

Mosty k pomoci – Od dobrého úmyslu k dobrej spolupráci

**Manuál na účinnú spoluprácu
medzi inštitúciami pri riešení
problematiky domáceho násillia**

1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÉ POZADIE	13
3. CHÁPANIE PROBLEMATIKY: KLÚČOVÉ TÉMY PRI RIEŠENÍ NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH A DEŤOCH	23
4. POTREBY ŽIEN A DETÍ A PRINCÍPY POSKYTOVANIA POMOCI	39
5. SIEŤ PODPORNÝCH ŽENSKÝCH SLUŽIEB AKO PREDPOKLAD PRE ÚČINNÚ MULTI-INŠTITUCIONÁLNU SPOLUPRÁCU	45
6. ZÁKLADNÉ ŠTANDARDY PRE INŠTITÚCIE	51
7. ŠTANDARDY PRE ŠPECIFICKÉ INŠTITÚCIE	57
8. ODHAD NEBEZPEČENSTVA A BEZPEČNOSTNÝ PLÁN	73
9. MULTI-INŠTITUCIONÁLNA SPOLUPRÁCA – TEORETICKÉ POZADIE	79
10. ZAJAINTERESOVANÉ INŠTITÚCIE	83
11. ÚČASŤ ŽIEN, KTORÉ ZAŽILI NÁSILIE	89
12. PRVKY ÚČINNEJ MULTI-INŠTITUCIONÁLNEJ SPOLUPRÁCE	95
13. PROCES SPOLUPRÁCE – DÔLEŽITÉ KROKY	103
14. MODELY MULTI-INŠTITUCIONÁLNEJ SPOLUPRÁCE	111
15. KOORDINOVANÁ REAKCIA PROSTREDIA	117
16. PROBLÉMY A RIEŠENIA	123
17. EVALUÁCIA A BEZPEČNOSTNÝ AUDIT	129
LITERATÚRA	134
PRÍLOHY	141

Women Against Violence Europe

Vydavateľ: WAVE Coordination Office / Austrian Women's Shelter Network, Bacherplatz 10/4, A-1050 Vienna, Austria, Tel.: +43/1/548 27 20, Fax.: +43/1/548 27 20 27, office@wave-network.org;
www.wave-network.org

Autorka: Rosa Logar (WAVE, projektová manažérka & Intervenčné centrum proti domácemu násiliu, Viedeň, Rakúsko) s príspevím Ute Rösemann, Maria Rösslhumer, Alina Zachar

Projekt "Mosty k pomoci – Modely koordinácie ženských MVO a štátnymi inštitúciami" bol realizovaný v rámci Programu Daphne Európskej komisie (2004-1/157/WYC).

Manažérky projektu a koordinátorky:

Rosa Logar (WAVE, projektová manažérka & Intervenčné centrum proti domácemu násiliu, Viedeň, Rakúsko), Maria Pohn-Weidinger (kancelária WAVE, koordinátorka projektu), Maria Rösslhumer (WAVE, projektová a finančná manažérka), Martina K. Steiner (kancelária WAVE, koordinátorka projektu), Alina Zachar (kancelária WAVE, koordinátorka projektu)

Hlavné partnerské organizácie projektu:

Branislava Vargova (Nadace ROSA, Česká republika), Sirje Otsavel (Bezpečný ženský dom v Tartu, Estónsko), Heike Herold (Intervenčný projekt CORA, Rostock, Nemecko), Ute Rösemann (Poradenské centrum pre ženy Gladbeck e.V., Nemecko), Judit Herman (NANE – združenie pre práva žien, Maďarsko), Lilija Vasilauskienė (Bezpečný ženský dom vo Viľňuse, Litva), Spela Veselic (Društvo SOS Telefon, Slovinsko), Nowakowska Urszula (Centrum práv žien, Poľsko)

Ďalšie partnerky projektu:

Jytte Meinholt (L.O.K.K. Národná organizácia krízových centier, Dánsko), Jana Olearnikova (Fenestra, Slovakia), Maria Ullmann (BMI Federálne ministerstvo vnútra, Rakúsko), Germaine Watine (FNSF Fédération Nationale de Solidarité Femmes, Francúzsko)

Finančná podpora:

Európska komisia, program Daphne 2004
Rakúske federálne ministerstvo sociálneho zabezpečenia a generácií a ochrany spotrebiteľov
Kancelária primátora mesta Viedeň – Medzinárodné vzťahy (MD-AB)
Kancelária primátora mesta Viedeň – Oddelenie pre záležitosti žien (MA 57) samospráva Viedne

Grafický dizajn: Eveline Wiebach

Jazyková úprava v anglickom jazyku: Ute Rösemann, **dobrovoľný vklad:** Jean Datta

Preklad: Sylvia Králová, **Jazyková úprava:** Andrea Feciková, **Grafická úprava:** Mária Karasová

Miesto a rok slovenského vydania: Košice 2007, **Tlač:** Vienala, Košice

funded by the
European Commission's Daphne Programme

01

ÚVOD

KAPITOLA 01

1. ÚVOD

„Násilie páchané na ženách je zrejme najnehanebnejším porušovaním ľudských práv. Nemá žiadne zemepisné, kultúrne alebo majetkové hranice. Pokiaľ bude pretrvávať, nemôžeme tvrdiť, že skutočne napredujeme v smerovaní k rovnosti, rozvoju a mieru. „
Kofi Annan, Generálny tajomník OSN¹

V krajinách Európskej únie je domáce násilie ešte vždy vážnym problémom, ktorý každý deň postihuje stovky tisíc ľudí; z nich väčšinu tvoria ženy a deti.

Vďaka snahám ženského hnutia proti domácejmu násiliu a angažovaným štátnym orgánom sa od 70-tych rokov 20. storočia služby pomoci pre ženy a deti, ktoré zažili alebo zažívajú domáce násilie, v krajinách západnej Európy rozvíjajú a rozširujú. V postkomunistickej ére 90-tych rokov 20. storočia sa služby pre obeť násilia objavili aj v krajinách východnej Európy a v štátoch, ktoré sa neskôr stali členskými štátmi Európskej únie. Niekoľko krajín prijalo nové zákony na ochranu obetí a prevenciu ďalšieho násilia. V žiadnej z týchto krajín však obeť nemajú k dispozícii dostatočne komplexné a rozsiahle služby. Situácia je obzvlášť závažná v nových členských štátoch EÚ, v ktorých ženské domy buď vôbec neexistujú, alebo je ich len niekoľko (pozri: sťažnosť na výbor OSN CEDAW proti Maďarsku)². Služby chýbajú aj v iných krajinách EÚ, preto sa často stáva, že ženy nie sú schopné opustiť násilného manžela, keďže nemajú k dispozícii žiadnu inú alternatívu. Účinné zákony ešte stále v mnohých krajinách neexistujú, alebo sú zle implementované a zlyhávajú v napĺňaní svojho zámeru, a tým je účinná ochrana obetí.

Situácia je závažná najmä pre migrantky, ktorých povolenie na pobyt je podľa národných zákonov prepojené na ich násilného manžela. Preto by mali všetky členské štáty EÚ poskytovať migrantkám také právo na pobyt a prácu, ktoré by nebolo viazané na ich manželov; tým by im poskytli skutočnú možnosť žiť život bez násilia.

V mnohých európskych krajinách vidieť úžasnú angažovanosť ženských iniciatív v boji proti násiliu páchanému na ženách. Aj v nových členských štátoch EÚ angažované ženy zakladajú MVO a pracujú na eliminácii násilia páchaného na ženách. Žiaľ, najmä v mnohých východoeurópskych krajinách a nových členských štátoch EÚ je finančná podpora služieb, ktoré poskytujú ženské MVO, zo strany vlád neadekvátna.

V oblasti eliminácie násilia páchaného na ženách sa toho už veľa urobilo, ale ešte stále je potrebné urobiť veľa pre to, aby sme mohli tvrdiť, že “skutočne napredujeme v smerovaní k rovnosti, rozvoju a mieru”, ako povedal Kofi Annan.

¹<http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/session/presskit/fs4.htm> (June 23, 2006)

² <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/committee.htm> (June 23, 2006)

O tomto manuáli

Obsah tohto manuálu bol vytvorený počas projektu v rámci programu DAPHNE, BRIDGING THE GAPS, ktorý realizovala organizácia WAVE od apríla 2005 do marca 2006. Vychádza z príspevkov partnerských organizácií projektu z 11 európskych krajín i z práce a skúseností mnohých angažovaných expertiek a akademičiek v danej téme, ako napr. z výskumného projektu Európskej komisie “Koordinovaný postup v prípadoch porušovania ľudských práv (CAHRV)”. Vzhľadom na obmedzený časový rámec projektu a obmedzený priestor nebolo možné zahrnúť do manuálu všetku prácu a projekty v oblasti spolupráce medzi inštitúciami, ktoré sa realizovali v poslednom desaťročí. Dúfame však, že výmena nápadov a skúseností bude v Európe naďalej pokračovať so zámerom dosiahnuť spoločný cieľ, ktorým je eliminácia všetkých foriem násilia.

Ako už naznačuje názov tohto manuálu, riešenie domáceho násilia páchaného na ženách a deťoch si vyžaduje viac ako len dobrý úmysel; nevyhnutnosťou je dobrá prax a účinná spolupráca všetkých zainteresovaných inštitúcií. Domáce násilie je vážny problém; ubližuje ženám a deťom mnohými spôsobmi, a tiež negatívne vplyva na komunity a spoločnosť ako takú. Je to aj nebezpečný problém. Ženy a deti sa opakovane stávajú obeťami vražd, alebo sú vážne zranené, a to najmä vtedy, keď sa pokúšajú od násilného partnera odísť. Aj preto je jedným z hlavných cieľov tohto manuálu ochrana a bezpečie žien a detí. Všetky inštitúcie, ktoré sa na riešení tohto problému podieľajú, najmä polícia a súdy, majú zodpovednosť ochrániť obeť, predchádzať ďalšiemu násiliu a poskytnúť čo najúčinnnejšie služby a intervencie.

Na prevenciu násilia je potrebná koordinovaná intervencia; žiadna inštitúcia neuspeje, pokiaľ bude pracovať izolovane. Účinnnejšia je tímová práca, nie jednotliví hráči. Cieľom tohto manuálu je prispieť k rozvoju a zlepšeniu účinnej spolupráce inštitúcií tým, že poskytne potrebné informácie, ako aj konkrétne návody a odporúčania.

Kapitola 2 obsahuje teoretické informácie o výskyte, výdavkoch a definíciách násilia; poskytuje informácie o medzinárodných dokumentoch, právnych a sociálnych opatreniach, ktoré boli prijaté v európskych krajinách. Kapitola 3 podáva podrobné informácie o kľúčových oblastiach pri riešení násilia páchaného na ženách a deťoch, ktoré sú dôležitým základom pre poskytovanie služieb a intervenciu: ak tento problém nepochopíme, nemôžeme ho úspešne riešiť. Kapitola 4 je pokusom scitlivieť čitateľov a čitateľky k potrebám žien a detí, ktoré zažili násilie, a k princípom poskytovania pomoci, ktoré sú navrhnuté tak, aby sme sa vyhli nepotrebným alebo dokonca nepriaznivým intervenciám.

Kapitola 5 poskytuje prehľad služieb a intervencií pre obeť, ktoré sú predpokladom spolupráce rôznych inštitúcií. Ak nie sú k dispozícii základné služby pre obeť, spolupráca medzi inštitúciami sa ľahko môže stať neúčinnou alebo nezmyselnou. Ak je napríklad lekár v zdravotníckych službách vnímavý voči tomuto problému a uvedomí si, že žena alebo dieťa je v akútnom nebezpečenstve, ale k dispozícii nie je bezpečný ženský dom, na ktorý ju môže odkázať, práca v oblasti prevencie nie je možná. Kapitola 6 obsahuje základné štandardy práce pre všetky zainteresované inštitúcie. Ak vo vlastnej inštitúcii nemáme dobrú prax, je pravdepodobné, že ak sa zapojíme do spolupráce medzi inštitúciami, budeme jej prekážkou. Ak napríklad nemáme pre zamestnancov a zamestnankyne jasné smernice, ako riešiť prípady domáceho násilia páchaného na ženách a deťoch, reakcia našej inštitúcie nebude stabilná. Naše partnerské inštitúcie to zachytia a zneistia v tom, čo od nás môžu očakávať. V Kapitole 7 sme sa pokúsili poskytnúť základné smernice pre špecifické inštitúcie. Kapitola 8 sa zaoberá základnou otázkou, ako zabrániť ďalšiemu násiliu – ide o odhad nebezpečenstva a bezpečnostný plán. Kapitola 9 ponúka krátke teoretické pozadie vo vzťahu k spolupráci medzi inštitúciami. Kapitola 10 uvádza odporúčania, ktoré inštitúcie by mali byť zainteresované na spolupráci; a Kapitola 11 je zameraná na účasť veľmi dôležitej skupiny ľudí, ktorú inštitúcie často zanedbávajú: samotné ženy a deti, ktoré zažili alebo zažívajú násilie.

Kapitoly 12 a 13 poskytujú praktické informácie o tom, ako začať a organizovať spoluprácu medzi inštitúciami. Kapitoly 14 a 15 predstavujú konkrétne modely spolupráce. Spolupráca medzi inštitúciami nie je ľahká; ak sa pokúšajú spoločne pracovať experti a expertky s veľmi odlišným zázemím, postupmi a kultúrou, nedá sa vylúčiť, že nebude dochádzať ku konfliktom a problémom. Preto je nesmierne dôležité, aby sme sa naučili zvládať ich produktívnym spôsobom a naučiť sa dokonca i to, aby sme z našej spoločnej práce mali aj radosť!

Aby sme dokázali preveriť to, či sme uspeli v dosahovaní cieľov a zmien, je potrebná pravidelná evaluácia; posledná kapitola poskytuje informácie k tejto téme.

Smernice a odporúčania, ktoré prezentujeme v tomto manuáli, sú založené na výskume a empirických zisteniach, ako aj na poznatkoch z praxe; autorky sa pokúsili poskytnúť fundované informácie o spolupráci medzi inštitúciami, ktoré sú založené na preukázateľných dôkazoch. Odporúčania sú uvádzané ako kontrolné zoznamy na to, aby sa manuál ľahko používal, a aby bolo možné porovnať vaše vlastné služby a štandardy so štandardmi uvedenými v tomto manuáli. Spolupráca medzi inštitúciami v oblasti domáceho násilia je ešte stále do značnej miery “v štádiu vývoja” a relatívne nová. Samozrejme, nikto preto nemôže tvrdiť, že našiel ten jediný správny “recept” na jej fungovanie. Organizácia WAVE ako vydavateľ tohto manuálu, ako aj jeho autorky, budú vďačné za kritickú spätnú väzbu a doplňujúce odporúčania.

Podakovanie

Chceme vyjadriť podakovanie Európskej komisii, všetkým partnerským organizáciám projektu, ako aj tým ľuďom a inštitúciám, ktoré projekt priamo alebo nepriamo podporili.

02

TEORETICKÉ POZADIE

2. TEORETICKÉ POZADIE

2.1. VÝSKYT DOMÁCEHO NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH A DEŤOCH

Podľa Štúdie o zdraví žien a domácom násilí (2005), ktorá sa realizovala vo viacerých krajinách, pre mnohé ženy nie je domov bezpečným prístavom. Pre ženy predstavujú intímne vzťahy priestor, v ktorom je riziko, že budú vystavené násiliu, vyššie ako hocikde inde. Deti žien, ktoré zažívajú násilie, násilie vždy zasahuje priamo alebo nepriamo. V mnohých prípadoch týra otec aj deti; v každom prípade násilia proti ich matkám sú deti viktimizované tým, že sú svedkami násilia, tým, že počujú svoje matky plakať, že vidia ich zranenia, že vidia svojich otcov, ako bijú ich matky, alebo sa im vyhrážajú zabitím. Preto sú násilní partneri alebo manželia aj násilní otcovia; deti, ktoré žijú s násilným otcom, nie sú v bezpečí, a násilie voči deťom pokračuje ďalej aj po rozchode (Hester/Radford 1998; Eriksson a kol. 2005). Ženy a deti tvoria najväčšiu skupinu obetí prípadov domáceho násilia. Podľa štatistiky viedenskej polície 95% percent obetí domáceho násilia sú ženy a deti; približne 95% páchatelov sú mužskí členovia domácnosti, najčastejšie manželia alebo zákonní partneri (Viedenské intervenčné centrum proti násiliu páchanému v rodinách 2004).

Rozsah tohto násilia dlho nebolo možné odhadnúť, keďže zverejnené prípady domáceho násilia boli iba špičkou ľadovca. V poslednom desaťročí sa rozsah domáceho násilia odhalil v rozsiahlych štúdiách, ktoré sa realizovali v niekoľkých európskych krajinách. V prvej reprezentatívnej štúdii, ktorú realizovali v Nemecku na vzorke viac ako 10 tisíc žien, sa ukázalo, že približne jedna zo štyroch žien (t.j. 25%) zažila fyzické alebo sexuálne násilie zo strany svojho partnera (Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMSFJ 2004). Podľa vyšetovania v rámci britského prieskumu kriminality sa 21% žien stane obeťami fyzického násilia alebo vyhrážania sa zo strany svojho partnera aspoň raz za život (Walby/Allen 2004). Vo fínskej štúdii o výskyte násilia páchaného na ženách (Heiskanen/Piispa 1998) 20% všetkých žien žijúcich v partnerských vzťahoch odpovedalo, že zažilo násilie zo strany svojho partnera.

Metodológia pre realizáciu výskumov vo vnútri krajín, komparatívnych štúdií o domácom násilí a násilí páchanom v intímnych vzťahoch sa momentálne tvorí v rámci výskumného projektu CAHRV (Koordinovaný postup v prípadoch porušovania ľudských práv, CAHRV 2004-2007). Výskumný tím vo svojej správe došiel k záveru, že “napriek metodologickým rozdielom medzi štúdiami existuje zhoda v skutočnosti, že výskyt fyzického, sexuálneho a psychologického násilia páchaného na ženách zo strany mužov je veľmi vysoký vo všetkých kontextoch a vo všetkých krajinách” (Martinez/Schröttle a kol. 2006).

V mnohých krajinách ešte stále existuje nedostatok štatistiky a údajov, čo v oblasti účinnej evaluácie a zhodnotenia vývoja a zmien predstavuje vážny problém. Zber údajov spoločne s kvalitatívnym výskumom a analýzami o násilí páchanom na ženách a ich deťoch môže byť formou prevencie a intervencie. V hĺbkovej štúdii OSN o všetkých formách násilia páchaného na ženách experti a expertky uviedli, že takýto výskum a zber údajov „musí smerovať ku konkrétnym krokom: získané poznatky musia tvoriť základ a dôležitý nástroj vytvárania politiky a jej implementácie, ako aj opatrení na podporu a služby obetiam násilia páchaného na ženách.“ (OSN 2005). V tejto správe experti a expertky poskytli množstvo odporúčaní v súvislosti s efektívnym zberom údajov.

2.2. NÁKLADY, KTORÉ PREDSTAVUJE NÁSILIE PÁCHANÉ NA ŽENÁCH

Okrem toho, že násilie páchané na ženách spôsobuje nesmierne utrpenie, predstavuje aj náklady pre obeť a spoločnosť (Walby 2004; Svetová zdravotnícka organizácia 2004). Počas svojej štúdie Walby zistila, že ročné náklady na domáce násilie sa v Anglicku a Walese odhadujú na 23 miliárd libier.

2.3. DEFINÍCIE

Jasná a komplexná definícia násilia páchaného na ženách je predpokladom pre vývoj a implementáciu účinných intervencií. Jednou z prekážok pri vytváraní opatrení pre boj proti násiliu páchanému na ženách je tendencia prehliadať rodovú podmienenosť tohto problému a aplikovať zovšeobecňujúce termíny ako „násilie v rodinách“ alebo „domáce násilie“. Aby sme boli v prevencii násilia úspešní, je potrebné hovoriť o príčinách násilia páchaného na ženách a venovať pozornosť špecifickému historickému a sociálnemu kontextu. Definície v Deklarácii OSN o eliminácii násilia páchaného na ženách (1993) a iných dokumentov OSN by mali slúžiť ako základ preventívnych opatrení:

“Termin „násilie páchané na ženách“ znamená akýkoľvek čin násilia, založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je, alebo ktorý smeruje k tomu, aby jeho dôsledkom bolo fyzické, sexuálne alebo psychické poškodenie trpiacej ženy, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek upierania slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote...”

“ Násilie na ženách treba chápať tak, že obsahuje všetko nasledovné, no nevyčerpáva sa tým:

- Fyzické, sexuálne a psychické násilie, ktoré sa vyskytuje v rodine, vrátane bitia, sexuálneho zneužívania dievčat členmi domácnosti, násilie súvisiace s venom, znásilnenie v manželstve, mrzačenie ženských genitálií a iné tradičné praktiky, ktoré škodia ženám, ďalej mimomanželské násilie a násilie súvisiace s vykorisťovaním;
- Fyzické, sexuálne a psychické násilie, ktoré sa vyskytuje na v spoločnosti, vrátane znásilnenia, sexuálneho zneužívania, sexuálneho obťažovania a zastrasovania v práci, vo vzdelávacích inštitúciách a všade inde, obchod so ženami a nútená prostitúcia;
- Fyzické, sexuálne a psychické násilie, ktorého sa dopúšťa štát alebo ktorému štát pasívne prihliada, a to bez ohľadu na to, kde sa toto násilie objavuje;

Pokiaľ ide o príčiny násilia páchaného na ženách, deklarácia OSN hovorí:

“...násilie páchané na ženách je prejavom historicky nerovných mocenských vzťahov medzi mužmi a ženami, ktoré viedli k dominancii nad ženami a ich diskriminácii mužmi a k zabráneniu plného rozvoja žien...”

Táto definícia jasne analyzuje nerovnováhu moci medzi mužmi a ženami ako hlavnú príčinu násilia páchaného na ženách. Deti sú vo vzťahu k násiliu vystavené obzvlášť veľkému riziku, keďže sú závislé od svojich rodičov.

2.4. MEDZINÁRODNÉ ZÁVÄZKY PRE PREVENCIU NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH A DEŤOCH

Násilie páchané na ženách a deťoch v rodinách nie je “súkromný problém”, ale verejný a politický problém. Násilné činy sú porušovaním ľudských práv a štáty sú podľa medzinárodných, ako aj národných zákonov, zaviazané konať. Majú povinnosť všetkými dostupnými prostriedkami a bez otáľania uplatňovať politiku v oblasti prevencie, trestného stíhania a trestania násilia páchaného na ženách, či už toto násilie pácha štát, alebo súkromné osoby (Svetová zdravotnícka organizácia 2005). Nižšie uvádzame niektoré z dôležitých medzinárodných dokumentov, ktoré sa týkajú násilia páchaného na ženách a deťoch:

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV

Deklarácia OSN o eliminácii násilia páchaného na ženách (1993) od štátov vyžaduje:

Štáty majú všetkými dostupnými prostriedkami a bez otáľania uplatňovať politiku odstraňovania násilia na ženách, a za týmto účelom majú:

- Zvážiť, ak to doposiaľ neurobili, ratifikáciu alebo prístupenie k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien alebo stiahnuť svoje výhrady voči tomuto Dohovoru;
- Vyhýbať sa akejkolvek účasti na násilí voči ženám;
- Vynakladať aktívne úsilie na prevenciu voči násiliu, na vyšetrovanie všetkých násilných činov a v súlade s vlastnou legislatívou aj na potrestanie všetkých násilných činov spáchaných na ženách, či už tieto činy boli spáchané štátom samotným, alebo súkromnými osobami; (OSN1993, Článok 4).

V Článku 19 právne záväzný Dohovor OSN o právach dieťaťa (1989) zakotvuje povinnosť zmluvných štátov chrániť deti pred všetkými formami fyzického, psychického alebo sexuálneho zneužívania i pred inými formami násilia a zanedbávania.

Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (OSN, CEDAW, 1979) a jeho odporúčania zaväzujú členské štáty k implementácii účinných opatrení na ukončenie všetkých foriem násilia a diskriminácie žien. Dohovor CEDAW výrazne posilnil jeho Opčný protokol (OSN 1999) tým, že dal jednotlivým ženám aj ženským organizáciám právo podávať sťažnosti. V r. 2003 pani A.T., žena z Maďarska, ktorá dlhé roky prežívala násilie zo strany svojho manžela, podala sťažnosť na Výbor CEDAW, v ktorej tvrdila, že maďarská vláda porušila jej práva tým, že ju neochránila od ďalšieho násilia a neposkytla jej primeranú pomoc (OSN 2005). Výbor CEDAW vo svojom rozhodnutí došiel k záveru, že maďarská vláda skutočne porušila práva pani A.T., a zaviazal štát k tomu, aby okamžite podnikol kroky na ochranu a podporu pani A.T. a jej dvoch detí, ako aj iných žien a detí v podobnej situácii (OSN 2005, Rozhodnutie CEDAW).

V akčnej platforme, v programe pre implementáciu výsledkov štvrtej Svetovej konferencie o ženách, ktorá sa konala v Pekingu v roku 1995, bola téma násilia páchaného na ženách zahrnutá medzi dvanásť najzávažnejších oblastí. Podľa tohto dokumentu je “násilie páchané na ženách prekážkou v dosahovaní cieľa rovnosti, rozvoja a mieru”; zmluvné štáty prijali celý rad opatrení na elimináciu všetkých foriem násilia páchaného na ženách (OSN 1996, Pekinská deklarácia a Akčná platforma (BPFA). Deklarácia ministrov z Konferencie ministrov pre rodovú rovnosť (Luxemburg, február 2005) zopakovala dôležitosť implementácie Akčnej platformy a zdôraznila nevyhnutnosť predchádzať všetkým formám rodovo podmieneného násilia. Členské štáty EÚ preto obnovili a znovu potvrdili svoje rozhodnutie implementovať Pekinskú akčnú platformu (BPFA) v jej úplnom rozsahu (Luxemburg, február 2005).

EURÓPSKY DOHOVOR O ĽUDSKÝCH PRÁVACH A RADA EURÓPY

Európsky Dohovor o ľudských právach (Rada Európy 1950) zaručuje všetkým ľuďom právo na život, zdravie a slobodu; zakazuje mučenie a akúkoľvek formu neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania. Tento kľúčový dohovor tak ukladá zmluvným štátom povinnosť podniknúť kroky na boj proti násiliu páchanému na ženách a deťoch a ochrániť ich pred násilím. Prípady pani M.C. z Bulharska sa dostal pred Európsky súd pre ľudské práva. Vo svojej sťažnosti sa pani M.C. sťažovala na to, že bulharské zákony a ich uplatňovanie neposkytujú účinnú ochranu pred znásilnením a sexuálnym zneužívaním, keďže sa trestne stíhali len prípady, v ktorých sa obeť aktívne bránila. Vo svojom rozhodnutí súd uviedol, že podľa článkov 3 a 8 Dohovoru sú členské štáty zaviazané prijať trestnú legislatívu so zámerom účinne trestať znásilnenie, aplikovať túto legislatívu prostredníctvom účinného vyšetrovania a trestného stíhania, a že Bulharsko tak neurobilo (Európsky súd pre ľudské práva 2000).

Rada Európy vydala množstvo dôležitých odporúčaní, týkajúcich sa násilia páchaného na ženách a domáceho násilia. V odporúčaní Rady Európy Rec(2002)5 o ochrane žien pred násilím sa vládam členských štátov odporúča, aby:

„I. Posúdili svoju legislatívu a politiku za účelom toho, aby

1. zaručili ženám uznanie, užívanie, uplatňovanie a ochranu ich ľudských práv a základných slobôd;
2. prijali nevyhnutné opatrenia, ak je to potrebné, aby zabezpečili, že ženy môžu slobodne a účinne uplatňovať svoje ekonomické a sociálne práva;
3. zabezpečili, aby sa všetky opatrenia koordinovali na celoštátnej úrovni a aby boli zamerané na potreby obetí a aby boli príslušné štátne inštitúcie ako aj mimovládne organizácie zapojené do vypracovávania a realizácie potrebných opatrení, najmä tých, ktoré sú spomenuté v tomto odporúčaní;
4. na všetkých úrovniach podporovali prácu mimovládnych organizácií zapájajúcich sa do boja proti násiliu voči ženám a nadväzovali aktívnu spoluprácu s týmito mimovládnyimi organizáciami, vrátane patričnej logistickej a finančnej podpory;
- II. Uznali, že štáty majú záväzok vykonávať povinnú starostlivosť, aby predchádzali, vyšetrovali a trestali násilné činy, či už sa týchto činov dopustil štát alebo súkromné osoby a poskytovať ochranu obetiam;
- III. Uznali, že násilie mužov voči ženám je závažným štrukturálnym a spoločenským problémom založeným na nerovných mocenských vzťahoch medzi ženami a mužmi a preto podporovali aktívnu účasť mužov na opatreniach zameraných na boj s násilím voči ženám;
- IV. Podporovali všetky príslušné inštitúcie zaoberajúce sa násilím voči ženám (políciu, zdravotnícke a sociálne profesie), aby vypracovávali strednodobé a dlhodobé koordinované akčné plány, ktoré stanovujú činnosti zamerané na predchádzanie násiliu a ochranu obetí;
- V. Presadzovali výskum, zhromažďovanie údajov a vytváranie sietí na národnej a medzinárodnej úrovni;
- VI. Presadzovali zavádzanie programov vyššieho vzdelávania a výskumných stredísk aj na univerzitnej úrovni, zaoberajúcich sa problémami rovnoprávnosti, najmä násilím voči ženám;
- VII. Zlepšili spoluprácu medzi vedeckou komunitou, mimovládnyimi organizáciami v oblasti, subjektmi rozhodovania a legislatívnymi, zdravotníckymi, vzdelávacími, sociálnymi a politickými orgánmi, aby navrhovali koordinované opatrenia proti násiliu;
- VIII. Prijali a realizovali opatrenia opísané v prílohe k tomuto odporúčaniam takým spôsobom, ktorý považujú za najvhodnejší vo svetle národných okolností a preferencií a za týmto účelom zväžili zavedenie národného plánu opatrení pre boj s násilím voči ženám;
- IX. Informovali Radu Európy o podpore ustanovení tohto odporúčania na národnej úrovni. (Rada Európy 2002).”

Na treťom summite vedúcich predstaviteľov štátov a vlád členských štátov Rady Európy vo Varšave 16. a 17. mája 2005 Rada Európy prijala Akčný plán spolu s Paneurópskou kampaňou proti násiliu páchanému na ženách, vrátane domáceho násilia, ktorý sa mal začať v roku 2006. Pracovná skupina bude zodpovedná za hodnotenie postupu na národnej úrovni a zavedenie nástrojov pre kvantifikáciu vývoja na úrovni Európy s cieľom pripraviť návrhy pre konkrétne kroky.

EURÓPSKA ÚNIA A NÁSILIE PÁCHANÉ NA ŽENÁCH

V Amsterdamskej zmluve bola rovnosť medzi ženami a mužmi zakotvená ako jeden z hlavných cieľov všetkých politik EÚ. Súčasný vývoj naznačuje trend rozširovania mandátu EÚ v oblasti rodovej rovnosti (Walby 2003). Opatrenia proti násiliu a sexuálnemu obťažovaniu na pracovisku sú už súčasťou mandátu EÚ a upravujú ich príslušné dokumenty. Podobne už existujú aj právne predpisy, týkajúce sa boja proti obchodovaniu so ženami. V oblasti domáceho násilia zatiaľ neboli prijaté žiadne právne záväzné opatrenia, ale aktivity EÚ sa v oblasti boja proti násiliu páchanému na ženách a deťoch rozširujú. Od polovice 90-tych rokov EÚ predstavila niekoľko iniciatív, napr. program DAPHNE alebo kampaň Nulová tolerancia násilia páchaného na ženách. Tieto iniciatívy poukazujú na rastúci význam problematiky násilia páchaného na ženách v Európskej únii. Hoci sú iniciatívy v oblasti boja proti násiliu páchanému na ženách v súčasnosti iba súčasťou tzv. “soft law”¹, a nie sú právne záväzné, vývoj v posledných rokoch naznačuje, že táto problematika bude na programe aj v budúcnosti. Dôležitým a právne záväzným nástrojom EÚ, ktorý sa týka žien a detí – obetí násilia, je Rámcové rozhodnutie Rady Európy o postavení obetí v trestnom konaní (2001), ktorý ustanovuje minimálne práva obetí (Európska únia 2001).

Vo februári 2006 Európsky parlament prijal rezolúciu o súčasnom stave v oblasti boja proti násiliu páchanému na ženách a o krokoch do budúcnosti.

Rezolúcia: “odporúča, pokiaľ ide o násilie páchané na ženách zo strany mužov, Komisii a členským štátom:

- a) aby ho považovali za porušovanie ľudských práv, ktoré odráža nerovné mocenské vzťahy; a aby prijali komplexný prístup na úrovni politiky boja s týmto násilím, vrátane účinných metód prevencie a trestania;
- b) aby prijali rámec pre spoluprácu medzi vládnyimi a mimovládnyimi organizáciami (MVO) s cieľom vytvárať stratégie a prax v boji proti domácemu násiliu;
- c) aby formulovali stratégiu nulovej tolerancie vo vzťahu ku všetkým formám násilia páchaného na ženách“ (Európsky parlament 2006).

Rezolúcia vyzýva členské štáty, aby prijali primerané opatrenia na zvýšenie ochrany a podpory obetí a tých, ktoré sú vystavené nebezpečenstvu, že sa stanú obeťami násilia páchaného na ženách; okrem iných aj tieto opatrenia:

- Uznať význam poskytovania podpory obetiam, či už ženám alebo deťom, aby boli finančne a psychicky nezávislé od páchatela.
- Prijatť proaktívnu, preventívnu a trestnú stratégiu smerom k páchatelom násilia páchaného na ženách so zámerom znížiť recidívu a poskytovať poradenské služby, do ktorých by páchatelia vstupovali buď dobrovoľne, alebo na základe rozhodnutia súdu; pričom treba vždy vykonať primeraný odhad nebezpečenstva, aby v tomto procese bolo zaručené bezpečie žien a detí.
- Poskytovať ženám a deťom všetku nevyhnutnú pomoc vrátane dočasného bývania v prípade odchodu z násilného vzťahu alebo rozvodu.
- Zaobchádzať so ženami, ktoré sú obeťami rodovo podmieneného násilia, ako so skupinou ľudí, ktorá má právo na prioritný prístup k projektom bývania v rámci komunit.

¹ t.j. Odporúčania, podporovanie modelov dobrej praxe a odovzdávanie know-how v rámci komunitných programov, ako je program DAPHNE.

- Poskytovať bezpečné ženské domy vrátane dostatočných finančných zdrojov.
- Realizovať špecifické akčné programy v oblasti zamestnanosti pre obeť rodovo podmieneného násillia, aby mali možnosť vstúpiť na trh práce a dosiahnuť finančnú nezávislosť.
- Plánovať služby a centrá starostlivosti a podpory pre deti žien, ktoré zažili alebo zažívajú násillie.
- Poskytovať sociálnu a psychologickú podporu deťom, ktoré boli svedkami domáceho násillia.
- Poskytovať náležitú ochranu imigrantom, najmä slobodným matkám a ich deťom, ktoré majú často neprimerané prostriedky na svoju obranu alebo neprimeranú vedomosť o dostupných zdrojoch boja proti domácejmu násilliu (Európsky parlament 2006).

Z vyššie uvedeného vyplýva, že medzinárodné spoločenstvá posledné desaťročia intenzívne pracujú na odstránení násillia páchaného na ženách a deťoch. Kým právny podklad je jasný a dostačujúci, často chýba jeho implementácia na strane jednotlivých národných štátov. Aj preto sú najdôležitejšími úlohami pre nasledujúce roky intenzívne spoločné snahy, ktoré povedú k zlepšeniu jeho implementácie.

2.5 PODPORNÉ SLUŽBY A PRÁVNA OCHRANA

Za spoločenský problém označilo násillie páchané na ženách ženské hnutie v západnej Európe v 70-tych rokoch. V roku 1972 otvorili prvý ženský dom v Londýne (Logar a kol. 1995; Hagemann-White 2002). V priebehu 70-tych a 80-tych rokov ženské skupiny, hlavne v krajinách západnej a severnej Európy, založili veľké množstvo ženských domov. Na začiatku 90-tych rokov bol otvorený prvý ženský dom vo východnej Európe v Záhrebe, v ktorom vládol ešte komunistický režim (Verein Autonome Österreichische Frauenhäuser 2004). V niektorých krajinách, napr. v Nemecku a vo Veľkej Británii, sa ženským domom podarilo vybudovať sieť služieb pomoci, kým v iných krajinách, predovšetkým v nových členských štátoch Európskej únie a v krajinách južnej Európy, ako sú Grécko alebo Portugalsko, je ženských domov veľmi málo.

Od 70-tych rokov sa služby pomoci pre ženy a deti, ktoré zažili alebo zažívajú násillie zo strany mužov, rozšírili a stabilne sa zlepšujú v takmer všetkých krajinách EÚ. Ženské domy, poradenské služby, regionálne a národné linky pomoci existujú v mnohých krajinách EÚ. Avšak ani v jednej z nich nie je poskytovanie služieb dostatočne komplexné a rozsiahle. Situácia je obzvlášť naliehavá v nových členských štátoch EÚ, kde ženské domy vôbec neexistujú, alebo je ich veľmi málo. Služby pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násillie, chýbajú aj v iných krajinách, najmä v južnej Európe, preto ženy v mnohých prípadoch nemôžu odísť od násillného manžela, pretože nemajú k dispozícii iné alternatívy.

Pekinská akčná platforma OSN (1996) od štátov vyžaduje, aby “poskytovali dobre financované ženské domy a podporu pre dievčatá a ženy, ktoré sú vystavené násilliu, ako aj lekárske, psychologické a iné poradenské služby, bezplatnú alebo finančne dostupnú právnu pomoc, tam kde je to potrebné, ako aj primeranú pomoc, ktorá by im poskytla životné minimum.” Od vlád sa takisto dôrazne žiada, aby vybudovali “jazykovo a kultúrne dostupné služby pre ženy a dievčatá – migrantky, ktoré sú obeťami rodovo podmieneného násillia”. Akčná platforma ďalej od štátov vyžaduje, aby “podporovali iniciatívy ženských organizácií na celom svete, aby zvyšovali povedomie o problematike násillia páchaného na ženách a prispeli k jeho odstráneniu” (OSN 1996, Pekinská deklarácia a Akčná platforma BPFA, odsek 125).

Vo svojej záverečnej správe Expertná skupina pri Rade Európy vydala odporúčanie, podľa ktorého by malo byť na 7 500 obyvateľov dostupné jedno miesto v ženskom dome (Rada Európy/Expertná skupina pre boj proti násilliu páchanému na ženách 1997). V r. 1987 Výbor Európskeho parlamentu pre práva žien vydal odporúčanie, podľa ktorého by malo byť na 10 000 obyvateľov k dispozícii jedno miesto v ženskom dome.

Právna ochrana sa za posledné roky v niekoľkých krajinách zlepšila vďaka takým opatreniam, ako sú policajné zákazy priblíženia, súdne predbežné opatrenia o vylúčení užívania spoločnej nehnuteľnosti a o zákaze priblíženia sa (Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004; Logar 2005; Humphreys/Carte a kol. 2000). Mnohým krajinám však z užívania ešte stále chýbajú účinné zákony, alebo ich existujúce zákony nie sú primerane implementované (OSN 2005; Rada Európy/Útvar generálneho riaditeľstva pre ľudské práva pre otázky rovnosti 2006).

2.6. OD CHÝBAJÚCEJ REAKCIE K “INTERVENČNÝM REŤAZIAM” – VÝVOJ MULTIINŠTITUCIONÁLNYCH POSTUPOV V EURÓPE

Od čias, keď sa k násilliu páchanému na ženách pristupovalo ako k súkromnému problému, keď “žiadna intervencia” bola najčastejšou reakciou polície a súdov, až po dnešok, keď sa k násilliu pristupuje ako k verejnému a politickému problému, keď sú štátne inštitúcie zodpovedné za ochranu obetí pred všetkými formami násillia vo verejnej aj súkromnej sfére, sme prešli kus cesty. Vytvorili sa holistickejšie prístupy a spoločné postupy, ktoré vychádzajú z toho, že intervencia jedinej inštitúcie je menej účinná v prevencii násillia ako koordinovaná reakcia celej komunity. Tento vývoj nie je v žiadnom prípade priamočiary, ani sa nezhoduje so “starými” spôsobmi reagovania na násillie páchané na ženách a deťoch, ktoré ešte stále prevládajú v mnohých krajinách a regiónoch, čo vytvára veľmi nesúrodú situáciu medzi krajinami, ale aj v ich vnútri. Situácia sa pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násillie, nepochybne zlepšila, ale určite nie pre všetky z nich. Mnohé krajiny ešte stále zápasia s poskytovaním kvalitných služieb všetkým obeť domáceho násillia, a tento cieľ ešte nedosiahli.

V USA sa multiinštitucionálne iniciatívy, známe ako koordinovaná reakcia komunity, objavili na začiatku 80-tych rokov (Shepard/Pence 1999). Termín “multiinštitucionálna práca” pochádza z Veľkej Británie, v krajine, ktorá má v tejto oblasti najdlhšiu históriu v Európe. V posledných desiatich až pätnástich rokoch vznikli stovky fór, ktoré sa zaoberajú násillím v rodine páchaným na ženách a deťoch (Hague/Malos/Dear 1996; Humphreys a kol. 2000). Nie je náhodou, že krajiny s dlhou históriou služieb pre ženy, ako Veľká Británia, Nemecko, Rakúsko a iné, hrajú hlavnú úlohu v poskytovaní tohto nového druhu služieb. Bolo to práve ženské hnutie proti násilliu, ktoré lobovalo za väčší záväzok a zodpovednosť štátu a štátnych inštitúcií za odstránenie a prevenciu násillia páchaného na ženách.

03

CHÁPANIE PROBLEMATIKY:
KLÚČOVÉ TÉMY PRI RIEŠENÍ NÁSILIA
PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH A DEŤOCH

KAPITOLA 03

3. CHÁPANIE PROBLEMATIKY: KLÚČOVÉ TÉMY PRI RIEŠENÍ NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH A DEŤOCH

Aby bolo možné ženám a deťom, ktoré zažili násilie, poskytovať kvalitné služby, musia sa všetky zainteresované inštitúcie zhodnúť na spoločnom chápaní domáceho násilia a vybudovať si know-how v tejto téme. Zhoda v chápaní tohto problému je veľmi dôležitá aj pre multiinštitucionálnu spoluprácu, najmä v oblasti odhadu nebezpečenstva a bezpečnostných plánov. Ak inštitúcie podcenia nebezpečenstvo, ktoré ženám a deťom hrozí zo strany páchatel'a, môže to mať pre ne smrteľné následky. Žiaľ, je ešte stále mnoho žien a detí, ktoré zažili násilie a ich manželia a otcovia ich zavraždili, hoci inštitúcie vedeli o násilí a vyhružkách, ktoré ich zabitie predchádzali a naznačovali takéto nebezpečenstvo. Znakom a faktorom, ktoré poukazovali na nebezpečenstvo, nevenovali dostatočnú pozornosť. 1. septembra 2003 zavraždil vo Viedni na ulici na ceste domov Fatimu jej manžel, s ktorým sa pokúšala rozviesť. Páchatel' sa jej opakovane vyhružal zabitím a Fatima každý takýto incident hlásila na políciu. Prokurátor to však nebral dostatočne vážne, a príkaz na zatknutie páchatel'a nevydal.¹ Dajú sa podniknúť kroky na zlepšenie tejto situácie. Môžeme zabrániť ďalšiemu násiliu, ak budeme ženy a deti počúvať, ak budeme konať a zdôrazňovať ochranu a bezpečie obetí.

Nasledujúca kapitola zdôrazňuje dôležité témy pri riešení násilia páchaného na ženách a deťoch.

3.1. PREČO SÚ DÔLEŽITÉ PRESNÉ POZNATKY O MOŽNÝCH DRUHOCH A DÔSLEDKOCH NÁSILIA?

Ak ste obeťou domáceho násilia, ťažko sa vám o násilí hovorí. Hanbite sa a nikomu o násilí, ktoré prežívate, nehovoríte, alebo hovoríte iba o tom, čo vidieť, napr. o modrinách, ale nie o iných formách násilia, ako je napr. sexuálne násilie. Aby boli podporné inštitúcie, ktoré v prípadoch násilia zasahujú, schopné poskytnúť ženám a deťom účinnú pomoc, musia vedieť, aké môže mať násilie formy, aká je dynamika násilného vzťahu a aké sú dôsledky násilia.

Pracovníci a pracovníčky inštitúcií, ktoré sa stretávajú s domácim násilím, si musia uvedomovať aj to, že násilie môže mať vplyv aj na nich/ne: násilní muži opakovane páchajú násilie aj na zamestnancoch a zamestnankyniach inštitúcií, pokúšajú sa na nich vytvárať tlak, zastrášať ich a vyhružať sa im.

¹ Fatima bola klientkou Intervenčného centra pre prípady domáceho násilia vo Viedni. V spolupráci s Fondom na právnu ochranu žien Intervenčné centrum podalo v r. 2004 sťažnosť na výbor OSN CEDAW, v ktorej uviedlo, že vláda porušila Fatimine právo na ochranu pred násilím. Prípád je ešte v štádiu prerokovania.

Útoky a vážne násilie voči príslušníkom a príslušníckam polície a zamestnankyniam ženských domov nie sú kontexte domáceho násillia nezvyčajné.

Príklad: V jednom zo ženských domov v Rakúsku násilný manžel puškou zastrelil príslušníka polície. Predtým sa vyhrážal, že do budovy nastraží bombu. Polícia budovu evakuovala a prehľadala. Páchatel' vnikol do budovy ženského domu zrejme cez nezabezpečený zadný vchod počas prehliadky a počkal vo vnútri, kým polícia nevyhlásila, že budova je bezpečná a zaviedla ženy a deti naspäť. Potom začal strieľať z pušky, zabil policajta a vážne zranil ženu a jej syna.

Žiaľ, takéto incidenty nie sú zriedkavé; sú dôkazom toho, aké dôležité je vedieť o možných formách násillia, o dynamike násilného vzťahu a o rizikových faktoroch, ktoré treba vziať do úvahy. Páchatelia môžu zasahujúce inštitúcie paralyzovať a zapríčiniť ich nečinnosť. Preto je nevyhnutné diskutovať a reflektovať dôsledky násillia, aby sme sa násilliu bezmocne neprizerali.

3.2. FORMY NÁSILLIA

Domáce násilie páchané na ženách a deťoch nepozostáva z jednotlivých násilných činov. Ide o vzorec fyzického, psychického, sexuálneho a sociálno-ekonomického násillia.

FYZICKÉ NÁSILLIE

Rozsah fyzického násillia sa pohybuje od "obyčajnej facky" až po zabitie. Zahŕňa akúkoľvek formu násillia, ako postrkovanie, kopanie, bitie, trhanie vlasov, popáleniny, vystrkovanie obete z okna, ubližovanie predmetmi, zranenia zbraňami atď. Tieto formy fyzického násillia môžu spôsobiť zranenia, ako modriny, pomliaždeniny, tržné rany, vybité zuby, zlomeniny a rezné rany, ktoré môžu ohroziť život obete a viesť k trvalým následkom. Násilní muži ženám ubližujú aj počas tehotenstva, čo môže vyústiť do komplikácií a potratov. Zranenia v dôsledku fyzického násillia možno nájsť na hlave, krku, prsiach a v dolných častiach brucha.

PSYCHICKÉ NÁSILLIE

Zahŕňa:

- Izoláciu
- Vyhrážanie sa, šikanovanie a zastrasovanie
- Obťažovanie, prenasledovanie a teror
- Vynucovanie, použitie sily
- Urážky, ponižovanie, očierňovanie
- Ekonomické násilie, zneužívanie závislosti ženy a detí od muža
- Ničenie osobného majetku, kruté zaobchádzanie s domácimi zvieratami atď.

Izolácia je hlavnou stratégiou, ktorú násilní partneri používajú na to, aby si udržali kontrolu nad ženou a deťmi a zabránili im vyhľadať pomoc. Typickou metódou izolácie je bránenie v kontakte s rodinou a priateľmi, zatváranie ženy v byte alebo dome, zákaz samostatne opustiť byt/dom, zákaz používať telefón, odobratie mobilného telefónu, zrušenie zmlúv o kúpe telefónu, zabavenie auta atď.

Vyhrážanie sa, šikanovanie a zastrasovanie sú častými formami psychického násillia. Vyhrážky a šikanovanie zvyčajne zahŕňajú výroky ako: „Zabijem ťa, ak ma opustiš“; „Zabijem celú tvoju rodinu, ak zavolaš políciu“; „Ak o tom niekomu povieš, draho za to zaplatíš“; „Zoberiem ti deti“; „Sociálny úrad ti zoberie deti“; „Aj tak ti nikto neuverí“; „Ak zavolaš políciu, vyhostia ťa z krajiny“ atď.

Násilní muži sa môžu vyhrážať aj tým, že ublížia tretej osobe (deťom, príbuzným), alebo môžu týrať domáce zvieratá, aby dosiahli svoj cieľ. Dôsledkom takéhoto konania je fakt, že ženy a deti žijú v neustálom strachu.

Kontrola, obťažovanie a psychický teror zahŕňajú opakované telefonáty, telefonáty počas noci, výhražné listy, sledovanie ženy a detí, ich prenasledovanie na pracovisku a doma. Tieto formy násillia sa tiež nazývajú prenasledovanie. Násilný muž ich používa počas existencie vzťahu na udržanie kontroly nad ženou, na jej zastrasovanie, ale aj počas odlúčenia alebo po ňom. Ženy sú na konci násilného vzťahu často dlhé mesiace aj roky prenasledované, obťažované a zastrasované.

Urážky, ponižovanie a očierňovanie je zamerané na zničenie sebavedomia a psychického zdravia ženy a detí. Po istom čase si žena prestane veriť, prestane vnímať svoju hodnotu a identitu; uverí tomu, že nemá žiadne práva a nemôže sa sama rozhodovať. Tento druh násillia zahŕňa zosmiešňovanie ženy, urážajúce výroky na adresu jej vzhľadu a osobnosti. Typickými ponižujúcimi výroky sú tvrdenia ako: žena je duševne chorá alebo nenormálna; vymýšľa si, alebo pravdepodobne spácha samovraždu. Násilní muži to často hovoria preto, aby odvrátili pozornosť iných ľudí od svojho správania, a prezentovali ženu samotnú ako problém.

Ekonomické násilie sa týka nerovnakého prístupu k finančným zdrojom rodiny a ich kontrole. Môže to znamenať, že príspevok násilného muža na výživu a údržbu domácnosti je nedostačujúci a/alebo to, že zatajuje svoj príjem, majetok a výdavky.

ZHRNUTIE

Je ťažké hovoriť o násillí, ktoré ste zažili, najmä o sexuálnom. Inštitúcie, ktoré poskytujú pomoc, si to musia uvedomiť. Nemôžu očakávať, že žena bude o násillí, ktoré zažila, alebo dokonca o jeho detailoch, hneď hovoriť. Preto je dôležité pristupovať k ženám citlivo, oceniť to, že sa rozhodli urobiť nejaké kroky, a povzbudiť ich k tomu, aby o násillí hovorili. To si vyžaduje vybudovanie dôvery. Ženy, ktorých sa to týka, si musia byť isté, že informácie, ktoré poskytnú, nebudú zneužívané, alebo dokonca použité proti nim.

3.3. VZORCE NÁSILLIA: MOC A KONTROLA

Násilní partneri zvyčajne používajú niekoľko foriem násillia: fyzické a sexuálne násilie, takisto prejavy psychického násillia. Fyzické násilie zanecháva stopy vo forme zranení, ktoré môžu násilného muža prezradiť. Preto títo muži násilie vedome používajú tak, aby sa vyhli zraneniam, ktoré by boli viditeľné. Ženy bijú napríklad mokrou utierkou a udierajú ich na tie časti tela, ktoré sú skryté pod oblečením. Častou stratégiou je násilie v situáciách, kde nie sú prítomní žiadni svedkovia. Násilný muž potom poprie, že sa správal násilne, a tvrdí napríklad, že si žena spôsobila zranenia sama.

V niektorých násilných vzťahoch násilný muž nepoužíva fyzické násilie. V takýchto prípadoch môže byť pre ženu mimoriadne ťažké násilie dokázať. Niektoré týrané ženy hovoria, že ich násilný partner prestal používať fyzické násilie, keď ho ohlásili na políciu, alebo vtedy, keď sa zapojil do programu pre zneužívateľov, no pokračuje v psychickom násillí.

Vo väčšine prípadov nie je násilie páchané na ženách a deťoch izolovaným aktom. Je to pretrvávajúca stratégia, ktorej cieľom je udržať si kontrolu nad obeťou. Takto môže násilný vzťah ďalej existovať; jeho cieľom je mať moc a kontrolu, aby sa žena podriadila násilnému mužovi a nemohla jeho vplyvu uniknúť.

Problematica násilia páchaného na ženách a deťoch sa teda charakterizuje ako vzťah moci a kontroly s rôznymi stupňami intenzity. Je nesmierne dôležité preskúmať každý jednotlivý prípad a zistiť, ktoré formy a stratégie násilný muž používa, akú kontrolu má a aké má žena možnosti, ak vôbec existujú, aby mohla urobiť kroky proti takémuto správaniu, alebo z násilného vzťahu odísť.

3.4. OBZVLÁŠŤ RIZIKOVÉ SKUPINY

V kontexte domáceho násilia existujú ženy, ktoré sú vystavené obzvlášť vysokému riziku opakovaného násilia: sú to napríklad staršie ženy, ktoré sú závislé od páchatelov a majú malé alebo žiadne možnosti žiť samostatným životom. V mnohých krajinách sú nízke príjmy a nedostatok finančne dostupného ubytovania hlavnými dôvodmi pre to, že ženy, aj napriek tomu, že sa s násilným partnerom rozviedli, sú nútené naďalej s ním žiť a zažívať ďalšie násilie. Vysoko rizikové sú ženy, ktorých povolenie na trvalý pobyt je viazané na ich vzťah s násilným mužom, alebo tie, ktoré nemajú povolenie na trvalý pobyt. V týchto prípadoch sa často práve násilný partner vyhráza tým, že zavolá políciu, ak žena odmietne robiť to, čo od nej chce. Ženy, ktoré nehovoria jazykom krajiny, v ktorej žijú, často ani nevedia zavolať políciu; nepoznajú telefónne čísla krízových liniek a nedokážu sa dorozumieť. Chudoba a závislosť od partnera sú najčastejšími rizikovými faktormi násilia.

3.5. VPLYV NÁSILIA NA DETI

Deti týraných žien sú násilím vždy zasiahnuté buď priamo, alebo nepriamo. Preto sú násilní manželia a partneri aj násilní otcovia (Hester/Radford 1998; Eriksson a kol. 2005). Výskum a prax naznačujú, že u detí, ktoré zažili násilie, je zvýšené riziko, že sa v budúcnosti stanú buď obeťami násilia, alebo páchatelmi.

Násilie páchané na matkách vždy znamená aj násilie páchané na deťoch. Dokonca sa po odlúčení môže násilie upriamiť na deti (Haller 2002). Násilný partner sa môže na deťoch pomstiť, ako v prípade dievčaťa, ktoré zabil otec v rakúskej provincii Styria. Predtým otec násilie na svojich deťoch nikdy nepáchal, týral však ich matku. Násilní muži zlyhali aj ako otcovia, a musia svoju hodnotu otcov znovu dokázať, ak sa chcú s deťmi opäť kontaktovať, a aj to iba vtedy, ak je v ich prítomnosti zaručené bezpečie a duševná pohoda detí. Násilní otcovia by mali dostať povolenie stretávať sa so svojimi deťmi iba vtedy, ak si svoj problém s násilím úspešne vyriešili; nikdy by takéto povolenie nemali dostať proti vôli detí.

Prieskum ukázal, že násilie sa môže prenášať aj na niekoľko nasledujúcich generácií (Appelt/Höllriegl/ Logar 2001). Deti, ktoré zažili násilie v rodine, sa častejšie stávajú obeťami (dievčatá) a páchatelmi (chlapci). Všetky tieto deti potrebujú pomoc a podporu, aby sa dokázali vyrovnáť s traumou a integrovať ju.

3.6. VPLYV NÁSILIA NA ŽENY A DETI

Život v násilnom vzťahu znamená život v strachu a neistote. Aj v prípade, že nedochádza k fyzickému násiliu, ženy a deti sa necítia bezpečne. "Cítila som sa ako uväznená v malom svete brutality a neprišiel nikto, kto by ma odtiaľ dostal." Takto opísalo mladé dievča život v rodine s násilným otcom.

Násilie môže na ženy a deti vplývať rôznym spôsobom:

- Izolácia od rodiny a priateľov
- Emocionálny a psychologický vplyv, napr. pocity úzkosti, depresia alebo nízke sebahodnotenie
- Zhoršený zdravotný stav
- Strata príjmu alebo zamestnania, bezdomovectvo
- Fyzické zranenia alebo trvalé postihnutie
- Smrť

Násilie je traumatická skúsenosť (Herman 1992). Trauma sa zhoršuje tým, že násilie pácha blízky človek, člen rodiny. Keďže žena rôznymi spôsobmi závisí od manipulatívneho správania zneužívateľa, má pocit, že je závislá od toho, či sa nad ňou zneužívateľ zľutuje alebo nie. A to až dovtedy, kým sa jej seba hodnota nezničí a žena sa nevzdá. Hrôzu, ktorú násilie predstavuje, ženy prežívajú aj roky, dokonca aj po odchode od násilného partnera, a to najmä v prípadoch vážneho násilia. Ženy môžu zažívať násilie aj celý život a je pre ne ťažké zotaviť sa z neho.

Násilie veľmi vážne vplýva na fyzické a duševné zdravie žien a detí; doslova z neho môžu ochorieť. Ak majú ženy a deti pocit, že im nikto nepomôže, a že cesty z násilia nie, existuje veľké riziko, že rezignujú, odovzdajú sa osudu a začnú trpieť depresiami. Samovraždy alebo pokusy o samovraždu nie sú u žien a detí, ktoré zažívajú domáce násilie, zriedkavým javom.

Ženy a deti, ktoré zažívajú násilie, sa často liečia na úzkostné poruchy a depresiu; predpisujú im lieky, hoci skutočné príčiny týchto symptómov zostávajú nerozpoznané. Ženy a deti môžu začať s užívaním drog alebo alkoholu, aby dokázali zvládať strach – čo znovu vedie k závislosti a ich ďalšiemu oslabeniu (Logar 2003).

3.7. ŠTOKHOLMSKÝ SYNDRÓM

Ako zistili psychológovia Dee Graham a Edna Rawlings, správanie týranej ženy je normálnou reakciou na traumatickú skúsenosť (Graham/Rawlings/Rimini 1988). Vo svojom výskume, ktorý urobili na vzorke viac ako 400 týraných žien, zistili modelovú reakciu, ktorú nazvali Štokholmským syndrómom. Tento syndróm po prvýkrát pozorovali v roku 1973, keď bankovní lupiči v Štokholme šesť dní držali štyroch ľudí ako rukojemníkov. Počas tohto času si rukojemníci vytvorili k zlodejom blízky vzťah. Políciu vnímali ako nepriateľov a zlodejov obraňovali.

Existujú štyri dôležité podmienky, za ktorých sa môže rozvinúť Štokholmský syndróm:

- Život obete je ohrozený.
- Obeť nedokáže utiecť, alebo si myslí, že útek nie je možný.
- Obeť je izolovaná od ľudí zvonku.
- Väzniteľ/ia prejavuje/jú obeti istú láskavosť.

Ak sa tieto aspekty objavia v rovnakom čase, obeť si zvyčajne k násilníkovi vytvorí vzťah – a to v prípade rukojemníkov, ako aj pri domácom násilí. Ak je násilný partner ochotný urobiť malé ústupky, alebo sa správať priateľsky, hoci iba na minútu, žena má novú nádej a je pripravená dať násilnému mužovi ešte jednu šancu.

Graham a Rawlingsová zistili, že Štokholmský syndróm sa nevyskytuje iba u rukojemníkov a týraných žien, ale aj u týraných detí, väzňov v koncentračných táboroch, členov sekty, vojnových zajatcov a u politických väzňov. Po istom čase sa všetci a všetky z nich začnú identifikovať s agresorom – preto, aby prežili. Ženy, ktoré zažívajú násilie zo strany partnera, nie sú iné ako ostatní ľudia; nemajú špecifické psychologické vzorce zvládania situácie. Reagujú tak, ako ktokoľvek iný, kto zažil násilie, a zo svojej situácie nevidia východisko.

3.8. STRATÉGIE PREŽITIA

Ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie zo strany svojich partnerov a otcov, nie sú len pasívnymi obeťami. Vytvárajú si množstvo stratégií, aby sa násiliu vyhli a znížili nebezpečnosť situácie. Tieto stratégie zahŕňajú pasívne správanie v nebezpečných situáciách, ktoré by mohli viesť k útoku: vyhýbajú sa akejkoľvek reakcii, ktorá by mohla v zneužívateľovi vyvolať hnev, poslúchajú ho, pokúšajú sa mu vyhnúť, alebo ho upokojiť. To môže napríklad znamenať, že žena zneužívateľovi navarí večeru, keď príde o polnoci domov opitý; že mu neprotirečí, ale dá mu za pravdu; alebo sa vzdá kontaktov s priateľmi, priateľkami a rodinou, ak sa zneužívateľovi nepáčia atď.

Tieto obranné stratégie sú veľmi účinné v situáciách akútneho násillia; ženy a deti však za ne nie sú oceňované, ale obviňované z toho, že násilie znášajú a nevzopru sa mu. Je veľmi dôležité oceniť stratégie žien a detí, posilniť ich a povzbudiť.

Ako sme spomenuli vyššie, typickou stratégiou násilných partnerov je izolovanie žien a detí, aby im zabránili vyhľadať pomoc. Zneužívatelia často používajú vyhrážanie sa a silu na to, aby ženy a deti nehovorili o násilí, ktoré zažívajú. Aj preto ženy často vyhľadávajú pomoc potajomky a je dosť pravdepodobné, že ak by sa násilný partner napríklad dozvedel, že žena navštívila poradenské centrum, vystavili by sa represii. Ženské podporné služby a iné inštitúcie si musia byť vedomé skutočnosti, že ich intervencia a pomoc môžu ohroziť ženu, ktorá ich vyhľadá; musia prijať opatrenia, aby v čo najväčšej miere zabránili ďalšiemu riziku.

Niektoré ženy a deti sa bránia pred násilím fyzicky. Môže to byť úspešná stratégia, ale môže viesť i k ďalšiemu násiliu. Ženy vedia zvyčajne dobre odhadnúť stratégie, ktoré ich môžu účinne ochrániť a zabrániť ďalšiemu násiliu. V niektorých situáciách, ak násilný partner ženu škrtí alebo brutálne bije, môže byť odpor otázkou prežitia. Násilní muži však často takúto sebaobranu prezentujú ako násilné správanie zo strany ženy a chcú sa takto vyhnúť trestu a zbaviť sa viny. Preto je najmä pre orgány činné v trestnom konaní dôležité, aby boli objektívne, presne zaznamenali všetky skutočnosti a chronologicky spísali zápisnicu o tom, čo sa stalo.

V extrémnych prípadoch sa môže stať, že žena, ktorá roky zažívala násilie a nevidí cestu, ako z neho von, nakoniec vážne zraní alebo zabije násilného partnera. V iných prípadoch dospievajúci synovia zrania alebo zabijú svojich násilných otcov, aby násilie zastavili. Treba sa vyhnúť takémuto závažnému stupňovaniu násillia; dôležité je ženám a deťom ukázať, že cesta z násillia existuje, a pomoc môžu nájsť.

3.9. RIZIKOVÉ FAKTORY

V prípadoch domáceho násillia je riziko opakovaného páchania trestného činu veľmi vysoké; izolované násilné činy sú zriedkavé. V čase odchodu od násilného partnera sa riziko výskytu násillia zvyšuje: väčšina vražd, pokusov o vraždu a závažných násilných činov sa odohrala v čase, keď sa žena pokúsila od zneužívateľa odísť. Paradoxne, v podstate je bezpečnejšie zostať v násilnom vzťahu ako z neho odísť. Podľa jednej kanadskej štúdie o vraždách žien zo strany rodinných príslušníkov sú ženy, ktoré sú v procese ukončenia takéhoto vzťahu, vystavené najvyššiemu riziku zabitia zo strany svojho partnera (Crawford/Gartner 1992). Zodpovedné inštitúcie a úrady by si to mali uvedomiť a ženy upozorniť, že sú vo vysoko rizikovej situácii; taktiež by mali urobiť primerané bezpečnostné opatrenia, aby im zaručili bezpečie (pozri: kapitola 8).

Domáce násilie musíme brať vážne: musíme sa pokúsiť zabrániť ďalšiemu násiliu všetkými dostupnými prostriedkami a využitím nášho odborného know-how. Ak je páchatel považovaný za extrémne nebezpečného, uväznenie je často jediným spôsobom, ako mu zabrániť v páchaní závažného násillia. Medzinárodné štúdie identifikovali nižšie uvedené faktory ako rizikové faktory vysokého stupňa nebezpečnosti (Gondolf 2001; Robinson 2004; Humphreys a kol. 2005). Čím viac týchto faktorov sa týka konkrétneho prípadu, tým väčšie je nebezpečenstvo, že násilie sa bude opakovať alebo sa zvýši, dokonca sa vystupňuje.

Násilné činy voči partnerke, deťom alebo iným členom a členkám rodiny v minulosti

Páchatelova minulosť v súvislosti s násilím, ako aj formy a vzorce násillia, ktoré používal, sú dôležité indikátory jeho správania v budúcnosti. Preto je dôležité zistiť, či sa aj v minulosti správal násilne. Rozsudky z minulosti alebo hlásenia na políciu, podľa ktorých sa páchatel údajne správal násilne, naznačujú vysoký potenciál pre násilné správanie.

Odchod zo vzťahu a rozvod sú vysoko rizikové obdobia

Ako sme už spomenuli, domáce násilie sa často vystupňuje, keď chce žena od zneužívateľa odísť. Túto fázu je preto potrebné vnímať ako ďalší rizikový faktor pre stupňovanie násillia.

Závažnosť a frekvencia násillia

Závažnosť a frekvencia násillia tiež zohrávajú dôležitú úlohu pri odhade nebezpečnosti násilného muža. K závažným formám násillia patrí násilie páchané zbraňou, zranenia predmetmi a škrtanie. Páchatelia, ktorí sa dopúšťajú častých a závažných foriem násillia, sú mimoriadne nebezpeční.

Násilie páchané na bývalej partnerke alebo členoch a členkách rodiny

Násilie páchané na bývalej partnerke alebo členoch a členkách rodiny takisto poukazuje na rizikový faktor v odhade nebezpečnosti.

Násilie páchané inými členmi/členkami rodiny

Násilie zo strany členov a členiek rodiny páchatel'a je ďalším rizikovým faktorom. Pre ženu je vtedy mimoriadne ťažké odísť z násilného vzťahu, pretože v takýchto prípadoch ženu kontroluje celá rodina, čo na ňu môže vplývať do takej miery, že napríklad nie je schopná odísť.

Násilie páchané mimo rodiny

Prevažná väčšina páchatel'ov domáceho násillia pácha násilie iba v kruhu rodiny. Ak sa však prejavujú násilne aj mimo domácej sféry, naznačuje to všeobecnú tendenciu používať násilie. Takíto páchatelia môžu zaútočiť aj na personál podporných centier a na úrady. Z tohto dôvodu je veľmi dôležitý bezpečnostný plán pre bezpečné ženské domy i iné inštitúcie.

Držba zbrane, použitie zbrane

Ak páchatel' vlastní (legálne alebo nelegálne) zbraň, zvyšuje to riziko ozbrojeného násillia. Toto riziko je špeciálne vysoké, ak už v minulosti zbraň v kontexte násillia použil, alebo sa jej použitím vyhrážal. Preto je potrebné odobrať páchatel'om povolenie vlastníť zbraň. Násilní partneri môžu ako zbraň používať techniky bojových umení alebo agresívne zvieratá (bojovné psy).

Nadmerná konzumácia alkoholu alebo drog

Hoci alkohol a drogy nie sú príčinami násillia, u ľudí, ktorí majú tendenciu správať sa násilne, môžu znížiť prah vnímania násillia, a tým prispieť k jeho vystupňovaniu.

Vyhrážanie sa

Vyhrážky by sme vždy mali brať vážne. Páchatel'ovo vyhrážanie sa je vyjadrením jeho zámerov a plánov; často naznačuje ďalšie násillie, ktoré sa dá očakávať. Je nesprávne si myslieť, že človek, ktorý sa "iba" vyhráža, nie je nebezpečný; že je to iba povestný „pes, ktorý breše, ale nehryzie“. Praktická skúsenosť ukazuje, že závažnému násilliu predchádzajú vyhrážky, a preto sú dôležitým náznakom nebezpečenstva páchatel'a.

Vyhrážanie sa zabitím/vážny nátlak

Vyhrážanie sa zabitím je veľmi vážna forma vyhrážania sa, ktorú vždy musíme brať vážne. Mnohým vraždám v dôsledku domáceho násillia predchádzalo opakované vyhrážanie sa zabitím zo strany násilných mužov.

Vyhrážanie sa samovraždou, depresia

Vyhrážanie sa samovraždou by sme takisto mali vždy brať vážne. Existuje mnoho príkladov násilných mužov, ktorí zabili seba, ako aj svoju partnerku, iných členov rodiny alebo novú partnerku. Ak sa násilný muž vyhráža samovraždou, je potrebné konzultovať to s lekárom, aby sme dokázali odhadnúť, či násilný muž predstavuje riziko pre seba a ostatných. Aj keď veľa násilných mužov používa vyhrážanie sa samovraždou ako prostriedok na citové vydieranie, nikdy si nemôžeme byť istí/é, či tieto hrozby uskutoční alebo nie.

Aj depresia môže byť rizikovým faktorom poukazujúcim na nebezpečenstvo páchatel'a. Depresívne fázy sa vyznačujú "tunelovými" predstavami: človek nevidí alternatívu; zdá sa, že nič nemôže situáciu zmeniť. V týchto fázach sa môže násillie stupňovať.

Extrémna žiarlivosť a majetníckosť

Zneužívatelia, ktorí zabijú alebo vážne zrania svoje partnerky, sú často posadnutí túžbou ich vlastníť. Sú extrémne žiarliví a niektorí z nich považujú každého muža v okolí partnerky za rivala. Kontrolujú a monitorujú partnerku a neustále ju obviňujú z nevery. Môže to viesť až k chorobnej žiarlivosti, ktorá je veľmi nebezpečná preto, že zneužívateľ stráca kontakt s realitou.

Extrémne patriarchálne koncepty a postoje

Extrémne patriarchálne koncepty a postoje môžu byť vo vzťahu k odhadu nebezpečenstva taktiež rizikovými faktormi. Typickým v tejto súvislosti je presvedčenie, že dievča alebo mladá žena nemôže viesť sebaurčujúci život, ale musí poslúchať otca, pretože je hlavou rodiny. Takéto postoje môžu znamenať aj to, že dievča alebo mladú ženu presviedčajú a nútia do vydaja, alebo jej bránia v rozvode.

Zvlášť nebezpečná je situácia, v ktorej prevažujú veľmi prísne koncepty o cti a sexualite; ženy sa stávajú obeťami násillia, alebo sú zavraždené, ak sa nepodrobia týmto pravidlám, alebo ak ich niekto obviní z toho, že poškvrnili česť rodiny.

Prenasledovanie, psychický teror

Mnohí násilní muži nie sú pripravení prijať odchod svojej partnerky a snažia sa ho za každú cenu prekaziť aj použitím násillia. Sú to násilní muži, ktorí pokračujú v páchaní násillia aj po rozchode a svojim bývalým partnerkám sa ešte roky vyhrážajú.

Nebezpečenstvo pre deti

Počas rozchodu alebo rozvodu sú i deti vystavené veľkému riziku. Zneužívateľ aj ich považuje za svoj majetok. Nemôžu od násilného otca odísť a počas návštev u neho môže násillie páchať aj na nich. Zneužívateľova agresivita voči partnerke sa môže preniesť aj na deti; môže sa pomstiť tým, že ich týra, alebo dokonca zabije. Bezpečnostný plán preto vždy musí zahŕňať aj deti, a otcovia, ktorí sa správajú násilne, by nemali dostať povolenie stretávať sa s deťmi skôr, než dokážu, že sa účinne vypořádali so svojím problémom s násilným správaním.

Nerešpektovanie rozhodnutí súdu a polície

Ak páchatel' nerešpektuje svoje povinnosti, vyplývajúce z predbežného opatrenia vydaného súdom alebo zo zákazu priblíženia sa, ktorý od neho vyžaduje, aby sa k žene nepribližoval, alebo z iných súdnych rozhodnutí, či rozhodnutí oddelení sociálno-právnej ochrany detí, poukazuje to na vysoko rizikovú situáciu, pretože je zjavné, že páchatel' nie je ochotný rešpektovať obmedzenia, ktoré mu boli určené, a zmeniť svoje správanie.

Možné spúšťačie mechanizmy násillia

Musíme pamätať na to, že niektoré situácie môžu viesť k náhlemu vystupňovaniu násillia. Spustiť násillie môže často zmena vo vzťahu (napr. ak žena zoberie prácu proti vôli svojho partnera; keď hľadá pomoc, alebo podá žiadosť o rozvod; alebo keď manžel dostane predvolanie na súd vo veci rozvodu). Je preto dôležité zvážiť, ktoré situácie alebo udalosti môžu byť spúšťačmi násillia, a urobiť primerané bezpečnostné opatrenia, aby k tomu nedošlo.

Odhad rizika očami ženy

Gondorf (2002) vo svojej štúdií o rizikách opakovaného násillia v kontexte domáceho násillia zistil, že dôležitým indikátorom nebezpečenstva alebo opakovania násillia je to, ak žena sama urobí odhad nebezpečenstva. Medzi ženiným odhadom nebezpečenstva a skutočným použitím násillia zo strany násilného partnera existuje vzájomný vzťah. Zamestnanci a zamestnankyne sa preto musia konkrétnej žene opýtať na jej vlastný odhad situácie a jej názor by mali brať vážne. Jej strach z násillia by sme nikdy nemali minimalizovať, zľahčovať alebo odmietať ako hysterický.

Systematický odhad rizikovosti situácie by mal byť štandardným postupom vo všetkých prípadoch domáceho násillia. Po ňom musí nasledovať bezpečnostný plán, ktorý by ste mali urobiť spolu so ženou v každom konkrétnom prípade – a nie iba raz, ale opakovane.

3.10. PREČO ŽENA NEODÍDE OD NÁSILNÉHO PARTNERA?

Žiaľ, problematika násillia páchaného na ženách je v našej spoločnosti zaťažená rôznymi mýtmi a predsudkami. Tendencia obviňovať ženy za to, čo sa stalo, nie je len typickou stratégiou násilných mužov, ktorú používajú na ospravedlnenie svojho násilného správania. Je to postoj, ktorý je bežný aj vo verejnosti, ale tiež medzi zástupcami a zástupkyňami rôznych inštitúcií. Jednou z bežných je v tomto kontexte otázka, prečo týraná žena neodišla od násilného partnera a prečo sa k nemu po rozchode vrátila. Cieľom takýchto otázok veľakrát nie je pochopenie situácie týranej ženy; často obsahujú nevyslovenú výčitku alebo predsudok, že žena v skutočnosti násillie vyžaduje a chce ho.

Preto je dôležité porozumieť tomu, že žena v násilnom vzťahu nezostáva kvôli násiliu, ktoré zažíva, ale napriek nemu. Každá situácia je jedinečná a je nevyhnutné vziať do úvahy individuálnu situáciu každej ženy a reagovať na ňu citlivým, empatickým spôsobom, ak chceme situáciu pochopiť a ženu posilniť. Nasledujúca časť textu uvádza množstvo typických dôvodov, prečo ženy, ktoré zažívajú násilie, od svojich násilných partnerov neodídu. Hlavný dôvod, puto, ktoré vznikne medzi ženou a násilným partnerom (Štokholmský syndróm), sme už popísali.

Odchod zo vzťahu je ťažký proces a trvá nejaký čas

Odchod od partnera je ťažký pre každého a trvá nejaký čas. Manželstvo a rodina sú koncepty, ktoré majú veľkú spoločenskú hodnotu; rozhodnutie ukončiť vzťah sa nerobí ľahko. Zvažujete pre a proti; neukončíte ho rozhodom, ale znovu sa snažíte, aby manželstvo alebo vzťah pokračoval. Čím silnejšie sú putá, ktoré pár spájajú, napr. deti alebo spoločný majetok, tým ťažšie je vzťah ukončiť. Ženy sú prostredníctvom kultúry a spoločenských pravidiel naučené veľa znášať. V rodinách, v ktorých hrajú dôležitú rolu tradičné, patriarchálne hodnoty, nemajú ženy slobodnú vôľu v tom, aby opustili svojho partnera a viedli nezávislý život. Preto spôsob rozhodovania, ktorý žena žijúca v násilnom vzťahu použije (t.j., že sa od partnera pokúsi odísť a potom sa k nemu vráti), nie je ničím nezvyčajným; naopak, je to normálny proces. Žena je často pod obrovským tlakom zo strany svojej, partnerovej rodiny alebo oboch rodín; vyvíjajú na ňu tlak, aby svojmu manželovi dala ešte jednu šancu a udobrila sa s ním. V mnohých prípadoch dôjde ku konečnému rozhodnutiu po niekoľkých pokusoch, ak už žena necíti nádej na zmenu k lepšiemu.

Želanie, aby sa skončilo násilie, nie vzťah

Mnohé týrané ženy skutočne chcú, aby ich partneri prestali byť násilní, ale nechcú od nich odísť. Je to legitímne želanie, ktoré treba rešpektovať. Každá žena má právo sama sa rozhodnúť, či chce, alebo nechce vzťah ukončiť. Je to osobné rozhodnutie, ktoré by prostredie, ako aj inštitúcie, mali rešpektovať. Ak sa žena, ktorá zažíva násilie, rozhodne vzťah (dočasne) neukončiť, neznamená to, že chce naďalej znášať aj násilie. Cieľom je zabezpečiť spoluprácu všetkých zainteresovaných inštitúcií, aby ju čo najviac podporili a posilnili, a zabránili jej partnerovi ďalej páchať násilie. Cieľom poskytovania služieb a multiinštitucionálnych iniciatív by nemalo byť to, že od ženy žiadame, aby vzťah ukončila, ale to, že sa zapojíme do zastavenia násilia.

Nedostatok zdrojov a nedostatok možností

Nedostatok zdrojov a problém bývania sú pádnymi dôvodmi, pre ktoré mnoho žien zo vzťahu neodíde. Rozhod môže znamenať, že žena stratí zamestnanie, alebo deti budú musieť zmeniť škôlku alebo školu. Mnohé krajiny nemajú bezpečné ženské domy alebo tieto ženské domy nemajú dostatok miest, aby dokázali ubytovať všetky ženy, ktoré potrebujú pomoc. Ženy často nedostávajú finančnú podporu alebo pomoc, aby mohli znovu vstúpiť na trh práce; a tak je pre ne i ich deti situácia veľmi ťažká. Mnohí otcovia neplatia výživné a ženy na nich musia podať žalobu za neplnenie vyživovacej povinnosti, čo je zdĺhavé konanie. Matky mnohokrát nedostávajú na seba ani na deti žiadne výživné.

Strach z ďalšieho násilia: odchod zo vzťahu je vysoko riziková situácia

Dôležitú rolu v rozhodovaní ženy o tom, či zostane, alebo nezostane vo vzťahu, zohráva strach z ďalšieho násilia. Ako sme popísali vyššie, v čase odchodu zo vzťahu alebo v čase rozvodu dochádza k najzávažnejšiemu násiliu. Odchod zo vzťahu preto veľaokrát neznamená zastavenie násilia, ale prináša jeho ďalšie vyostrenie. Pracovníci a pracovníčky pomocných inštitúcií si musia uvedomovať toto riziko, preto by nemali žene bez starostlivého zváženia radiť, aby "jednoducho od partnera odišla". Z násilného vzťahu neexistuje jednoduchá cesta von. Počas fázy odchodu zo vzťahu potrebujú ženy najmä povzbudenie a aktívnu podporu, ktorá im zaručí bezpečie.

Pocit zodpovednosti za rodinu

Mnohé ženy, ktoré zažívajú násilie, sú, napriek svojej ťažkej situácii, prekvapujúco silné v tom, ako svoj život zvládajú, aj keď majú vo vzťahoch podriadenú úlohu. Ženy cítia zodpovednosť za rodinu, za deti i za manžela. Snažia sa preto zlepšiť situáciu a motivovať svojich manželov, aby zmenili správanie. Dá sa povedať, že tak plnia vo vzťahu k násilnému partnerovi aj úlohu sociálnych pracovníčok. Nie sú len obeťami; ich úlohou je aj posilňovať vzťahy medzi členmi rodiny a starať sa o ich blaho. Preto sú ženy v situácii, ktorá je v niekoľkých smeroch paradoxná: ako ženy, ktoré zažívajú násilie, by mali s násilím bojovať a hlásiť ho na políciu; ako manželky by mali byť lojálne voči manželom a vyhýbať sa negatívnym dôsledkom. Mali by pred násilím chrániť svoje deti, ale zároveň by im mali umožniť kontakt s otcom. V skutočnosti ich rodiny a spoločnosť konfrontujú s protirečivými požiadavkami, ktoré nemôžu splniť, preto sa ocitajú v beznádejnej dileme.

Jazvy, ktoré násilie zanecháva

Ako sme už naznačili, násilie má hlboký vplyv na fyzické a duševné zdravie žien a detí. Judith Lewis Herman, psychiatricka a psychologička, vo svojej knihe *Trauma a uzdravenie* (1992) zdôrazňuje, že ženy a deti, ktoré zažili násilie, potrebujú intenzívnu pomoc a podporu, aby sa zotavili a uzdravili. Ľudia, ktorí zažili násilie, sa môžu začať uzdravovať iba vtedy, keď sú v bezpečí a nečelia ďalej násiliu. Najdôležitejším cieľom každého, kto ženám a deťom, ktoré zažili násilie, pomáha, musí byť preto poskytnúť im ochranu a bezpečie.

Nedostatok zdrojov pomoci a nedostatočná pomoc

Absencia pomoci alebo nedostatočná pomoc je častým dôvodom, prečo ženy zostávajú, alebo sa vrátia do násilného vzťahu. Nevedia, kde by mohli nájsť pomoc, alebo sú frustrované pokusmi získať podporu. Aj tak pomoc hľadajú, často zúfalo; ako ukázala štúdia, ktorú urobili v USA: 85% všetkých žien, ktoré boli zavraždené v dôsledku násilia, v minulosti aspoň raz volalo políciu (Sherman/Berk 1984).

Existuje ešte viac dôvodov, pre ktoré sa ženy rozhodnú v násilnom vzťahu zostať. Tieto dôvody sú v každom konkrétnom prípade odlišné; je dôležité rozumieť im a rešpektovať ich. Zároveň by sme mali ženy, samozrejme, povzbudiť k tomu, aby násilie ďalej netolerovali. Je dôležité chápať, že rozhod vždy vyžaduje veľkú odvahu a pripravenosť riskovať. Ženy budú pravdepodobne čeliť ďalším sociálnym problémom. Účinná a intenzívna podpora tretej strany je pre ženy a ich deti veľmi dôležitá preto, aby sa mohli z násilného vzťahu vymaniť.

3.11. OHLASOVANIE DOMÁCEHO NÁSILIA JE TABU

Jednou z typických čŕt násilia páchaného v rodinách je, že násilný muž a týraná žena i deti majú veľmi blízky vzťah, a môžu sa pokúšať zakryť, čo sa deje. Skutočnosť, že ženy konajú ako "spoluvinníčky" násilného muža, je v kontexte domáceho násilia normálna. Je to zvláštna situácia, ktorú polícia a súdy nesmú ignorovať. V týchto prípadoch to môže vyzeráť veľmi odlišne ako v prípadoch násilia spáchaného cudzou osobou. Na rozdiel od obetí násilia, ktoré spáchal niekto mimo rodiny, keď obeť chce hlásiť trestný čin na políciu a svedčiť, od ženy, ktorá zažíva domáce násilie, práve pre blízky vzťah, ktorý k násilnému mužovi má, nemôžeme očakávať, že bude ochotne spolupracovať. Všetci a všetky takéto ochraňujúce postoje poznáme z vlastných rodín; nie je to vôbec nič nezvyčajné.

Podat' oznámenie na člena rodiny na políciu je tabu. Predstavme si, že nás zbil vlastný brat alebo sestra. Išli by sme podať na nich oznámenie na políciu? S najväčšou pravdepodobnosťou by sme sa snažili sami vyriešiť problém, a iba vtedy, ak by násilie pokračovalo, by sme sa obrátili na priateľov alebo príbuzných.

Štúdiá realizovaná v britských orgánoch činných v trestnom konaní ukázala, že viac ako 50% žien nikomu nepovedalo o násilí, ktoré zažívali, a iba 9% z nich násilie ohlásilo na polícii (Mirrlees-Black 1999:54).

Z pocitu lojality a strachu z ďalšieho násilia ženy iba s ťažkosťami dokážu venovať pozornosť vlastnému bezpečiu. Musia robiť to, čo je v záujme zneužívateľa a/alebo rodiny; nedokážu sa viac zamýšľať nad svojimi potrebami. Znovu platí, že bezpečnostný plán a povzbudenie žien, aby brali do úvahy vlastné bezpečie, sú dôležité stratégie pri poskytovaní služieb ženám, ktoré zažívajú alebo zažili násilie.

3.12. VYSOKÁ PRAVDEPODOBNOŠŤ VÝSKYTU OPAKOVANÉHO NÁSILIA A MANIPULÁCIA

Dôležité je mať na pamäti, že násilní muži v rodinách s veľkou pravdepodobnosťou páchajú násilie opakovane. Pravdepodobnosť opakovaneho násilia sa zvyšuje, ak boli negatívne dôsledky a sankcie za predchádzajúce násilie nízke. Zneužívatelia dobrovoľne neprestanú páchať násilie: vo väčšine prípadov je na zastavenie potrebná intervencia zvonku.

Ďalším charakteristickým znakom domáceho násilia je to, že násilný muž má k žene ľahký prístup – zvyčajne s ním žena žije. Aj preto je riziko opakovaneho zažívania násilia mimoriadne vysoké. Obete násilia zo strany cudzích ľudí sa zvyčajne snažia týmto ľuďom vyhýbať, avšak pre ženy, ktoré zažívajú násilie, je oveľa ťažšie chrániť sa a vyhýbať sa násilnému partnerovi. Deti, napríklad, sa musia s otcom stretávať podľa úpravy styku; ženy sú často nútené udržiavať kontakt so zneužívateľom aj po rozvode alebo rozchode.

Násilný muž v rodine má mnoho možností ženu a deti ovplyvňovať. Môže žene zabrániť, aby išla násilie ohlásiť na políciu, alebo ju presvedčiť, aby odmietla vypovedať, alebo dokonca aby krivo vypovedala, čo jej v prípade môže poškodiť. V trestnom konaní sú žena a deti často jedinými svedkami násilia a násilný muž, takisto aj jeho rodina, ženu a deti veľmi často manipulujú.

V dôsledku silného puta medzi ženou a násilným partnerom je pre ženu ťažké proti násilnému partnerovi niečo urobiť, napríklad zavolať políciu. Na druhej strane to ale posilňuje pozíciu násilného muža a riziko, že bude potrestaný, je malé. Zneužívatelia zneužívajú moc, ktorú nad ženami majú, a často im bránia vyhľadať pomoc. Nátlak, ktorý vyvíjajú, ženu presvedčí alebo donúti násilie na polícii neohlásiť. Pre ženy je ťažké nevzdať sa.

Násilní muži v rodinách nezriedka používajú ženy ako ochranný štít na to, aby sa vyhli trestu. Dalo by sa povedať, že medzi seba a orgány činné v trestnom konaní stavajú ženu. Ženy sa môžu nechať presvedčiť, aby konali v prospech zneužívateľa (pozri časť Štokholmský syndróm). To môže byť pre ne samotné škodlivé, keďže sú v konečnom dôsledku vnímané ako nedôveryhodné a dokonca riskujú, že budú samé stíhané za krivú výpoveď. Takéto správanie žien je často považované za paradoxné alebo dokonca masochistické, pretože stratégie zneužívateľa, ktoré sú za týmto správaním, zostávajú okoliu často skryté. Je jednoduchšie si myslieť, že ženy takto nezmyselne konajú dobrovoľne. Ich správanie však dáva zmysel, ak vezmeme do úvahy záujem, ktorý sleduje násilný muž.

Páchanie násilia, ktoré zostáva v súkromnej sfére, zneužívateľovi uľahčuje brániť intervenciám, zľahčovať násilie alebo trvať na tom, že nie je pre svoje okolie nebezpečný. Pre každú krajinu je preto veľmi dôležité, aby mala účinné zákony, ktoré garantujú bezpečie žien a detí, a umožnia polícii a súdom zasiahnuť a chrániť ženy a deti v ich domovoch. Nové zákony o ochrane pred násilím prijaté v Rakúsku a Nemecku sú v tomto smere dobrými príkladmi, keďže polícii umožňujú násilných manželov alebo otcov vykázať z domu/bytu (pozri: Prílohu: modely a príklady dobrej praxe v oblasti spolupráce). Je mimoriadne dôležité, aby polícia a prokuratúra dôkladne zbierali dôkazy, pretože žena a deti nemusia byť ochotné vypovedať, alebo ich výpoveď nemusí poskytnúť dostatok dôkazov.

3.13. PREDISUDKY SÚ PREKÁŽKOU V REALIZÁCII ÚČINNÝCH KROKOV PROTI NÁSILIU

V prípadoch domáceho násilia sú predsudky v spoločnosti, najmä predsudky voči ženám, ešte stále silné a majú rôzne formy. Typické názory v tomto kontexte sú, že žena sa správala takým spôsobom, ktorý násilie vyprovokoval, že žena nesie vinu za násilie, že si žena násilie vymýšľa, aby poškodila manželovi v rozvodovom konaní atď. Ženy sú kritizované aj za to, že roky znášajú násilie, že ho nehlásia na polícii; alebo sú kritizované za presný opak – za to, že zavolajú políciu príliš skoro. Domáce násilie je stále často považované za menej závažné ako násilie na verejnosti, a to aj zo strany orgánov činných v trestnom konaní. Podiel konaní vo veci domáceho násilia, ktoré sú nakoniec zamietnuté, je vysoký. Jedna z štúdií v tejto oblasti ukazuje, že v Rakúsku končí odsúdením jedno zo siedmich konaní v prípadoch domáceho násilia (Haller 2002).

Ženy, ktoré zažívajú násilie, sú často obviňované z toho, že si incident násilia vymýšľajú, aby posilnili svoju pozíciu v rozvodovom konaní; často k nim inštitúcie, hlavne orgány činné v trestnom konaní, pristupujú veľmi podozrievavo, preto je pre ne ťažké alebo nemožné dôverovať polícii a súdom, čo potom pomáha páchatelovi. Mali by sme sa preto orientovať na fakty, nie na predsudky. Neexistuje empirický dôkaz, ktorý by podporil tvrdenie, že v prípadoch domáceho násilia sa často objavujú krivé obvinenia, alebo že sú častejšie, ako pri iných trestných činoch. Naopak, je veľmi pravdepodobné, že ženy násilie skôr na polícii neohlásia, a že nikomu nepovedia o tom, čo zažívajú, alebo nepovedia všetko (Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004). Pracovníci a pracovníčky relevantných inštitúcií pre predsudky nepochopia, čo sa v skutočnosti stalo; prehliadnu alebo zanedbajú dôležité skutočnosti, najmä v súvislosti s rizikovými faktormi, ktoré poukazujú na nebezpečenstvo, ktoré hrozí zo strany zneužívateľa; alebo sú ich intervencie neprofesionálne. Pre pracovníkov a pracovníčky v rôznych inštitúciách je preto veľmi dôležité pochopiť a reflektovať vlastné predsudky.

3.14. NULOVÁ TOLERANCIA: JASNÝ POSTOJ K NÁSILNÝM MUŽOM

Ľudí, ktorí páchajú násilie vo svojich rodinách, nie je ľahké identifikovať ako násilníkov. Väčšina zneužívateľov používa násilie “iba” v domácej sfére. Mimo rodiny sa môžu javiť ako nenápadní a často ako veľmi príjemní a priateľskí. Keď hovoríme o zneužívateľoch, často si predstavíme brutálnych mužov a vynorí sa nám obraz “typického” zločinca. Zneužívateľov, ktorí tejto predstave zodpovedajú, polícia a súdy stihajú častejšie ako tých, ktorí sú výreční a zdajú sa pokojní a vyrovnaní. Osoby, ktoré páchajú domáce násilie, však môžeme nájsť v každej spoločenskej vrstve. Niektorí z nich majú záznam v registri trestov, ale mnohí z nich neboli nikdy odsúdení, nemajú záznam na polícii a majú bežné zamestnania.

Muži, ktorí páchajú násilie na ženách a deťoch v domácej sfére, často obhajujú tradičný obraz muža ako pána domu, ktorý má posledné slovo a môže sa k svojej žene a svojim deťom správať podľa vlastnej vôle. Mnohí zneužívatelia si nepripustia, že to, čo robia, je zlé. Naopak, majú pocit, že na to majú právo a obviňujú ženy, spoločnosť alebo zákony za činy, ktoré sami spáchali.

Domáce násilie bolo dlho považované za súkromnú záležitosť a súkromie rodiny zneužívateľa chránilo pred trestným stíhaním. Intervencia štátu je z tohto dôvodu nesmierne dôležitá, pretože je to pre zneužívateľa odkaz, že násilie netolerujeme a bude mať negatívne dôsledky. Účinné zákony, ktoré sa zároveň aj uplatňujú, ako aj intenzívna pomoc ženám a deťom sú pre eliminovanie násilia nevyhnutné.

Základné princípy boja proti násiliu sú:

- Násilie je trestný čin a nesmieme ho tolerovať.
- Násilie nie je nikdy oprávnené; pre násilie neexistuje ospravedlnenie.
- Násilný muž je ten, kto je zodpovedný za násilie, a musí zaň znášať dôsledky.

04

POTREBY ŽIEN A DETÍ PRINCÍPY POSKYTOVANIA POMOCI

4. POTREBY ŽIEN A DETÍ A PRINCÍPY POSKYTOVANIA POMOCI

Ženy a deti, ktoré zažívajú násilie, potrebujú informácie a dostupnú pomoc; bezpečné ubytovanie; ochranu; právnu, sociálnu a finančnú pomoc; psychologickú a lekársku pomoc. Na zotavenie sa z traumatickej skúsenosti je potrebná krízová pomoc i dlhodobé služby. Veľmi dôležité sú kvantitatívne štandardy poskytovania služieb, to znamená prístup k službám pre všetky ženy a deti vo všetkých regiónoch krajiny, ako aj kvalitatívne štandardy - bezpečnostné opatrenia a profesionálna pomoc. Ženy a deti potrebujú viac ako „strechu nad hlavou“ (WAVE 2002); potrebujú kvalitné služby, profesionálnu a adekvátnu pomoc. V rámci iného projektu DAPHNE, WAVE sa vytvorili štandardy a príručka na zakladanie a prevádzkovanie bezpečných ženských domov ako základných služieb pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie (WAVE 2004). Obhajkyne práv žien s dlhoročnými skúsenosťami v oblasti poskytovania služieb ženám a deťom, ktoré zažili násilie, identifikovali princípy pomoci, aplikovateľné vo všetkých inštitúciách, ktoré sa danou problematikou zaoberajú. Niekoľko dôležitých štandardov a princípov popisujeme na nasledujúcich stranách.

Zastavenie násilia a prevencia

Všeobecným cieľom všetkých inštitúcií musí byť okamžité zastavenie akútneho násilia a zabránenie ďalšiemu násiliu. Niektoré z inštitúcií zároveň realizujú aj aktivity v oblasti primárnej prevencie, ako sú aktivity na zvyšovanie povedomia a preventívne programy v školách. Keďže sa v oblasti domáceho násilia vyskytuje vysoký počet neohlásených prípadov, dôležitým cieľom je zvýšiť počet ohlasovaných prípadov a nájsť nové spôsoby, ktorými ženy povzbudiť, aby vyhľadali pomoc.

Dlhodobá pomoc ženám a deťom

Zámer zastaviť a predchádzať násiliu predpokladá, že poskytovanie služieb sa neskončí krízovou intervenciou. Mala by existovať ponuka podpory a pomoci ženám a deťom, ktorá by poskytovanie služieb zaručila dovtedy, kým násilie bude hrozbou, alebo tak dlho, ako to ženy a deti potrebujú.

Páchateľova zodpovednosť za násilie

Dôležitým cieľom je vyvodzovať voči páchatelom zodpovednosť a zaručiť, že násilie bude stíhané a adekvátne trestané. Trest samotný však nestačí. Páchatelom takisto treba zabrániť v páchaní ďalšieho násilia. Páchatelia potrebujú zmeniť svoje správanie. Keďže mnoho násilných partnerov nie je ochotných vstúpiť do špeciálnych programov pre páchatelov, je potrebné prijať ustanovenia, ktoré by im účasť v programoch nariadili zákonom. Neodmysliteľnou súčasťou akýchkoľvek programov pre zneužívateľov musia byť podporné služby pre ženy a deti (Logar/Rösemann/Zürcher 2002; Dobash 2000; Gondolf 2001).

PRINCÍPY A ŠTANDARDY POSKYTOVANIA POMOCI

Obhajoba práv žien a detí

Boj proti násiliu páchanému na ženách a deťoch znamená zaujať jasný postoj a odsúdiť takéto násilie vo všetkých jeho formách ("Pre násilie neexistuje žiadne ospravedlnenie"). Pokusy o neutrálny postoj znamenajú riziko, že násilie sa bude tolerovať. Za násilie je vždy zodpovedný páchatel'. Jasný postoj proti všetkým formám násilného správania vyjadruje odmietnutie násilných činov (ale nie páchatel'a ako človeka). Od žien a detí, ktoré vyhľadajú pomoc, by sme nikdy nemali žiadať, aby poskytli dôkazy o násilí, ktoré zažili. Dôležité je pozorne ich počúvať, veriť im a reagovať s absolútnym rešpektom a bez predsudkov.

Ženy a deti, ktoré zažili násilie, potrebujú služby. Ich súčasťou je dlhodobá obhajoba práv a podpora, ktoré ich budú sprevádzať počas celého procesu a koordinovať intervencie. Ženské podporné služby poskytujú nevyhnutný druh pomoci. Štandardný postup by mal zahŕňať aj to, že každá žena dostane i také služby, ktorých súčasťou bude obhajoba jej práv.

Ochrana a bezpečie

Na začiatku je dôležité, aby ženy a deti boli v bezpečí. Preto musí byť bezpečie najvyššou prioritou všetkých inštitúcií, ktoré ženám a deťom, ktoré zažili násilie, poskytujú služby.

Bezplatné služby

Podporné služby pre ženy a deti, ktoré zažili násilie, by mali byť bezplatné najmä pre ženy s nízkym príjmom alebo bez príjmu. Tým je zaručené, že ženy a ich deti, ktoré sú v núdzi, dostanú pomoc bez ohľadu na svoje finančné postavenie.

Posilnenie

Byť ženou alebo dieťaťom, ktoré zažíva alebo zažilo násilie, znamená prežiť traumatickú skúsenosť s vedomím, že prežívate pocity bezmocnosti a ste vydané/i na milosť násilnému partnerovi alebo otcovi. Cieľom akejkoľvek pomoci by malo byť prekonať bezmocnosť a posilniť ženy a deti, aby mohli žiť sebaurčujúci život. Ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, by sme nemali označovať ako „choré“, alebo „rozrušené“, pretože to ešte viac oslabuje ich pozíciu. To, že môžu byť slabé, je dôsledkom toho, že zažívajú alebo zažili násilie. Násilie zanecháva stopy nielen na tele, ale aj na mysli a sebaúcte. Niektoré postupy práce s týranými ženami nebudú fungovať, ak sa takáto slabosť bude považovať za charakteristickú vlastnosť žien, ktoré sú potom vnímané ako patologické prípady. Ženy je dôležité vnímať ako tie, ktoré sú expertkami na svoju situáciu a dokážu ju zmeniť. Potrebujú podporu na to, aby porozumeli svojej situácii a tomu, ako voči nim partner uplatňoval moc. Chápanie a reflektovanie mechanizmov násilia umožňuje ženám a deťom vybudovať stratégie na účinnú obranu pred násilím. Konečným cieľom je, aby žili život bez násilia.

Právo na sebaurčenie

Dôležité je rešpektovať právo žien rozhodovať o svojich životoch (pozri: "Posilnenie"). Príbuzní, priatelia a priateľky, pracovníci a pracovníčky v inštitúciách, ktoré ženám pomáhajú, sa často ženám snažia povedať, čo majú robiť. Niektorí/é si myslia, že by mali od zneužívateľa odísť; iní/é jej hovoria, aby mu ešte dali šancu. Žiaľ, často sa stáva, že sú sklamaní alebo dokonca nahnevaní, ak žena ich rady neposlúchne. Takéto rady však môžu na ženu vytvárať ešte väčší tlak, a žena ich ako pomoc nevníma. Žene je potrebné povedať, že ona jediná môže o svojej situácii rozhodnúť, a že jej rozhodnutie budeme rešpektovať. Cieľom intervencie je ukončiť násilie, nie vzťah. Právo na sebaurčenie je dôležitý princíp. Rozhodnutie, ako dlho potrebuje žena zostať v bezpečnom ženskom dome, a či sa chce s partnerom navždy rozísť, je iba na nej.

Lahký prístup k službám a proaktívna pomoc

Nedávny výskum a prax ukazujú, že ženy a deti, ktoré zažili domáce násilie, potrebujú proaktívnu podporu a pomoc (Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004; Logar 2005). Hľadanie pomoci môže byť ťažký proces, v ktorom sa ženy predtým, ako dostanú pomoc, musia obrátiť na mnoho rôznych inštitúcií. Služby by mali byť ľahko dostupné a známe. Úlohou spoločnosti je ženám a deťom ponúknuť služby; žena by nemala hľadať, alebo dokonca bojovať o pomoc.

Pomoc deťom

Ako sme už povedali v predchádzajúcich kapitolách, násilie vždy, priamo alebo nepriamo, zasahuje aj deti. Na deti sa, žiaľ, mnohokrát zabúda, pretože je iba málo inštitúcií alebo služieb, ktoré si uvedomujú ich potreby. V mnohých bezpečných ženských domoch sa pomoc a poradenstvo pre deti stali neoddeliteľnou súčasťou služieb, ale mnohé iné služby tento štandard ešte stále nespĺňajú. Pomoc deťom sa musí poskytovať v prostredí, ktoré je naklonené rodine, aby sme deťom umožnili ponúkanú pomoc prijať. Poradenstvo a pomoc deťom by mali byť poskytované súčasne s pomocou ich matke ako balík služieb, ktoré slúžia potrebám oboch strán. Umožní nám to zároveň posilňovať vzťah medzi matkou a dieťaťom, posilňovať model rodiny bez násilia, ktorý je pre deti často jediným zdrojom podpory. Ak musia matky s deťmi navštíviť iné služby (niekedy aj viacero služieb, ak majú deti v rôznom veku), môže sa ľahko stať, že sa budú cítiť preťažené a budú mať pocit, že systém od nich niečo iba žiada, ale nepodporuje ich.

Rôznorodosť

Rôznorodosť žien by sme mali nielen rešpektovať, ale aj vnímať ako niečo cenné, čo je potrebné podporovať. Služby nesmú diskriminovať ženy a deti z dôvodu ich národnosti, etnickej príslušnosti, rasy, spoločenskej vrstvy, veku, zdravotného alebo mentálneho postihnutia, náboženského vyznania, kultúry, sexuálnej orientácie atď. Služby by mali byť úplne dostupné všetkým ženám a deťom a musia brať do úvahy osobitne ich špeciálne potreby.

Dôvernosc' informácií a anonymita

Pre to, aby sme chránili práva ženy a jej integritu, je nevyhnutné, aby sa mohla rozhodnúť, ktoré informácie o nej sa dostanú k iným ľuďom. Bezpečné ženské domy a poradenské centrá by preto nemali zverejniť žiadnu informáciu o žene bez jej súhlasu. Výnimkou by malo a musí byť ohrozenie života a zdravia žien alebo detí (napr. pokusy o samovraždu, akútne nebezpečenstvo zo strany násilného partnera alebo ak žena týra deti). Ženy by mali mať právo aj na pomoc (podporu a poradenstvo) bez toho, aby museli uviesť svoje meno.

Ženy pomáhajú ženám a špecifické služby

Dominancia a týranie zo strany násilného partnera je pre týrané ženy veľkým utrpením. Je preto dôležité, aby im pomoc poskytli ženy, ktoré sú odborníčkami v danej oblasti. Ženské organizácie vyvinuli princíp „ženy pomáhajú ženám“ ako základný koncept pre posilnenie žien, ktoré zažívajú alebo zažili násilie. Ženy trpia tým, že sú v slabšej pozícii a tým, že stratili vieru v svoje schopnosti a silu. Ženské podporné služby tak poskytujú model, ktorý ženám umožňuje zažiť vlastnú schopnosť viesť aktívny a sebaurčujúci život. Odráža sa to aj v štruktúre bezpečných ženských domov, ženských krízových centier a krízových liniek, kde ženy nepracujú iba na najnižších úrovniach, ale organizáciu aj riadia. Táto štruktúra ženám a deťom pomáha premýšľať a prekonať stereotypné rodové roly a posilňuje ich. Inštitúcie ako útulky pre bezdomovcov nie sú vhodné na poskytovanie pomoci ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie (WAVE 2004).

Inštitúcie, v ktorých prevládajú muži, ako napr. polícia, by sa mali snažiť zvýšiť počet žien a zabezpečiť, aby obeť násilia vypočúvali špeciálne zaškolené príslušníčky polície (pozri aj: Kapitola 6). Polícia a prokuratúra zaznamenali úspech v boji proti domácejmu násiliu tým, že vytvorili špeciálne jednotky, v ktorých poskytujú služby takisto, ale nie výlučne, aj ženy – príslušníčky polície. V niekoľkých krajinách polícia a súdny systém prijali smernicu, podľa ktorej ženy – obeť domáceho násilia - majú právo byť vypočuté ženou – policajtkou.

Zodpovednosť

Poskytovatelia služieb majú zodpovednosť voči tým, ktoré/í ich využívajú, voči svojej inštitúcii alebo organizácii a všeobecne voči spoločnosti. Aktivity a správanie poskytovateľa služieb musí byť transparentné a zrozumiteľné.

Účasť klientok

Služby by mali mať demokratickú štruktúru a klientela by sa mala zúčastňovať na poskytovaní a evaluácii služieb (Hague/Mullender/Aris 2003, pozri tiež: Kapitola 11). V moderných koncepciách riadenia je účasť zákazníkov/čok, klientely alebo pacientov/ok základným princípom. Nie sú vnímaní/é iba ako objekty zásahu, ale ako dôležití/é partneri/ky, ktorých názory na kvalitu služieb sú pre organizáciu nesmierne dôležité (Európska nadácia kvality riadenia 1999-2003). Účasť a zaangažovanie žien a detí je dôležité najmä pre bezpečné ženské domy, kde ženy a deti istý čas bývajú. Bezpečné ženské domy by nemali byť inštitúciami, v ktorých sa životy žien riadia a kontrolujú; ženy a deti by sa mali zúčastňovať na rozhodovacích procesoch. Moc násilného partnera a otca by nemala nahradiť moc inštitúcie. S mocou treba zaobchádzať opatrne; predpisy sú dôležité, ale mali by slúžiť na orientáciu a príliš neobmedzovať osobnú slobodu žien.¹

Stratégia rovných príležitostí

Násilie páchané na ženách zo strany mužov je prejavom historicky nerovných mocenských vzťahov medzi mužmi a ženami a odrazom existujúcich rodových vzťahov v spoločnosti a politike. Multiinštitucionálna spolupráca by mala prispieť k vytváraniu povedomia o spoločenskom, historickom, kultúrnom a politickom rámci, ktorý podporuje násilie mužov voči ženám.

Mala by tiež ženám a deťom dať možnosť vyjadriť ich potreby a vystúpiť proti násiliu. Rodová rovnosť a gender mainstreaming by mali byť dôležitými cieľmi práce každej inštitúcie. Zvyšujú jej dôveryhodnosť ako organizácie, ktorá rešpektuje a podporuje práva žien.

¹ Blížšie informácie o budovaní demokratických štruktúr v bezpečných ženských domoch pozri: WAVE 2004.

05

SIEŤ PODPORNÝCH ŽENSKÝCH
SLUŽIEB AKO PREDPOKLAD PRE
ÚČINNÚ MULTI-INŠTITUCIONÁLNU
SPOLUPRÁCU

5. SIEŤ ŽENSKÝCH PODPORNÝCH SLUŽIEB AKO PREDPOKLAD PRE ÚČINNÚ SPOLUPRÁCU MEDZI INŠTITÚCIAMI

5.1. KOMPLEXNÉ SLUŽBY PRE ŽENY A DETI AKO ZÁKLADNÁ PODMIENKA PRE ÚČINNÚ SPOLUPRÁCU MEDZI INŠTITÚCIAMI

Najdôležitejším predpokladom pre spoluprácu medzi inštitúciami je existencia primeraných služieb pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, a to vo všetkých regiónoch krajiny. Ak sa pozrieme na príklad z inej oblasti, v regióne môže byť veľmi efektívna pohotovostná služba, ale ak neexistuje nemocnica, ktorá by prijímala chorých alebo zranených ľudí, región nebude poskytovať primeranú lekársku starostlivosť. Podobne je to aj v akútnych prípadoch domáceho násilia – polícia nebude schopná žene a deťom zaručiť bezpečie, pokiaľ v regióne nebude existovať bezpečný ženský dom. Ak polícia nemá dostatok zásahových vozidiel a personál, ktorý by reagoval na krízové hovory v prípadoch domáceho násilia, jej pomoc môže prísť neskoro.

Adekvátne zdroje pre všetky služby a inštitúcie, ktoré riešia prípady domáceho násilia, sú predpokladom úspešných intervencií a účinnej spolupráce. Kým niektoré krajiny Európskej únie poskytujú komplexné služby a zdravotnícku starostlivosť pre všetkých občanov (hoci sa ich kvalita a účinnosť môže líšiť, treba sa usilovať o ich ďalšie zlepšovanie), mnohé krajiny EÚ majú stále nedostatok primeraných a komplexných služieb pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie. Táto skutočnosť je vážnou prekážkou účinných intervencií: zaškoliť pracovníkov a pracovníčky nemocníc a pohotovostných služieb nemusí byť užitočné, ak neexistujú služby, na ktoré je možné ženy a deti odkázať.

Odísť z násilného vzťahu je ťažké a nebezpečné. Poskytovanie bezpečného bývania v bezpečných ženských domoch je základnou úlohou každej spoločnosti. Zákony na ochranu pred násilím sú nevyhnutnosťou, ale treba poznamenať, že nie sú riešením pre všetky ženy a deti. Skúsenosť s rakúskym Zákonom o ochrane pred násilím ukazuje, že počet žien a detí, ktoré vyhľadajú pomoc v bezpečných ženských domoch, od prijatia tohto zákona neklesol. Znamená to, že potrebujeme oboje: účinné zákony i bezpečné bývanie (Logar 2005).

Celoštátne pokrytie bezpečnými ženskými domami je dôležitým indikátorom dobrej praxe. Podľa odporúčaní Expertnej skupiny Rady Európy by malo na každých 7 tisíc 500 obyvateľov existovať jedno miesto v bezpečnom ženskom dome. Minimálny štandard je jedno miesto v bezpečnom ženskom dome na každých 10 tisíc obyvateľov (Rada Európy 1997). Ženské domy by mali ponúkať primeranú a komplexnú pomoc, a spíňať bezpečnostné štandardy, keďže násilie nekončí pred ich dverami. Európska sieť WAVE vypracovala štandardy kvality pre bezpečné ženské domy (WAVE 2004).

Jedným z kľúčových kritérií pre dobrú prax je uľahčenie prístupu k systému pomoci. Dôležitým krokom v tomto smere je zriadenie národných a regionálnych krízových liniek, ktoré sú ženám k dispozícii 24 hodín denne. Hovory by mali byť bezplatné, keďže skúsenosť ukazuje, že ženy často nemajú dost' peňazí ani na to, aby zatelefonovali. Ženské krízové linky poskytujú jednoduchý prístup k systému pomoci, keďže ženy si môžu zachovať anonymitu a získať bezplatné informácie o svojich právach a možnostiach.

Ženy, ktoré boli vystavené násiliu, by mali mať k dispozícii dlhodobú pomoc. V niektorých prípadoch môže táto pomoc trvať rok i dlhšie. Judith Lewis Herman (1992) hovorí, že žena sa môže zotaviť z traumy iba vtedy, keď nadobudne pocit bezpečia. Po tom, čo žena odíde z násilného vzťahu, môže prechádzať psychickou krízou a trpieť depresiami. Preto je dostupnosť dlhodobej pomoci a terapie pre ženy a deti, ktoré zažili násilie, veľmi dôležitá.

Pretože domáce násilie vždy zasiahne aj deti, či už priamo, alebo nepriamo; deti potrebujú nezištnú starostlivosť a podporu. Ak sa chceme vyhnúť dlhodobej ujme, musíme poskytnúť krízovú pomoc a terapiu všetkým deťom.

Migrantky by mali mať prístup k poradenstvu a terapii v ich rodnom jazyku alebo v jazyku, ktorým hovoria najlepšie. Legislatíva by mala migrantkám zabezpečiť povolenie na pobyt, ktoré nebude závisieť od ich manželov; povolenie na prácu a sociálne dávky. Ženy, ktoré zažívajú násilie a nemajú legálne povolenie na pobyt, zvyčajne na políciu nejdu. Sú vystavené riziku nútenej repatriácie a násilný muž často vyviazne bez trestu. Ženy v tejto situácii by nemali byť vrátené do krajiny pôvodu, ale mali by dostať povolenie na pobyt z humanitárnych dôvodov.

Aby sa násilie zastavilo, je nutné pracovať aj s násilným mužom. Programy pre násilných mužov sú jednou formou intervencie; musia byť integrované do celkovej intervenčnej schémy a spojené s právnou ochranou a pomocou ženám a deťom (Gondolf 2002; Logar/Rösemann/Zürcher 2002). Potreby a bezpečie žien a detí musia byť v programoch pre násilných mužov absolútnou prioritou a musia vždy úzko spolupracovať so ženskými podpornými službami.

Každá krajina/región by mala poskytovať komplexnú sieť služieb pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili domáce násilie.

5.2. INDIKÁTORY DOBREJ PRAXE V POSKYTOVANÍ SLUŽIEB ŽENÁM A DEŤOM, KTORÉ ZAŽÍVAJÚ ALEBO ZAŽILI DOMÁCE NÁSILIE

- Aspoň jedna národná krízová linka (v závislosti od veľkosti krajiny), ktorá je bezplatná, je k dispozícii 24 hodín denne a poskytuje poradenstvo v niekoľkých jazykoch;
- Primerané množstvo miest v bezpečných ženských domoch v celej krajine (min. jedno miesto na každých 10 tisíc obyvateľov); 24 hodín denne k dispozícii s bezplatnou dopravou;
- Primerané štandardy bezpečnosti ženských domov;
- Národná sieť poradenských a intervenčných centier (jedno centrum na každých 50 tisíc obyvateľov);
- Proaktívny prístup: ak sa prípad domáceho násillia zverejní, ženu musí aktívne kontaktovať intervenčné centrum alebo ženská organizácia, ktorá poskytuje podporné služby a služby jej ponúkne;
- Vyhľadávacia činnosť;
- Primeraná pomoc špecifickým skupinám žien: migrantkám, príslušníckam etnických menšín, ženám so špecifickými potrebami;
- Komplexná pomoc deťom;
- Ženské podporné služby by mali prevádzkovať skúsené, nezávislé MVO v partnerstve so štátnymi inštitúciami;
- Primerané financovanie ženských podporných služieb štátom;
- Služby pre ženy a deti by mali byť bezplatné.

Ďalšie opatrenia

- Účinné zákony na zabránenie násiliu a na ochranu obetí;
- Všetky formy násillia by mali byť zo zákona trestné;
- Právo na bezplatnú právnu pomoc;
- Intervencie inštitúcií by mali byť priaznivo naklonené ženám a deťom;
- Účinné a - pre ženy a deti - bezpečné programy pre násilných mužov, ktorých cieľom je zastaviť násilie.

5.3. ALTERNATÍVA K NÁSILIU: BEZPEČNÉ ŽENSKÉ DOMY A SKUTOČNÁ MOŽNOSŤ OD NÁSILNÉHO PARTNERA ODÍŠŤ

Aby sa ženy vymanila z násilného vzťahu, nestačí ponúkať poradenstvo alebo podať trestné oznámenie. Ženy a deti potrebujú praktickú pomoc a okamžitú finančnú výpomoc. Klientky Ženskej bezpečnostnej jednotky v Cardiffe vo Veľkej Británii napríklad dostávajú konkrétnu pomoc: zriadili tu službu (Agentúra pre bezpečný domov), ktorá sa stará o vyššiu bezpečnosť domovov žien a detí, ktoré zažili násilie, napríklad tým, že inštalujú bezpečnostné zámky alebo zabezpečujú policajný sprievod v nebezpečných situáciách. Výskum ukázal, že ženy považujú tento druh konkrétnej pomoci za veľmi dôležitý a vnímajú ho tak, že zvyšuje ich bezpečie a chráni ich pred ďalším násillím (Robinson 2005).

Ženy a deti, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, by navyše mali mať nárok na finančnú a sociálnu pomoc, aby mali skutočnú možnosť od násilného partnera alebo otca odísť, a žiť život bez násillia. Ženy v bezpečných ženských domoch z nich často nemôžu odísť pre nedostatok finančne dostupného bývania.

Komunity a národné, regionálne a miestne vlády by preto mali ženám a deťom poskytovať komplexnú finančnú a sociálnu pomoc, ktorá okrem iného zahŕňa:

- finančnú pomoc bez zdĺhavých úradných postupov;
- finančnú pomoc na inštaláciu bezpečnostných zariadení;
- efektívne programy bývania;
- pomoc v zabezpečení udržateľného života (vzdelávanie a tréningové programy, návrat na trh práce atď.);
- bezplatnú právnu pomoc a pomoc pri podávaní predbežných opatrení, zabezpečenie vymožiteľnosti občianskych a trestných zákonov v jednotlivých konaniach;
- pre migrantky právo na povolenie na pobyt, ktoré nie je viazané na ich manželov, ako aj právo vstúpiť na trh práce;
- víza udelené z humanitárnych dôvodov pre ženy a deti, ktoré zažili násilie a nemajú požadované dokumenty; zákaz deportácie obetí násillia;
- politický azyl pre ženy, ktorým hrozí násilie v ich rodnej krajine.

06

ZÁKLADNÉ ŠTANDARDY
PRE INŠTITÚCIE

6. ZÁKLADNÉ ŠTANDARDY PRE INŠTITÚCIE

Pre ženy, ktoré zažívajú násilie, nie je ľahké vyhľadať pomoc. Nemecká štúdia o výskyte násilia páchaného na ženách zistila, že iba 11 % žien, ktoré zažili násilie, vyhľadalo pomoc mimo rodiny a rozhodlo sa využiť podporné služby (Federálne ministerstvo pre záležitosti žien, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004). Aby dokázali prelomiť kruh násilia, je veľmi dôležité: (a) osloviť viac žien a detí a aktívne im ponúknuť pomoc; (b) zvýšiť počet hlásení o násilí, využívať právne opatrenia na zastavenie násilného správania a zabrániť jeho opakovaniu.

Ženy, ktoré zažívajú násilie, nie vždy vyhľadajú pomoc špecializovaných inštitúcií; aj keď ich vyhľadajú, nie vždy hovoria o tom, čo prežívajú. Často prichádzajú z rôznych dôvodov, vyhľadajú zdravotnícke a sociálne služby, riešia otázku bývania, idú na súd a iné inštitúcie. Mnoho inštitúcií, ktoré denne navštevujú ženy a deti vystavené násiliu, o ich problémy nevie. Ak si situáciu ženy uvedomia, ich intervencia je citlivá a priaznivo naklonená ženám, majú tieto inštitúcie obrovský potenciál rozpoznať problém a “otvoriť dvere” špecializovaným službám. Výskum ukázal, že rutinné otázky o násilí sú veľmi účinné najmä v zdravotníckych a sociálnych zariadeniach (Hester/ Westermarland 2005:viii). Primerané vzdelávanie a dobré vzťahy medzi inštitúciami sú nesmierne dôležité na to, aby sme ženám umožnili hovoriť o násilí, aby sa pri tom cítili bezpečne, a aby sme im poskytli ďalšiu pomoc.

Riadenie kvality poskytovania služieb

Záruka kvalitných služieb je záležitosťou riadenia; nemôže byť ponechaná len na zodpovednosť personálu, ktorý pracuje priamo s klientelou. Vyžaduje si neustály proces plánovania, implementácie, evaluácie a zlepšovania, ktorý by mal byť súčasťou systému riadenia kvality každej organizácie (Európska nadácia pre manažment kvality 1999-2003). Inštitúcie potrebujú mať jasné pokyny a postupy, aby mohli na problém reagovať a žene a jej deťom pomôcť. Ich vedenie musí zabezpečiť, aby boli všetci zamestnanci a zamestnankyne adekvátne zaškolení/é, aby poznali pokyny a boli schopní/é poskytovať kvalitné služby.

Kľúčové inštitúcie

“Kľúčové inštitúcie” sú inštitúcie, ktoré sa s domácim násilím stretávajú denne. Ich úlohou je zasiahnuť alebo poskytovať služby (napr. polícia, oddelenia sociálno-právnej ochrany detí a mládeže, prokuratúra, občianske a trestné súdy). Tieto inštitúcie by, samozrejme, mali mať ešte detailnejšiu stratégiu na riešenie prípadov domáceho násilia, ako aj pokyny, ako na násilie čo najlepšie reagovať, ako podporiť ženy a deti a násilie zastaviť. Ako ukázal výskum, inštitúcie, ktoré na riešenie prípadov domáceho násilia vytvorili špeciálne tímy a oddelenia a prispôbili svoj zásah individuálnym prípadom, sú úspešnejšie pri zastavení ďalšieho násilia a v pomoci ženám a deťom (Hester/ Westermarland 2005; Vallely a kol. 2005; Humphreys a kol. 2005).

DÔLEŽITÉ ŠTANDARDY PRE INŠTITÚCIE:

Povedomie

- Každá inštitúcia, ktorá sa môže stretnúť s domácim násilím (zdravotnícke služby, všeobecní lekári a lekárnice, nemocnice, sociálne služby, oddelenia pre otázky bývania, školy), musí mať povedomie o povahe a stupni domáceho násillia, o význame stratégií, politiky a praxe danej inštitúcie a o možnej prítomnosti tohto problému v prípadoch, ktoré daná inštitúcia rieši.
- Inštitúcie by si mali takisto uvedomiť, že aj ich zamestnankyne môžu zažívať násillie a ich zamestnanci môžu byť páchatel'mi.
- Inštitúcie by sa mali sústrediť na vytvorenie bezpečného a podporujúceho prostredia, ktoré klientky povzbudí k tomu, aby násillie ohlásili.
- Inštitúcie by mali byť prístupné a podporovať všetky klientky a klientov; musia brať do úvahy potreby špecifických skupín, akými sú etnické a iné menšiny, ľudia s postihnutím a iné.
- V priestoroch čakární a na chodbách by mali byť umiestnené plagáty a letáky s telefónnymi číslami ženských krízových liniek a služieb, ktoré by kliente dali najavo, že inštitúcia si daný problém uvedomuje a poskytuje im možnosť vziať si tieto materiály – pre seba alebo pre ženy, ktorým by mohli pomôcť.
- Letáky by mali byť k dispozícii aj na ženských toaletách, keďže niektoré ženy sa neodvážia vziať si leták verejne.

Posolstvo a vízia

- Jasné posolstvo, ktoré odsudzuje všetky formy násillia páchaného na ženách a deťoch, by malo byť súčasťou štatútu každej inštitúcie v písomnej podobe.
- Vízia spoločnosti, v ktorej vzťahy určuje vzájomný rešpekt, rovnosť a partnerstvo medzi ženami a mužmi, rodičmi a deťmi i medzi ľuďmi vo všeobecnosti, by mala byť hlavným princípom inštitúcie. Je dôležité, aby inštitúcia vyzývala a povzbudzovala všetky zamestnankyne a zamestnancov, aby sa podieľali na tejto vízii.
- Rodová rovnosť, ako aj rešpektovanie rôznorodosti, by takisto mali byť súčasťou smerníc kvality.

Smernice a štandardy

- Bezpečie žien musí byť pri riešení prípadov domáceho násillia prioritou.
- Všetky inštitúcie by mali mať jasné smernice a štandardy na riešenie prípadov domáceho násillia.
- Smernice by mali byť v písomnej forme; všetky zamestnankyne a zamestnanci by mali poznať smernice, ako aj postupy na ich implementáciu v každodennej práci.
- Smernice o domácom násillí by mali byť súčasťou všeobecných smerníc o štandardoch kvality danej inštitúcie.
- Smernice by mali zabezpečiť, aby klientky dostali informácie o všetkých postupoch, intervenciách a druhu pomoci, ktorý môžu dostať; dôvernosť informácií o kliente by mala byť zachovaná a všetky kroky by mali byť vykonané po vzájomnej dohode; výnimkou sú prípady, v ktorých je prítomné bezprostredné nebezpečenstvo, alebo vtedy, ak máme ohlasovaciu povinnosť.
- Odhad nebezpečenstva a bezpečnostný plán by mali byť štandardným postupom (pozri tiež: Kapitola 8).
- Hlásenia žien o násillí a ich zranenia by sa mali starostlivo zdokumentovať a uchovať na bezpečnom mieste; k zraneniam by mala existovať fotodokumentácia; zbierať by sa mali všetky možné dôkazy.

Riadenie prípadov, zabránenie opakovanému násilliu a oficiálne odporúčanie

- Ženy a deti, ktoré zažili násillie, potrebujú dlhodobú pomoc, preto by inštitúcie mali zostať s klientelou v kontakte a ponúknuť im dlhodobú pomoc, alebo odporučiť ženám a deťom pomoc špecializovaných organizácií, akými sú napr. ženské MVO, ktoré dokážu poskytovať dlhodobú pomoc.

- Inštitúcie by mali prebrať zodpovednosť za súčinnosť svojich krokov s inými inštitúciami a nenechať klientku, aby sama kontaktovala iné inštitúcie a odovzdávala im informácie, napr. o odhade nebezpečenstva.
- Dobrá súčinnosť s inštitúciami a jasné postupy ich spolupráce sú dôležité pre to, aby sa klientky dostali tam, kam chcú ísť, aby sa vyhli frustrácii a sklamaniu; pre klientku môže byť vhodné, ak inštitúcia preberie iniciatívu a nadviaže kontakt so službami, ktoré potrebuje.
- Účelom výmeny informácií medzi inštitúciami by malo byť zvýšenie bezpečia žien a detí.
- Aby žena mohla inštitúcii dôverovať, nemala by byť zakaždým, keď príde, nútená hovoriť s inou zamestnankyňou alebo zamestnancami konkrétnej inštitúcie (výnimkou je krízová intervencia).
- Preto by zvolenou pracovnou metódou malo byť riadenie prípadov; každej klientke by mala byť pridelená jedna konkrétna pracovníčka.

Bezpečie zamestnancov a zamestnankyň

- Bezpečie by malo byť dôležitou témou aj pre zamestnancov a zamestnankyne; bezpečnostné plány pre inštitúcie by mali obsahovať rutinný postup (napr. čo robiť, ak príde zneužívateľ; ak niekto zaútočí na zamestnanca alebo zamestnankyňu). Pozri: príloha.
- Informácie a podporu by mali mať k dispozícii aj zamestnankyne, ktoré zažívajú alebo zažili domáce násillie.
- Inštitúcie by mali mať pravidlá postupu aj v prípade, ak vyjde najavo, že jej zamestnanec je páchatel'om domáceho násillia; je veľmi problematické, ak človek, ktorý sa sám správa násillne, rieši prípady domáceho násillia.

Vzdelávanie zamestnancov a zamestnankyň

- Všetci zamestnanci a zamestnankyne, ktorí/é sa vo svojej práci stretávajú s domácim násillím, musia absolvovať primerané vzdelávanie (min. dvojdnový tréning) v téme domáceho násillia.
- Vzdelávanie v tejto oblasti by malo byť súčasťou základnej prípravy na výkon povolania každej profesijnej skupiny.
- Základné inštitúcie (polícia, súdy, úrady sociálnych vecí a rodiny) by mali mať špeciálne tímy a špeciálne zaškolený personál, ktorý by absolvoval intenzívne vzdelávanie (aspoň dvojdnový tréning) v téme domáceho násillia.

Riadenie v oblasti poskytovania bezpečia a pomoci ženám a deťom, ktoré zažili násillie

- Primeraná implementácia, monitoring, evaluácia a prijímanie smerníc je úlohou riadiacich pracovníkov a pracovníčok.
- Aby zamestnanci a zamestnankyne mohli efektívne plniť úlohy, mali by mať primerané zdroje (čas, priestor pre dôverné rozhovory so ženami a deťmi, letáky, informácie o iných inštitúciách, na ktoré je možné ženy a deti odkázať atď.).
- Riadiaci pracovníci a pracovníčky by mali pravidelne monitorovať a vyhodnocovať jednotlivé prípady, dávať zamestnancom a zamestnankyniam spätnú väzbu a podporu.
- Kľúčové inštitúcie, ktoré často riešia prípady domáceho násillia, by mali mať špeciálne tímy, špeciálnych príslušníkov a príslušníčky/zamestnancov a zamestnankyne.
- Za implementáciu smerníc a stratégií by mala byť zodpovedná jedna osoba/ jedno oddelenie (napr. poradca/poradkyňa pre rodové otázky a boj proti násilliu).

Štandardy kvality

- Štandardy kvality pre prípady domáceho násillia by mali definovať riadiaci pracovníci a pracovníčky v spolupráci s internými a externými odborníkmi na túto problematiku.

- Kontrola kvality a zlepšovanie: na dosiahnutie udržateľných výsledkov a zlepšovania štandardov kvality treba formulovať konkrétne ciele so zámerom zlepšiť intervencie, identifikovať indikátory na vyhodnocovanie plnenia cieľov a na ich preformulovanie.
- Záruka kvality: pravidelné vyhodnocovanie s cieľom monitorovať a zlepšovať štandardy kvality.

Ženy a deti ako zainteresované osoby

- Inštitúcia by mala pravidelne zisťovať názor klientely na kvalitu služieb (napr. formou dotazníkov, rozhovorov, fóra pre klientky; pozri tiež: Kapitola 11).
- Inštitúcie by mali byť otvorené voči spätnej väzbe od klientiek aj vtedy, ak je to kritická spätná väzba; mali by takúto spätnú väzbu povzbudzovať a podporovať (napr. pomocou prieskumov alebo dotazníkov).
- Klientky by mali dostať informáciu o tom, komu môžu podať sťažnosť v prípade, že sú nespokojné so službami.

Sieťovanie a spolupráca medzi inštitúciami

- Spolupráca medzi inštitúciami formou fór a okrúhlych stolov v téme domáceho násillia by mala byť neoddeliteľnou súčasťou práce každej inštitúcie.
- Pre spoluprácu medzi inštitúciami je potrebné poskytovať zdroje vo forme pracovného času, ako aj materiálne a finančné zdroje.
- Vyšší manažment, ako aj pracovníci a pracovníčky prvého kontaktu, by sa mali podieľať na spolupráci medzi inštitúciami.

Dokumentácia a vyhodnocovanie

- Neustály zber údajov a štatistiky je nutné vyhodnocovať a ďalej rozvíjať; je potrebné zlepšovať prácu inštitúcií so ženami a deťmi, ktoré zažívajú alebo zažili násillie.
- Pravidelne by mala prebiehať aj interná evaluácia.
- Externá evaluácia, bezpečnostný audit a výskumy sú ďalšie dôležité a nevyhnutné stratégie budovania a zlepšovania intervencií a služieb.

Odporúčania pre kľúčové inštitúcie

Kľúčové inštitúcie ako polícia, prokuratúra, súdy, úrady sociálnych vecí a ochrany detí a ženské MVO majú v oblasti ochrany žien a detí, predchádzania (ďalšiemu) násilliu a vyvodzovania dôsledkov voči páchatelom väčšie možnosti. Potrebujú preto detailnejšie stratégie na plnenie úloh, ktoré môžu zahŕňať:

- Špeciálne policajné tímy na riešenie prípadov domáceho násillia;
- Špecializované súdy a prokuratúru;
- Účinný právny základ pre zásahy (napr. rozhodnutia polície o zákaze vstupu do bytu, zákaz priblížiť sa, práva obetí v trestnom konaní);
- Komplexné smernice a inštrukcie;
- Komplexné vzdelávanie (aspoň dvojtypčné);
- Monitoring zásahov zo strany riadiacich pracovníkov a pracovníčok;
- Štandardy kvality a kontrola kvality;
- Externá evaluácia a bezpečnostný audit.

Inštitúcia z pohľadu klientely

Nasledujúce cvičenie môže byť dobrou aktivitou na reflexiu práce vašej inštitúcie v oblasti poskytovania služieb a intervencií ženám a deťom, ktoré zažívajú násillie: predstavte si, že ste žena, ktorá zažíva násillie a vyhľadáte pomoc vo vašej inštitúcii. Páčilo by sa vám to, s čím by ste sa stretli? (Bližšie informácie o intervenciách v prospech žien a detí pozri: Príloha – kontrolné otázky pre prvý kontakt).

07

ŠTANDARDY PRE
ŠPECIFICKÉ INŠTITÚCIE

KAPITOLA 07

7. ŠTANDARDY PRE ŠPECIFICKÉ INŠTITÚCIE

Ako sme spomínali v predchádzajúcej kapitole, všetky inštitúcie, na ktoré sa môžu obrátiť ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, by mali mať základné štandardy, aby mohli adekvátne na tento problém reagovať. Tie inštitúcie, ktoré sú na riešení prípadov násilia zainteresované viac a zohrávajú kľúčovú rolu v intervenčnom systéme (ženské MVO, zdravotníctvo, polícia, súdny systém, programy pre páchatelov atď.), musia prijať špecifické štandardy v súlade so svojim poslaním a úlohami. Inštitúcie takisto potrebujú pracovať spoločne s inými inštitúciami a službami v prospech svojej klientely. Štandardy a smernice na spoluprácu a koordinovaný postup intervencií a služieb nájdete v kapitolách 14 a 15.

Štandardy a smernice dobrej praxe boli vytvorené na medzinárodnej úrovni v posledných rokoch (Rada Európy 1997; Humphreys a kol. 2000; Tazler Browne 2001; WAVE 2004; OSN/Divízia pre pokrok žien 2005; Hester/Westermarland 2005). V nasledujúcej časti nájdete niektoré odporúčania pre štandardy špecifických inštitúcií. Keďže do tohto manuálu nebolo možné zahrnúť všetky inštitúcie, zamerali sme sa na kľúčové inštitúcie, ktoré sa na riešení prípadov domáceho násilia podieľajú najčastejšie a majú špeciálnu zodpovednosť za ochranu, poskytovanie pomoci ženám a deťom a za prevenciu (ďalšieho) násilia.

7. 1. ĽUDSKO-PRÁVNE A PODPORNÉ SLUŽBY ŽENSKÝCH MVO

Typ služieb, ktoré je potrebné poskytnúť ženám a deťom, ktoré zažili násilie, je opísaný v Kapitole 5 (Predpoklad pre účinnú spoluprácu medzi inštitúciami). Ako sme už opísali v predchádzajúcich kapitolách, aby mohli ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, i ich deti zmeniť svoju situáciu, potrebujú obhajobu práv a podporu. Obhajoba práv môže znamenať rôzne veci – zastupovanie záujmov žien a detí; podporu a posilnenie pre to, aby obhájili svoje práva; informácie a rady, ako aj na mieru prispôsobenú, proaktívnu a intenzívnu pomoc (Parmar/Sampson/Diamond 2005). Zistenia z evaluácií a praxe ukazujú, že kombinácia obhajoby ľudských práv a na mieru prispôsobená pomoc, vrátane emocionálnej podpory, má na ženy veľmi pozitívny vplyv. Táto kombinácia ženám a deťom umožňuje prístup k právnym prostriedkom a zdrojom, ale posilní ich aj v tom, aby “sa v živote pohli ďalej” a podarilo sa im žiť život bez násilia (Hester/Westermarland 2005).

Výskum tiež ukazuje, že ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, a dostali proaktívnu, intenzívnu, komplexnú podporu a praktickú pomoc, sa cítili najspokojnejšie. Tieto ženy tiež najčastejšie hlásili násilie na políciu a dožadovali sa legislatívnych prostriedkov (trestných aj občianskych), ktoré viedli k určitému výsledku (Parmar/Sampson/Diamond 2005). Za posledné desaťročia ženské MVO v mnohých európskych krajinách vybudovali ľudsko-právne služby prispôsobené na mieru ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie. Vytvorili smernice a štandardy pre služby v prospech žien a detí, ktoré sa vyhýbajú sekundárnej traumatizácii, a sú zamerané na ich posilnenie (WAVE 2002b; WAVE 2004).

Štandardy pre dobrú prax ženských MVO zahŕňajú:

- Podporu prispôsobenú potrebám žien a detí;
- Vzťah založený na dôvere a empatii;
- Komplexné, intenzívne a, ak je to potrebné, dlhodobé služby;
- Proaktívnu pomoc (udržiavanie kontaktu so ženami a deťmi, návštevy u žien, ak sú v krízovej situácii, aby vedeli, že niekomu na nich záleží a že nie sú samy atď.);
- Emocionálnu podporu, pochopenie obáv žien a detí;
- Neustály odhad nebezpečenstva a bezpečnostné plány vytvorené spolu s klientkou;
- Praktickú pomoc a asistenciu (peniaze, zamestnanie, bývanie, bezpečnostné zariadenia atď.);
- Komplexnú pomoc vrátane pomoci deťom;
- Povzbudenie žien a detí k tomu, aby reflektovali svoju situáciu, a tiež opatrná konfrontácia s postojmi a názormi, ktoré im bránia viesť samostatný život;
- Rovnováhu medzi tým, že povzbudzujeme ženu k tomu, aby využila legislatívne prostriedky, a tým, že ju nenútime, aby robila niečo, na čo nemusí byť pripravená;
- Posilnenie žien a detí k tomu, aby mohli žiť život bez násilia;
- Rešpektovanie rozhodnutí žien;
- Podporu účasti žien na procesoch rozhodovania v príslušných službách, demokratických štruktúrach;
- Blízku a účinnú spoluprácu s ostatnými inštitúciami s cieľom motivovať ich k pomoci ženám deťom.

Obhajoba práv žien a detí je komplexná a náročná úloha. Preto je dôležité, aby pracovníčky ženských MVO dostávali dlhodobé a komplexné vzdelávanie. Traumatizujúca skúsenosť žien a detí má na zamestnankyne ženských MVO často veľký vplyv, trauma sa môže preniesť aj na ne a spôsobovať IM stres, v extrémnych prípadoch aj depresie a vyhorenie. Supervízia a emocionálna podpora, solidarita zo strany celého tímu organizácie sú dôležité na to, aby neklesala energia a pozitívne nastavenie ľudsko-právnych aktivistiek, aby mohli ďalej ženám a deťom pomáhať. Ženy a deti rovnako podporujú zamestnankyne ženských MVO tým, že IM dávajú pozitívnu spätnú väzbu a cenia si ich podporu.

Služby pre imigrantky a ženy z etnických menšín

Služby založené na obhajobe ľudských práv žien musia poskytovať citlivé a primerané služby imigrantkám a ženám z etnických menšín, ktoré zažívajú alebo zažili násilie; musia brať do úvahy ich špecifickú situáciu, ako aj problémy spojené s imigráciou a skúsenosťou s rasizmom. Služby by mali byť dostupné v rôznych jazykoch (Parmar/Sampson/Diamon 2005a).

Ženy so zdravotným a/alebo mentálnym postihnutím

Opatrenia na poskytovanie pomoci a podpory ženám s postihnutím zahŕňajú bezbariérový prístup v ženských domoch a poradenských centrách, informačné materiály prispôsobené špecifickým potrebám žien so zrakovým alebo sluchovým postihnutím a špeciálne zaškolený personál pre ženy s mentálnym postihnutím.

Štandardy pre bezpečné ženské domy a krízové linky

Vyššie uvedené štandardy pre služby založené na obhajobe ľudských práv žien a detí platia aj pre bezpečné ženské domy a krízové linky. Bezpečné ženské domy musia mať navyše bezpečnostné opatrenia. Násilní partneri žien sa často pokúšajú nájsť svoje partnerky a deti a presvedčiť ich, alebo aj donútiť, aby sa vrátili domov. Preto je veľmi dôležité, aby bezpečné ženské domy boli bezpečnými miestami s bezpečnostnými dverami, mrežami a poplašným systémom.

Bezpečné ženské domy by nemali byť hierarchické inštitúcie s prísnyimi normami a pravidlami – moc, ktorú voči ženám uplatňoval násilný manžel, by nemala nahradiť moc inštitúcie. Všetky ženské podporné služby by mali byť založené na princípoch demokracie a posilnenia; mali by ženám umožniť spolurozhodovanie. Mnohé bezpečné

ženské domy majú napríklad týždenné porady, na ktorých sa diskutuje o rozhodnutiach, ktoré sa týkajú pravidiel a spoločného života v ženskom dome. Európska sieť ženských MVO WAVE vypracovala štandardy a príručku nazakladanie a prevádzkovanie bezpečných ženských domov a iných služieb. Manuál, ktorý ich opisuje, si môžete stiahnuť z webovej stránky WAVE v šiestich jazykoch (angličtina, nemčina, portugalčina, taliančina, finčina a maďarčina). Pozri: Príloha.

Nevhodnosť párovej a rodinnej terapie a mediácie v násilných vzťahoch

Párová a rodinná terapia ako mediácia nie sú vhodné postupy na riešenie násilného vzťahu, pretože sa veľmi málo zaoberajú nebezpečenstvom, ktoré hrozí ženám a deťom, a nerovnosťou moci medzi násilným partnerom a ženou/deťmi. Domáce násilie páchané na ženách nie je problém, ktorý sa týka vzťahu; je to problém, za ktorý je zodpovedný ten, kto násilie pácha. Ukončenie násilia by preto malo byť úlohou a zodpovednosťou páchatela.

Rola ženských MVO v spolupráci medzi inštitúciami

Ženské podporné služby, založené na obhajobe ľudských práv, sú špecializované služby na pomoc ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, a preto sú aj kľúčovými inštitúciami v oblasti prevencie násilia. Tak ako pacienti a pacientky so špecifickými zdravotnými problémami potrebujú lekára - špecialistu, ženy a deti, ktoré zažili násilie, potrebujú špecifickú pomoc na to, aby situáciu zvládli, chránili sa, prekonali rôzne negatívne dôsledky a dosiahli život bez násilia. Všeobecné služby, ako sociálne služby a zdravotníctvo, zohrávajú pri riešení tohto problému veľmi dôležitú úlohu. Poskytujú základné informácie a povzbudia ženy, aby vyhľadali pomoc, ale samy nemôžu poskytnúť primeranú pomoc a podporu. Služby ženských MVO sú preto kľúčovými službami, na ktoré iné inštitúcie odkazujú ženy a deti, a musia existovať v každom regióne (pozri: Kapitola 5).

7. 2. ZDRAVOTNÍCTVO

Domáce násilie má vážny vplyv na fyzické a duševné zdravie a pohodu žien a detí (Gloor/Meier 2004; Svetová zdravotnícka organizácia 2002, 2005). Reprezentatívny prieskum v Nemecku ukazuje, že ženy, ktoré zažívajú násilie, sa často najskôr obrátia na zdravotnícke zariadenia (Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, ženy a mládež BMFSFJ 2004). Ženy a deti vyhľadávajú zdravotnícke služby s problémami, ktoré s násilím nesúvisia – ide o preventívne prehliadky, pravidelné prehliadky napr. počas tehotenstva. Zdravotníctvo má preto obrovský potenciál identifikovať domáce násilie a odštartovať intervencie. Zdravotnícke služby tento potenciál nie vždy využívajú pre nedostatok povedomia o problematike domáceho násilia, pre nedostatok odborných zručností a vedomostí o iných službách, potrebných na riešenie domáceho násilia.

Keď ženy vyhľadajú lekárov/ky, nie vždy oznámia príčiny svojich zranení alebo zdravotných problémov. Hanba a strach im často bránia hovoriť o násilí; niekedy ich na vyšetrenie sprevádza násilný partner, aby sa uistil, že budú mlčať. Zdravotnícky personál sa môže v takejto situácii cítiť neisto, rovnako ako žena. Niektoré ženy neskôr priznali, že si želali, aby sa ich lekár/ka priamo opýtal/a na násilie.

Správa britského ministerstva vnútra o zdravotníckom personáli cituje ženu, ktorá zažila násilie. Takto opisuje návštevu u svojho všeobecného lekára:

“Povedala som mu, že som spadla. ...Neopýtal sa ma na to. Nič viac o tom nepovedal. Ja som mu iba povedala, že som spadla a on sa na mňa pozrel s výrazom v očiach, ktorý hovoril “nemyslíš si, že ste spadli, ale...” Pamätám si, ako som tam sedela a v duchu si hovorila “opýtaj sa ma, opýtaj sa ma”, ale on to neurobil. ...Keďže sa ma nespýtal, nepovedala som mu o násilí.” (Ministerstvo vnútra 2004:1).

Ak má žena zranenia alebo symptómy, ktoré by mohli súvisieť s násilím, zdravotnícky personál by sa mal na násilie priamo opýtať citlivým a neohodnotiacim spôsobom, ktorým by naznačil, že chce žene pomôcť. Odborníci

a odborníčky pracujúce v zdravotníctve sa často neodvážia opýtať na násilie, pretože im chýbajú vedomosti a zručnosti na poskytovanie pomoci, ale aj preto, že si myslia, že ženy o násilí nechcú hovoriť. Výskum však naznačuje, že prevažná väčšina žien - tých, ktoré majú skúsenosť s násilím, ale aj tých, ktoré ju nemajú - si myslí, že otázky o tom, či zažívajú násilie, sú prijateľné; od zdravotníckeho personálu očakávajú, že sa bude zaujímať o tento problém a zmieni sa o ňom (Taket/Beringer/Irvine/Garfield 2004).

O tom, aký spôsob zisťovania domáceho násillia by sa mal v zdravotníctve používať, je predmetom diskusií vo výskume aj v praxi. Taket a kol. používajú dve užitočné definície:

Rutinné zisťovanie sú priame otázky, ktoré lekár/ka položí ženám o ich skúsenosti s domácim násilím bez ohľadu na to, či sú prítomné známky násillia, alebo či existuje podozrenie, že žena násilie zažíva.

Selektívne zisťovanie sú priame otázky, ktoré lekár/ka položí ženám o ich skúsenosti s domácim násilím v prípade, že existuje obava alebo podozrenie, že žena zažíva násilie, čo zahŕňa aj prítomnosť signálov/symptómov.

Zoznam možných signálov/symptómov domáceho násillia

Nasledujúci zoznam prevzatý z Taketa (2004:2) uvádza niektoré zo signálov/symptómov prítomnosti domáceho násillia:

Na fyzickej úrovni

- Problémy súvisiace so stresom – bolesti hlavy, syndróm dráždivého čreva;
- Sexuálne prenosné ochorenia, vaginálne infekcie alebo iné, časté gynekologické problémy;
- Samovoľné potraty/opakované samovoľné potraty;
- Opakované ukončenie tehotenstva/narodenie mŕtveho plodu;
- Predčasné pôrody;
- Nízka váha novorodencov;
- Zlomeniny plodu;
- Modriny na tele, najmä na prsiach a bruchu;
- Poranenia hlavy, tváre alebo krku;
- Viacnásobné poranenia v rôznych štádiách hojenia;
- Popáleniny – od cigariet, od povrazu/šnúry;
- Nevysvetlené zranenia alebo zranenia s rozporuplným vysvetlením;
- Nevysvetlené “nehody” detí.

Na úrovni správania

- Pacientka sa javí vystrašená, vyhýba sa odpovedi, je zahanbená, má rozpaky;
- Na otázky položené žene odpovedá partner;
- Požívanie alkoholu, liekov a drog (trankvilizéry – napr. lieky na upokojenie atď.);
- Poruchy príjmu potravy;
- Časté používanie liekov proti bolesti;
- Neurčité symptómy a stavy.

Na psychickej a emocionálnej úrovni

- Depresia/úzkosť/panické ataky;
- Sebapoškodzovanie;
- Pokusy o samovraždu.

Taket (2004) odporúča, aby selektívne zisťovanie bolo bežnou praxou v celom zdravotníctve. Primárna zdravotnícka starostlivosť, napríklad o budúce matky, by mala zvážiť aj rutinné zisťovanie (výskum ukazuje, že násilie sa počas tehotenstva stupňuje).

Rutinné zisťovanie má niekoľko výhod:

- Ponúka všetkým ženám informácie o tom, čo je domáce násilie (nielen fyzické zranenia), a obsahuje odkaz, že násilie je neprijateľné;
- Pomáha zvyšovať povedomie a šíriť informácie (ženy môžu podať informácie ďalej, svojim priateľkám, susedkám a iným ženám, ktoré môžu mať tento problém);
- Pomáha znižovať stigma, ktorá sa spája s násilím, a tabu, ktoré okolo tohto problému existuje;
- Ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, dáva jasný odkaz, že nie sú jediné, ktoré tento problém majú, že násilie je neprijateľné, že potrebujú a zaslúžia si pomoc.

Odporúčania pre zdravotníctvo

Zdravotnícky personál by mal:

- Rozpoznať známky a symptómy násillia.
- Zabezpečiť, aby mala pacientka súkromie, keď hovorí o násilí.
- Opýtať sa na násilie (rutinné alebo selektívne zisťovanie).
- Poskytnúť citlivé ošetrovanie a liečbu fyzických, psychických a emocionálnych zranení, vrátane možných zdravotných problémov, ako je závislosť, ktorá je dôsledkom násillia.
- Ponúknuť podporu.
- Robiť odhad nebezpečenstva a bezpečnostný plán (napr. poradiť žene, aby nešla domov k násilnému partnerovi, ak je v nebezpečenstve; pomôcť žene a jej deťom nájsť bezpečné miesto v ženskom dome).
- Dôkladne zdokumentovať zranenia a iné symptómy, ako aj to, čo o nich hovorí žena/dieťa; urobiť fotografie zranení.
- Zbierať a zabezpečiť dôkazy, ktoré môžu byť potrebné pre súdne dokazovanie.
- Zabezpečiť dôvernosť informácií; ak to nie je možné kvôli tomu, že lekár/ka majú povinnosť zranenia hlásiť polícií, pacientka by mala byť informovaná.
- Poskytnúť pacientkam informácie o zdrojoch pomoci, ktoré majú k dispozícii, odporučiť im tieto služby, aktívne im pomôcť ich kontaktovať (napr. kontaktovať bezpečný ženský dom, nechať pacientku, aby sa sama rozprávala s pracovníčkou ženského domu atď.).

Odporúčania pre manažment zdravotníckych služieb:

- Poskytnite jasné smernice a postupy, ako riešiť prípady domáceho násillia a ako pomôcť ženám a deťom, ktoré ho zažívajú.
- Vytvorte systém zisťovania; v praxi všetkých zdravotníckych zariadení by sa mal používať aspoň systém selektívneho zisťovania.
- Poskytnite všetkým zamestnancom a zamestnankyniam vzdelávanie v danej problematike (pozri tiež: Kapitola 6).

Podrobné informácie o dobrej praxi a postupoch nájdete v príručke pre zdravotníctvo, ktorú vydalo Ministerstvo zdravotníctva vo Veľkej Británii (2005) a inde.

Modely spolupráce

Zdravotnícke služby by mali úzko spolupracovať so ženskými MVO a vytvoriť si jasný a funkčný systém odporúčania klientok na iné inštitúcie.

Veľké zdravotnícke zariadenia, ako sú nemocnice, majú oddelenia alebo jednotky, ktoré pacientom a pacientkam poskytujú psychologickú pomoc; niekedy majú aj špeciálne oddelenia pre domáce násilie.

Ďalším modelom je model všeobecných lekárov/iek, ktorí/é spolupracujú so ženskými MVO nielen v oblasti odporúčania pacientok na ich služby, ale aj v priamom poskytovaní služieb vo svojej ordinácii, napríklad raz za týždeň. Môže to byť dôležité predovšetkým vo vidieckych oblastiach, kde ženy mnohokrát nemajú k dispozícii špecializované služby.

7. 3. SOCIÁLNO-PRÁVNA OCHRANA A STAROSTLIVOSŤ O DETI A MLÁDEŽ, SOCIÁLNE SLUŽBY A INÉ INŠTITÚCIE PRE DETI

V predchádzajúcich kapitolách sme spomenuli, že tak, ako na ženy, má násilie v mnohých prípadoch vplyv aj na deti. Násilný partner sa často správa násilne aj k deťom. Aj vtedy, keď deti nie sú priamo vystavené násiliu, násilie páchané na matkách musíme definovať aj ako násilie páchané na deťoch, pretože im ubližuje, vyvoláva v nich strach a negatívne ich ovplyvňuje (Mullender a kol. 2002; Jaffe/Lemon/Poisson 2003; Eriksson/Hester/Keskinen/Pringle 2005; Humphreys/Stamley 2006). Ako ukazuje výskum a prax, násilie páchané na deťoch pretrváva aj po matkinom odchode od otca, a môže sa ešte vystupňovať. Deti preto potrebujú ochranu pred ďalším násilím, obhajobu svojich práv a podporu počas všetkých konaní, ktoré musia absolvovať (súdne konania, úprava styku atď.), ako aj podporu a terapiu, aby prekonalí ničivú traumatickú skúsenosť a znovu nadobudli dôveru k ľuďom. Deti by nikdy nemali byť nútené ku kontaktu s otcom, ktorý sa správa násilne; prioritou musí byť bezpečie dieťaťa a jeho duševná pohoda, nie právo otca navštevovať dieťa.

Dohovor OSN o právach dieťaťa (1989) zahŕňa ochranu všetkých detí pred násilím; Dohovor tiež hovorí, že deti majú právo mať kontakt s obidvoma rodičmi, čo znamená aj právo nechcieť mať kontakt (inak by to nebolo právo, ale povinnosť detí). Ak sú deti vystavené násiliu – priamo alebo nepriamo – sú bezbranné, majú pocity neistoty, strach a sú často vydesené. Násilní otcovia sa ako otcovia diskvalifikujú, a predtým, ako sa budú môcť s deťmi znovu stretávať, musia preukázať, že sa dokážu zmeniť. Odhad nebezpečenstva a bezpečnostné plány s deťmi a matkou by mali byť štandardnými reakciami oddelení sociálnych služieb, sociálno-právnej ochrany a starostlivosti o deti a mládež i iných služieb pre deti.

Podľa Mullendera (2004:3) odborníci a odborníčky, ktorí/é pracujú s deťmi, vrátane učiteľov a učiteľiek, psychológov a psychologičiek, lekárov a lekárk, zohrávajú pri odhaľovaní prípadov domáceho násillia dôležitú rolu a mali by pri tom postupovať veľmi citlivo.

Mali by:

- Nájsť bezpečný a dôverný spôsob, ako sa deti opýtať na to, čo sa deje, ak si všimnú nejaké symptómy násillia.
- Považovať násilie v rodine za jednu z najbežnejších príčin problémov v živote detí.
- Dať deťom možnosť hovoriť.
- Veriť deťom, čo hovoria.
- Vedieť, akú pomoc majú deti a ich matky k dispozícii a podporiť ich v jej vyhľadaní.

Oddelenia pre starostlivosť o deti a mládež a sociálne služby alebo iné inštitúcie, právne zodpovedné za ochranu detí pred domácim násilím, by mali mať jasné smernice pre pomoc deťom a ich matkám a pre vyvodenie zodpovednosti voči násilným otcom/partnerom.

Tieto smernice by mali zahŕňať:

- Bezpečie pre deti a matky musí byť prioritou akejkoľvek intervencie.
- Vzťah medzi deťmi a nenásilným rodičom/matkou by sa mal posilniť, keďže je to pre deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, často jediná istota, ktorú majú; posilnenie matky a posilnenie detí by preto malo prebiehať paralelne.

- Deti by nikdy nemali byť nútené stretávať sa s otcom, ktorý sa k nim alebo ich matke správa násilne.
- Voči násilným otcom/manželom by bolo potrebné vyvodiť zodpovednosť; mali by mať povinnosť prestať sa násilne správať a zmeniť sa napr. tak, že budú navštevovať programy pre násilných mužov.

7. 4. POLÍCIA

Za posledných 20 rokov sa polícia v mnohých európskych krajinách aktívne zapojila do prevencie domáceho násillia. Tento vývoj môžeme vidieť aj v mnohých nových členských štátoch EÚ. Polícia je inštitúcia, ktorá sa najčastejšie zapája do spolupráce s inými inštitúciami, a je ochotná zaviesť zmeny. V mnohých krajinách však reakcia polície na domáce násilie ešte stále nie je uspokojivá, a potrebuje urobiť ešte množstvo práce. Ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, ešte stále hovoria o neochotných a odmietavých reakciách polície, ktorých boli svedkami. Najčastejšie sa sťažujú na to, že polícia nebrala násilie vážne, že ho vnímala ako "súkromnú záležitosť" a nezasiahla až dovtedy, kým "netiekla krv". Ženy, ktoré sa stretnú s takouto absenciou zásahu polície, už pravdepodobne políciu znovu nezavolajú, alebo ju zavolajú, keď už bude neskoro. Je to vážna prekážka v prevencii domáceho násillia a pomáha páchatelovi násilie ďalej beztrestne páchať. Preto sú dôvera žien polícii, ako aj aktívna intervencia, základnými faktormi pre účinnú prevenciu kriminality v oblasti domáceho násillia. Polícia vždy poskytuje svoje služby všetkým občanom a občiankam vo všetkých regiónoch; jej služby sú ľahko dostupné všetkým ľuďom aj prostredníctvom núdzového čísla (európske núdzové číslo 112). Najdôležitejšou úlohou polície je zastaviť násilie, chrániť obeť a zabrániť ďalším násilným činom. Na to, aby polícia mohla túto úlohu efektívne plniť, musí mať isté právomoci, ako napr. právomoc okamžite vstúpiť do bytu/domu v krízovej situácii, právomoc zatknúť páchatela, alebo ho na istý čas vylúčiť z bytu/domu (pozri: model spolupráce v Rakúsku a Nemecku v prílohe). Ďalšou dôležitou úlohou polície je riadne prešetriť prípady násillia, zozbierať všetky možné dôkazy a oznámiť prípad prokuratúre.

Polícia musí mať na výkon svojej práce jasné smernice a postupy. Pre zvýšenie efektívnej činnosti polície vytvorilo niekoľko krajín špeciálne jednotky alebo oddelenia pre prípady domáceho násillia. Ochrana pred násilím a efektívne vyšetrovanie sú úlohy pre vedenie policajného zboru, ktoré musí byť efektívne usporiadané "zhora smerom dole". Príklady: Londýnska metropolitná polícia prijala stratégiu a smernice s názvom "Čo je veľa, to je veľa" (pozri: príloha).

Združenie náčelníkov polície (ACPO) v Anglicku vydalo vyjadrenie s názvom "Pokyny pre vyšetrovanie prípadov domáceho násillia", ktoré poskytuje operačné, taktické a strategické odporúčania¹.

Podľa ACPO pre prípady domáceho násillia existujú tieto priority:

- Ochrana životov dospelých osôb aj detí, ktoré sú v dôsledku domáceho násillia ohrozené;
- Vyšetrovanie všetkých hlásení o prípadoch domáceho násillia;
- Podporovanie účinných krokov proti páchatelom tak, aby bola voči nim vyvodená zodpovednosť prostredníctvom trestno-právneho systému;
- Prijatie proaktívnych multiinštitucionálnych postupov pre prevenciu a elimináciu domáceho násillia (National Centre for Policing Excellence 2004:5).

Najnovší vývoj v činnosti polície priniesol využitie nástrojov na odhad nebezpečenstva v prípadoch domáceho násillia so zámerom identifikovať ženy a deti, ktorým najviac hrozí ujma v budúcnosti, a žien a detí, ktoré sú najviac vystavené riziku vážneho zranenia a vraždy (pozri tiež: Multiinštitucionálne konferencie v oblasti odhadu nebezpečenstva - MARACS, v kapitole 15).

¹ www.acpo.police.uk

Londýnska metropolitná polícia na základe konzultácií s partnerskými inštitúciami vytvorila model odhadu nebezpečenstva SPECSS, ktorý je založený na dôkazoch londýnskeho multiinštitucionálneho skúmania vrážd a vážnych sexuálnych a fyzických útokov. Je to trojstupňový model, ktorý zahŕňa: 1) počiatočnú reakciu, 2) odhad nebezpečenstva a 3) intervenciu s cieľom predísť identifikovanému nebezpečenstvu (Humphreys a kol. 2005).

Nasledujúce prvky rakúskeho Zákona o ochrane pred násilím sa ukazujú ako určujúce pre dobrú prax polície (pozri tiež: príloha):

- Všetky práva a povinnosti polície jasne riadi zákon (Zákon o policajnom zbore).
- Polícia musí okamžite reagovať na núdzové telefonáty; tieto telefonáty majú absolútnu prioritu.
- Polícia má právo a povinnosť vstúpiť do obydľia aj proti vôli manžela.
- Ochrana a bezpečie žien a detí je prioritným cieľom zásahu.
- Vykázanie z domu a zákaz vstupu do spoločného obydľia sú účinné nástroje, ktoré by sa mali zaviesť, pretože polícia umožňuje chrániť obeť ešte predtým, ako k násiliu dôjde.
- Vykázanie zo spoločného obydľia je detailne riadené zákonom; doba platnosti rozhodnutia je jasne stanovená a nezávisí od rozhodnutia konkrétneho policajta v konkrétnom prípade domáceho násillia.
- Ak je ohrozený život, sloboda alebo zdravie osoby, polícia musí násilnú osobu vykázat; nemali by existovať žiadne výnimky.
- Polícia musí sledovať rešpektovanie vykázania z obydľia.
- Obet nemá povinnosť s takýmto opatrením súhlasiť.
- Obete a páchatelia majú zákonné právo na informácie, ktoré polícia musí poskytnúť.
- Spolupráca polície s občianskymi súdmi, intervenčnými centrami a oddeleniami starostlivosti a ochrany detí a mládeže je zahrnutá v procese implementácie, čiže by nemala závisieť od vôle jednotlivca.
- Polícia je povinná pristúpiť k trestnému stíhaniu, ak už došlo k trestnému činu (povinné stíhanie).
- Polícia je povinná vykonať starostlivé vyšetrovanie a zváženie dôkazov, ako aj detailnú dokumentáciu o svojich intervenciách.
- Občania a občianky majú právo podať sťažnosť na konanie polície na nezávislej inštitúcii alebo na súde (Logar 2005).

7. 5. ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNOM KONANÍ

Trestno-právny systém by mal so všetkými obeťami a svedkami násillia zaobchádzať čo najlepšie. Ako sme už spomenuli v kapitole 3, ženy a deti, ktoré zažívajú násillie, musia čeliť špeciálnym prekážkam a problémom pri hlásení násillia orgánom činným v trestnom konaní a pri účasti na trestno-právnych procesoch. Hanba, tabu v oblasti podávania trestného oznámenia proti členovi rodiny alebo strach bránia ženám a deťom hlásiť násillie na polícii či vypovedať na súde. Orgány činné v trestnom konaní by mali vziať do úvahy dynamiku domáceho násillia, aby bolo stíhanie a odsúdenie páchatela v prípadoch domáceho násillia úspešné.

Ženy a deti, ktorým poskytneme primeranú a intenzívnu podporu, budú ľahšie s orgánmi činnými v trestnom konaní spolupracovať ako tie, ktoré sa budú cítiť zraniteľné a osamotené (Hester/Westermarland 2005).

Trestno-právne konanie a zvlášť súdny proces sú pre ženy a deti stresujúce skúsenosti; existuje pri nich veľké riziko sekundárnej traumatizácie. Orgány činné v trestnom konaní by preto mali používať postupy, ktoré môžu znížiť záťaž, ktorú pre ženy a deti konanie predstavuje.

Dobrá prax v tejto oblasti zahŕňa:

- Všetky formy násillia páchaného na ženách, vrátane znásillenia v manželstve, by mali orgány činné v trestnom konaní stíhať.
- Pri násilných činoch spáchaných v rodine by sa nemali uplatňovať iba mierne tresty; práve naopak, mala by to byť priťažujúca okolnosť.
- Za vznesenie obvinenia a začatie stíhania by mal byť zodpovedný štát, nie ženy.
- Násilné trestné činy páchané na ženách by mali byť účinne stíhané s dôrazom na dôkladné vyšetrovanie a dokazovanie.
- Počas trestného konania by mali byť prijaté opatrenia na ochranu žien a detí a zabránenie ďalšiemu násiliu (predbežné opatrenia, povinnosť páchatela nastúpiť do programu pre násilných mužov, dohľad na základe rozhodnutie súdu atď.).
- Ženy a deti by mali mať právo zúčastňovať sa na trestnom konaní, klásť otázky a dopĺňať dôkazy, žiadať o odškodnenie v priebehu trestného alebo občianskeho konania.
- Ženy by mali mať právo na bezplatné právne poradenstvo a pomoc počas trestného konania.
- Pred, počas a po výsluchoch na súde by sa malo dohliadať na bezpečie žien a detí; je potrebné vyhnúť sa konfrontácii s páchatelom (jednotlivé strany v konaní by mali čakať v oddelených miestnostiach).
- Ženy a deti by mali mať právo na špeciálne zaobchádzanie aj počas dokazovania (nie v prítomnosti páchatela, nahrávaním výpovedí na video).
- Sudcovi a sudkyne, prokurátori a prokurátorky, ako aj právni zástupcovia a zástupkyne by mali absolvovať tréning na citlivé zaobchádzanie so ženami a deťmi s cieľom vyhnúť sa ich ďalšej traumatizácii.
- Ženy a deti by nemali byť nútené vypovedať viackrát; výsluchy by mali prebiehať tak, aby naplnili ľudsko-právne štandardy pre spravodlivý súdny proces, a aby ženy a deti vypovedali iba raz.
- Ženy a deti by mali mať právo na informácie o ich právach v trestnom konaní (Rámcové rozhodnutie Rady).
- Súdny a ostatné orgány činné v trestnom konaní by mali vytvoriť špeciálne oddelenia, ktoré by sa zaoberali násilím páchaným na ženách (Logar 2005).

7. 6. OBČIANSKE SÚDY

Zákony, ktoré existujú iba na papieri, nikomu nepomôžu. Musia sa uplatňovať v praxi. Ak sa to nedeje, otázka znie, prečo ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili domáce násillie, by si mali vymôcť tie zákony, ktoré ich majú chrániť. Zákony na ochranu pred násilím musia vznikať ruka v ruku s centrami pomoci obetiam, ktoré poskytujú aktívnu pomoc, a s intervenčnými centrami, ktoré koordinujú kroky na ochranu a pomoc obetiam (pozri: Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004; Humphreys a kol. 2006; OSN 2005; Rada Európy 2006).

Starostlivá implementácia zákonov na ochranu pred násilím je súčasťou dobrej praxe, ktorá vyžaduje niekoľko rôznych stratégií:

- Informácie a vzdelávanie by sa mali dostať k čo najväčšiemu počtu ľudí pracujúcich v inštitúciách, ktoré dané zákony implementujú;
- Vzdelávanie by sa nemalo týkať iba právnych aspektov, ale tiež filozofie, ktorá je za zákonom, jeho cieľov a pôsobenia na spoločnosť;
- Je potrebné vytvoriť systém vzdelávania od najvyšších až po najnižšie pozície;
- Vzdelávanie by mali viesť kľúčoví ľudia a tí/tie, ktorí/é ho budú ďalej šíriť;
- Informácie by mala dostávať aj široká verejnosť.

Je dôležité, aby existovali účinné občiansko-právne opatrenia na ochranu žien, ktoré zažívajú alebo zažili násilie v rodinách, pretože nie všetky ženy vyhľadajú pomoc na polícii.

Prvky dobrej praxe zahŕňajú:

- Jasne definované ochranné nariadenia, ochrana všetkých žien/osôb, ktoré žijú v rodinách alebo podobnom usporiadaní;
- Implementáciu týchto opatrení aj v prípadoch psychického násillia, terorizovania a prenasledovania;
- Komplexnú ochranu osôb v prostredí, v ktorom sa pohybujú (obydlie, pracovisko, škôlka atď.) a zákaz prenasledovať alebo kontaktovať ženu a deti;
- Rýchly prístup k právnym opatreniam, právna pomoc pre ženy;
- Rýchle vydávanie súdnych príkazov v prípade ohrozenia (okamžite alebo v priebehu niekoľkých dní);
- Účinnú implementáciu opatrení na ochranu žien a detí – v Rakúsku má polícia právomoc vydávať rozhodnutia na ochranu;
- Úzku spoluprácu súdov s políciou a pomáhajúcimi organizáciami.

7. 7. IMIGRAČNÁ POLITIKA

Platná legislatíva by mala zaručiť, aby sa migrantkám udeľovalo povolenie na pobyt, ktoré by nezáviselo od povolenia, ktoré majú ich manželia. Taktiež by mali mať možnosť získať povolenie na prácu a nárok na dávky sociálnej pomoci.

Ženy, ktoré nemajú legálne povolenie na pobyt a zažívajú násilie zo strany partnera, zvyčajne nekontaktujú políciu. Sú totiž vystavené riziku vyhodenia, kým násilný partner často vyviazne bez trestu. Ženy, ktoré sú v takejto situácii, by nemali byť vyhodené, ale mali by dostať povolenie na pobyt z humanitárnych dôvodov.

7. 8. PRÁCA S NÁSILNÝMI MUŽMI

Na zastavenie násillia je potrebná aj práca s násilnými mužmi. Programy pre páchatel'ov sú iba jednou z foriem intervencie; musia byť zahrnuté do všeobecnej schémy intervencií a prepojené na ochranu a pomoc ženám a deťom (Gondolf 2001, citované v: Logar/Rösemann/Zürcher 2002).

Bezpečie žien a detí musia byť hlavnou prioritou programov pre páchatel'ov, ktoré musia vždy úzko spolupracovať s podpornými službami ženských MVO.

Príklady: od r. 1999 vedú Poradenské centrum pre mužov a viedenské Intervenčné centrum spoločný tréningový program proti násilliu, ktorý spĺňa medzinárodné štandardy⁷.

RESPECT je organizácia vo Veľkej Británii, ktorá šíri dobrú prax v projektoch pre štátny aj neštátny sektor, jednotlivcov, trénerov/ky a konzultantov/ky, ktorí/é pracujú s páchatel'mi domáceho násillia a s ich partnerkami alebo bývalými partnerkami.

⁷www.interventionsstelle-wien.at

Filozofia organizácie RESPECT:

- Domáce násilie je neprijateľné a je vždy potrebné proti nemu zakročiť.
- Násilie, ktoré muži páchajú na svojich partnerkách alebo bývalých partnerkách, je vo všeobecnosti o moci a kontrole v kontexte nadvlády mužov.
- Násilie vo vzťahoch osôb rovnakého pohlavia alebo násilie páchané na mužoch zo strany žien nie je to isté, ako násilie páchané na ženách zo strany mužov, a nie je ani jeho úmerným náprotivkom.
- Muži sú zodpovední za násilie, ktoré páchajú.
- Muži sa môžu zmeniť.
- Reagujeme ako súčasť celej komunity; reakcia musí byť dôsledná a prítomná na jej všetkých úrovniach.
- Každá osoba, ktorá zažíva alebo zažila násilie, by mala mať prístup k podporným službám.
- Celá práca s páchatel'mi domáceho násillia, ako aj so ženami a deťmi, ktoré ho zažívajú, musí aktívne presadzovať pozitívny a konštruktívny model ľudských vzťahov.
- Ľudia, ktorí pracujú v oblasti domáceho násillia, by sa mali tieto princípy snažiť zahrnúť aj do svojho vlastného života.

Ciele organizácie RESPECT sú:

- Podporovať prácu, ktorej cieľom je prevencia domáceho násillia a týrania s cieľom presadzovať vyššiu bezpečnosť a posilnenie žien a detí.
- Zabezpečiť, aby bezpečie žien a detí bolo pre všetkých členov a členky organizácie RESPECT prvoradé.
- Presadzovať primerané poskytovanie programov pre násilných mužov, ktorí páchajú domáce násilie, spolu s podpornými službami pre ženy a deti.
- Propagovanie nerepresívnej praxe medzi členmi a členkami RESPECT, a tak poskytovať model rovného zaobchádzania s mužmi a ženami, jednotlivcami a inštitúciami.
- Propagovať vzdelávanie, podporu a výskum medzi členmi a členkami RESPECT.
- Umožniť sieťovanie, podporu a výmenu informácií a zručností medzi členmi a členkami RESPECT.
- Pracovať v línii s relevantnými a zainteresovanými štátnymi a neštátnymi inštitúciami a zákonodarnými orgánmi so zámerom vytvoriť systém, ktorý by pracoval v najlepšom záujme:
- žien a detí, ktoré zažívajú alebo zažili domáce násilie;
- násilných mužov, ktorí chcú zmeniť svoj postoj a správanie, i v záujme špecialistov na správanie v danej problematike⁸.

7. 9. SOCIÁLNE SLUŽBY A BÝVANIE

Týrané ženy potrebujú finančnú pomoc, ktorá by im umožnila nájsť ochranu pred násillím a odísť od násilného partnera. Keď žena ide do bezpečného ženského domu, alebo ak je páchatel' vykázaný zo spoločného obydlija, ak má nízky vlastný príjem, alebo je bez príjmu, mala by dostať rýchlu sociálnu pomoc.

Miestne úrady by mali ženám a deťom poskytovať aj ubytovanie. Bezpečné ženské domy by nemali byť "poslednou možnosťou" iba preto, že si ženy nevedia nájsť ubytovanie, ktoré by bolo pre ne finančne dostupné.

⁸ <http://www.changeweb.org.uk/respect.htm> (June 23, 2006)

7. 10. PROGRAMY ZAMESTNANOSTI A OPATRENIA NA ROVNOSŤ/ROVNAKÉ OPATRENIA

Ekonomická závislosť a chudoba vystavujú ženy vysokému riziku násilia. Na podporu nezávislosti žien sú potrebné rôzne kvalifikačné a vzdelávacie programy. Vzdelávanie je zároveň dôležitým faktorom v osobnostnom raste, ktorý ženy podporuje k tomu, aby porozumeli svojej situácii a súvislostiam podmienok v spoločnosti, a mohli sa tak zúčastňovať na procese spoločenskej zmeny.

Medzinárodné orgány i ženské MVO za príčinu násilia považujú historicky preukázanú nerovnosť medzi ženami a mužmi. Preto je správne predpokladať, že rodovo podmienené násilie bude existovať dovtedy, kým bude existovať nerovnosť medzi pohlaviami. Opatrenia na rovnosť žien a mužov je potrebné prijať v rôznych kontextoch, napr. v ekonomickom živote (predovšetkým na trhu práce). Je dôležité, aby ženy mali taký vlastný príjem, ktorý by im umožnil žiť nezávisle najmä vtedy, ak majú deti.

7. 11. ŠTANDARDY PRE SAMOSPRÁVY A VLÁDY

Minimálnou požiadavkou je národný akčný plán na boj s násilím páchaným na ženách. Na Piatej svetovej konferencii žien sa všetky štáty zaviazali k implementácii akčných plánov na presadzovanie záujmov žien a k boju proti diskriminácii (pozri: OSN 1996). Národný akčný plán je indikátorom politickej priority, ktorá sa konkrétnemu problému prisudzuje.

Indikátory dobrej praxe pre samosprávy a vlády zahŕňajú:

- Jasne definovanú zodpovednosť a kompetencie v oblasti násilia páchaného na ženách na úrovni národnej vlády, ako aj na úrovni regionálnej a miestnej samosprávy;
- Špeciálne oddelenia a správne jednotky (gender mainstreaming) na každom relevantnom ministerstve, ktoré sú personálne i finančne dobre vybavené, koordinujúce oddelenia;
- Národný akčný plán na elimináciu násilia páchaného na ženách a vyčlenenie finančných prostriedkov na jeho implementáciu;
- Neustálu implementáciu, evaluáciu a úpravu akčného plánu;
- Úzku spoluprácu s občianskou spoločnosťou, najmä so ženskými MVO;
- Dostatočné prostriedky pre bezpečné ženské domy a iné pomáhajúce organizácie; účinná sociálna, psychologická, právna a ekonomická pomoc pre všetky ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, a ich deti;
- Prijatie a implementáciu účinnej legislatívy na ochranu pred násilím; právnu ochranu a právnu pomoc ženám;
- Systematický zber údajov o násilí páchanom na ženách vo všetkých príslušných oblastiach;
- Neustále zvyšovanie povedomia prostredníctvom účinných kampaní;
- Antidiskriminačné opatrenia pre ženy vo všetkých spoločenských a politických oblastiach, gender mainstreaming;
- Zavedenie vzdelávania v oblasti ľudských práv do osnov a do vzdelávania učiteľov a učiteliek;
- Rešpektovanie a implementácia medzinárodných ľudsko-právnych štandardov.

7. 12. DOSAHUJETE ÚSPECHY? PRÍKLAD EVALUÁCIE AKTIVÍT VLÁDY V OBLASTI NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH

Vo Veľkej Británii sa spojilo viac ako 50 organizácií a vytvorilo koalíciu za Ukončenie násilia páchaného na ženách (EVAW). Koalícia vyzýva vládu Veľkej Británie, aby pripravila a integrovala stratégiu na ochranu žien pred všetkými formami násilia. Koalícia združuje organizácie ako Amnesty International UK, Women's Aid, bezpečné ženské domy, Národnú komisiu žien, Združenie odborových organizácií a mnohé iné. Koalícia EVAW uznáva, že labouristická vláda urobila vítaný pokrok v boji proti násiliu páchanému na ženách, vrátane pilotného zriadenia špecializovaných súdov pre prípady domáceho násilia, prijatia nových zákonov na ochranu dievčat pred mrzačením ženských pohlavných orgánov, novely zákona o sexuálnych trestných činoch a vytvorenia špeciálneho oddelenia pre nútené manželstvá na ministerstve zahraničia. EVAW tiež vyhlásila, že je potrebné urobiť oveľa viac.

V novembri 2005 Národná komisia pre ženy (WNC) vydala v mene EVAW správu "Dosiahnutie úspechov: nezávislá analýza vládnych iniciatív v oblasti násilia páchaného na ženách".

Správa hodnotí aktivitu vlády, poukazuje na úspechy a výzvy (pozri: príloha).

ODHAD NEBEZPEČENSTVA
A BEZPEČNOSTNÝ PLÁN

08

8. ODHAD NEBEZPEČENSTVA A BEZPEČNOSTNÝ PLÁN

8.1. ODHAD NEBEZPEČENSTVA

Ženy a deti, ktoré zažívajú násilie, sú v neustálom nebezpečenstve opakovanej viktimizácie. Žijú v blízkom vzťahu s páchatelom a v mnohých prípadoch sú od neho závislé. Páchatelia majú často obrovský vplyv a moc nad ženami a deťmi, a to nielen cez násilie a vyhrážanie sa, ale tiež apelovaním na partnerkinu lásku a pocit zodpovednosti za vzťah a rodinu. Odísť z násilného vzťahu preto v nijakom prípade nie je jednoduché (pozri tiež: kapitola 3).

Pohľad do literatúry v tejto oblasti ukazuje, že:

- Najľahším a najspoľahlivejším ukazovateľom nebezpečenstva sú v prípadoch domáceho násillia útoky v minulosti alebo opakované týranie. Čím vyššia je frekvencia útokov v minulosti, tým je pravdepodobnejšie, že v budúcnosti dôjde k ďalším útokom.
- Druhým indikátorom nebezpečenstva je odchod z násilného vzťahu. Práve v tejto fáze sa mnohé ženy, ktoré zažívajú násilie, obracajú na inštitúcie (Walby/Myhill 2000).

Ženy a deti, ktoré zažívajú opakované násilie, sú vážne traumatizované. Prvým krokom pre to, aby sa mohli zotaviť a pohnúť sa v živote ďalej, je byť v bezpečí a znovu nadobudnúť kontrolu nad svojím životom (Herman 1992).

Koordinovaná reakcia celej komunity je dôležitým nástrojom, a ak sa primerane realizuje, je i účinným spôsobom poskytnutia ochrany a bezpečia ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie (Shepard/Pence 1999). Niektoré krajiny, ako Veľká Británia, vybudovali pre ženy a deti, ktoré sú vystavené vysokému riziku násillia, špecializované služby - multiinštitucionálne konferencie na odhad nebezpečenstva MARAC (pozri: kapitola 15 alebo intervenčné modely ako Model odhadu nebezpečenstva v prípadoch domáceho násillia Metropolitnej polície Robinson 2005, Humphreys a kol. 2005).

Robinson (2005:6f) identifikuje päť kľúčových spôsobov, ktorými sa dá zvýšiť bezpečie žien a detí, ktoré zažívajú násilie:

- 1) **Zabezpečiť nepretržitú komunikáciu medzi inštitúciami, význam výmeny informácií**
Aby sieť inštitúcií mohla účinne fungovať, každá inštitúcia si musí byť vždy vedomá toho, ako asi budú reagovať iné inštitúcie a čo urobia. Výmena informácií znižuje riziko neúplných informácií.

2) Odhad nebezpečenstva

Inštitúcie sa musia ženám a deťom venovať a pomôcť im pochopiť, že ich vlastné vnímanie nebezpečenstva je veľmi dôležité, a že ak sa obávajú o svoju bezpečnosť, nemali by tieto obavy ignorovať. Používanie nástrojov na odhad nebezpečenstva je nevyhnutné; musí viesť k identifikácii potrieb na zvýšenie bezpečnosti a ich naplneniu.

3) Poskytovanie podpory

Prístup k zdrojom a podpore je ochranným faktorom proti opakovanému násiliu. Štúdie ukazujú, že ak sa v živote žien a detí zvýši počet ľudí, ktorí im poskytujú podporu, zvyšujú sa aj ich možnosti ochrany a bezpečia.

4) Uplatňovanie stratégie v praxi

Shepard and Pence (1999) skúmali spôsoby, ktorými možno zlepšiť účinnosť práce zainteresovaných inštitúcií. Zistili, že jedným z kľúčových je zapojenie stredného manažmentu a pracovníkov a pracovníčok prvého kontaktu.

5) Vyvodenie zodpovednosti voči páchatelom

Ak nie je voči páchatelom vyvodená zodpovednosť, a oni nepocítia žiadne dôsledky ani sankcie za násilie, ktoré páchajú, pravdepodobnosť ich recidivy je vysoká. Na druhej strane sa miera recidivy znižuje, ak za úspešným stíhaním nasleduje súdom nariadená účasť v programoch pre páchatelov (Shepard/Pence 1999; Gondolf 2001).

- Odhad nebezpečenstva je štandardnou praxou našej inštitúcie.
- Odhad nebezpečenstva robíme pomocou štandardizovaných nástrojov.
- Plánovanie bezpečia spoločne so ženami a deťmi, ktoré zažívajú násilie, je povinné.
- Bezpečnostný plán robíme na základe štandardizovaných dotazníkov a kontrolných zoznamov.
- Bezpečnostné plány sú úlohou, ktorú treba robiť opakovane.
- Poskytujeme proaktívnu pomoc pri plánovaní bezpečia a udržiavame so ženami a deťmi kontakt, aby sme vedeli o ich potrebách.
- Poskytujeme praktickú pomoc a podporu, ako sú bezpečnostné zámky, mobilné telefóny, bezpečnostné poplašné zariadenia.
- Poskytujeme alebo sprostredkujeme osobné bezpečnostné opatrenia.
- Bezpečie zamestnancov a zamestnankyň je súčasťou stratégie našej inštitúcie.

8.2. BEZPEČNOSTNÝ PLÁN

Odhad nebezpečenstva a bezpečnostný plán by mali byť neoddeliteľnou súčasťou poskytovania služieb. Bezpečie treba plánovať spoločne so ženami a deťmi opakovane, nie príležitostne. Systematický odhad nebezpečenstva a tvorenie bezpečnostných plánov pomocou dotazníkov alebo kontrolných zoznamov je štandardom v mnohých ženských MVO, ktoré poskytujú špecifické služby ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie (pozri: príloha). Odhad nebezpečenstva a bezpečnostné opatrenia musia byť štandardom práce všetkých podporných služieb a orgánov činných v trestnom konaní (polície, prokuratúry, súdov, probačných úradníkov atď.).

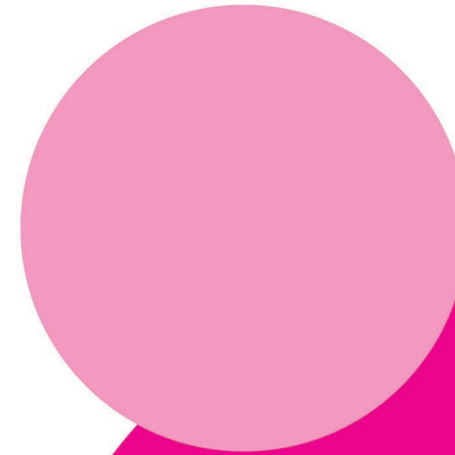
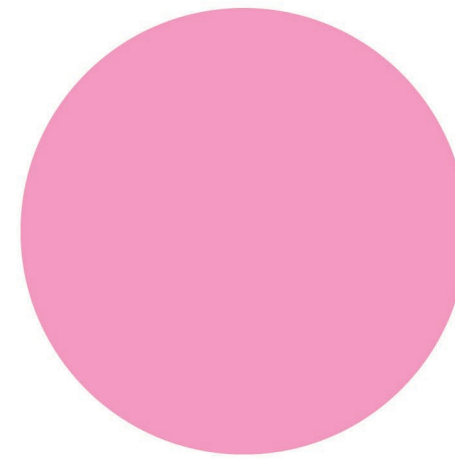
Odporúčania/štandardy

- Bezpečnosť a pocit bezpečia žien a detí by mali byť stredobodom všetkých intervencií a procesu spolupráce.
- Intervencie a proces spolupráce sa musia neustále monitorovať a vyhodnocovať v zmysle ich účinnosti pri poskytovaní bezpečia ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie.
- Súčasťou štandardov kvality každej inštitúcie by mali byť štandardy bezpečnosti žien a detí.
- Treba sa vyhýbať intervenciám, ktoré ohrozujú bezpečie žien a detí.
- Odhad nebezpečenstva a bezpečnostné opatrenia musia byť štandardom práce všetkých podporných služieb a orgánov činných v trestnom konaní (polície, prokuratúry, súdov, probačných úradníkov atď.).
- Pri poskytovaní účinnej pomoci ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie, musia mať inštitúcie aj plán bezpečnosti a bezpečnostné štandardy pre svojich zamestnancov a zamestnankyne.

Kontrolný zoznam

Toto je krátky kontrolný zoznam na zistenie bezpečnostných štandardov, ktoré by vaša inštitúcia mala spĺňať:

- Bezpečnosť a bezpečie sú dôležité ciele poskytovania pomoci ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie.
- Aplikujeme všetky existujúce legislatívne a zákonné opatrenia na zvýšenie bezpečia žien a detí.
- Ženy a deti môžu bezpečne:
 - prísť,
 - stráviť istý čas
 - a odísť z našej inštitúcie.

MULTI-INŠTITUCIONÁLNA SPOLUPRÁCA-
TEORETICKÉ POZADIE

9. MULTIINŠTITUCIONÁLNA SPOLUPRÁCA – TEORETICKÉ POZADIE

Od konca 60-tych a začiatku 70-tych rokov sa ženským aktivistkám, ktoré vychádzali z feministických postupov, podarilo v mnohých krajinách posunúť boj proti násiliu páchanému na ženách dopredu. Národné vlády, ako aj medzinárodné inštitúcie, ako OSN alebo Rada Európy, sa začali touto problematikou zaoberať. V niekoľkých krajinách s dlhoročnou tradíciou poskytovania služieb ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, sa spolupráca medzi inštitúciami začala rozvíjať v 90-tych rokoch. Vychádzala zo skutočnosti, že násilie páchané na ženách a deťoch sa týka mnohých oblastí a možno ho eliminovať iba vtedy, ak účinne spolupracujú všetky inštitúcie, ktoré sa týmto problémom zaoberajú (Shepard/Pence 1999; Hague/Malos/Dear 1996; Gloor/Meier/Baeriswyl/Büchler 2000; Seith 2003; Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004).

Od čias, keď bolo násilie chápané ako súkromný problém, a najčastejšou reakciou bola nečinnosť polície a súdov, sme nesmierne pokročili smerom k holistickým postupom, ako sú právne zakotvené intervenčné siete, ktoré zahŕňajú rôzne inštitúcie a prepájajú ich činnosti. Tento vývoj nie je v žiadnom prípade priamočiary a dôsledný, pretože v mnohých krajinách a regiónoch ešte vždy prevládajú “zastarané” reakcie na násilie páchané na ženách a deťoch. Výsledkom je veľmi odlišná situácia medzi jednotlivými krajinami, ale tiež v rámci krajín. Pre mnohé ženy a deti sa situácia nepochybne veľmi zmenila, ale určite nie pre všetky. Nezriedka musia čeliť protichodným reakciám inštitúcií. Môžu napríklad zažiť jeden policajný zásah, ktorý im pomôže, a iný, ktorý bude deštruktívny a voči ženám obviňujúci.

Hester a Westermarland vo svojej nedávnej štúdii o účinných intervenciách a postupoch hovoria, že “čoraz viac sa v politike aj v praxi pripúšťa, že domáce násilie je komplexný jav, ktorý vyžaduje reakciu viacerých inštitúcií. Táto reakcia zahŕňa celú škálu pomoci, podpory a spoluprácu s orgánmi činnými v trestnom konaní a inými dobrovoľnými a zákonom definovanými sektorovými inštitúciami.... Úzko zameraná individuálna intervencia zrejme v boji proti domácejmu násiliu nebude fungovať. Najúspešnejšie projekty, ktorým sa podarilo znížiť opätovnú viktimizáciu (to znamená zastavenie opakovaného násillia zo strany násilného partnera), kombinovali intenzívnu, proaktívnu, na mieru prispôsobenú pomoc a podporu s účasťou na trestno-právnych procesoch. Navyše je pre komplexný postup v boji proti domácejmu násiliu nutné rutinné zisťovanie a primárna prevencia” (Hester/Westermarland 2005:91).

Multiinštitucionálne postupy možno vnímať ako nástroje a stratégie zlepšovania kvantity, ako aj kvality služieb. Môžeme ich definovať ako projekty, ktoré sú zamerané na koordináciu a zlepšovanie reakcií štátnych a verejných inštitúcií, MVO a komunit na problematiku domáceho násillia. Cieľom je riešiť problém ako celok tak, že zlepšíme reakciu na ženy a deti, budeme brať páchatel'ov na zodpovednosť, budeme robiť aktivity v oblasti zvyšovania povedomia a kampane zamerané na prevenciu.

Vo Veľkej Británii začali multiinštitucionálne programy vznikať na začiatku 90-tych rokov. Nemecko, Rakúsko a iné krajiny sa pripojili trocha neskôr a vytvorili nové zákony, národné akčné plány, intervenčné projekty a intervenčné centrá na implementáciu nových zákonov a nových stratégií koordinovanej reakcie na domáce násilie. Program intervencií proti domácejmu násiliu DAIP v meste Duluth v Minnesote je koordinovaná reakcia komunity na domáce násilie, ktorá vznikla na začiatku 80-tych rokov; slúžil ako model multiinštitucionálnych iniciatív v Európe (Shepard/Pence 1999; Rösemann 1989).

Rôzne miestne, regionálne a národné iniciatívy môžeme zahrnúť pod pojem multiinštitucionálne iniciatívy. Neexistujú dve iniciatívy, ktoré by boli rovnaké. Multiinštitucionálne projekty sú väčšinou iniciatívy zdola, ktoré sa organicky vytvorili v konkrétnom kontexte. Značne sa líšia v zmysle dĺžky ich trvania, stálosti, cieľov a štruktúry. Niečo ako "jeden model vyhovuje všetkým" neexistuje. Rôzne modely môžu slúžiť ako inšpirácia pre nové iniciatívy, ale nie je možné ich iba preniesť z jedného kontextu do druhého.

Cieľom tohto manuálu tak nie je ukázať, ako by multiinštitucionálna spolupráca mala vyzeráť, ale skôr prezentovať odlišné modely, pozrieť sa na ich výhody a potenciálne nevýhody a preskúmať, akému účelu môžu slúžiť, a na aké ciele nie sú vhodné.

Multiinštitucionálne iniciatívy nie sú účinné automaticky. V niektorých prípadoch sú iba náznakom dobrej vôle s minimálnymi praktickými výsledkami, alebo zostanú iba diskusným fórom. Autorky tohto manuálu sa preto zamerali na identifikovanie a preskúmanie kľúčových zložiek úspešnej a účinnej spolupráce medzi inštitúciami, ako aj na predstavenie modelov a príkladov dobrej praxe.

Niektoré indikátory účinných postupov pri spolupráci medzi inštitúciami (Hague/Malos/Dear 1996; Humphreys a kol. 2000; Logar 2005) sú:

- Expertky zo ženských organizácií zohrávajú kľúčovú rolu.
- Zúčastnené inštitúcie sú ochotné a kompetentné zmeniť svoju prax.
- Spolupráca nezostáva iba pri slovách: naformulujú sa konkrétne, záväzne ciele; projekty sa plánujú, implementujú a vyhodnocujú.
- Každá inštitúcia prispieva ľudskými a finančnými zdrojmi, ktoré sú nevyhnutné na implementáciu plánov a dosiahnutie vytýčených cieľov.
- Multiinštitucionálne fórum a zúčastnené inštitúcie tiež praktizujú rodovú rovnosť vo vlastnej sfére pôsobenia (gender mainstreaming).
- Multiinštitucionálne fórum oslovuje zodpovedných ľudí na politickej úrovni, aby získalo prostriedky nevyhnutné na pomoc ženám a deťom; ak chýbajú zdroje, ani úzka spolupráca všetkých inštitúcií neprispieje k zlepšeniu situácie žien a detí, ktoré zažívajú alebo zažili násilie.

Niektoré z úloh multiinštitucionálnej spolupráce sú:

- Monitorovanie intervencií a služieb v prípadoch domáceho násillia;
- Identifikácia medzier v poskytovaní služieb a ich zlepšovanie;
- Koordinácia poskytovania služieb;
- Vytváranie stratégií a smerníc;
- Inciovanie a organizovanie tréningov;
- Účasť na prevencii a zvyšovaní povedomia o problematike v prostredí.

Je dôležité prijať riadiace princípy, vytýčiť jasné ciele, ako aj vypracovať akčné plány na implementáciu a vyhodnocovanie týchto cieľov. Podrobnejšie informácie o týchto záležitostiach nájdete v kapitolách 12 a 13.

ZAINTERESOVANÉ INŠTITÚCIE

10

KAPITOLA 10

10. ZAINTERESOVANÍ ÚČASTNÍCI A ÚČASTNÍČKY

Pokiaľ je to možné, na multiinštitucionálnych iniciatívach by mali byť zainteresovaní predstavitelia a predstavitelky všetkých inštitúcií, ktoré sa stretávajú s domácim násilím a zohrávajú istú rolu v zlepšovaní služieb a v prevencii. Prax však ukazuje, že nie ľahké všetkých týchto ľudí dostať za jeden stôl. Dosiahnuť účasť súdneho systému, najmä prokuratúry a sudcov trestných súdov, sa ukazuje ako mimoriadne ťažká. Príkladmi dobrej praxe v tejto oblasti sú špecializovaní prokurátori a prokurátorky alebo prokuratúry (špecializované prokuratúry existujú napríklad v Estónsku, v niektorých častiach Nemecka a Veľkej Británie), u ktorých je väčšia pravdepodobnosť, že sa do multiinštitucionálnych iniciatív zapoja.

Aktivisti a aktivistky z multiinštitucionálnych iniciatív prišli k záveru, že na začatie projektu, ktorý má šancu istý čas pokračovať, nie je nutné zahrnúť od začiatku všetky inštitúcie. Práve naopak, príliš mnoho účastníkov a účastníčok znamená ťažkosti pri práci, ktorá sa orientuje na konkrétne ciele a na dosahovanie konkrétnych výsledkov.

Za predpokladu, že mnoho iniciatív trpí nedostatkom zdrojom a nemôže si dovoliť komplexnú organizačnú štruktúru, je dôležité začať v malom a pomaly sa s pribúdajúcimi zdrojmi rozrastať. Ďalším dôležitým bodom je na začiatku motto: “Ktokoľvek má záujem participovať na iniciatíve, je tou správnou osobou”. To znamená, že začínate s tými ľuďmi z inštitúcií, ktorých táto problematika zaujíma a so zlepšením práce svojej inštitúcie to myslia vážne. Výskum a prax ukazujú, že multiinštitucionálne iniciatívy fungujú efektívne, ak sú ich členmi a členkami riadiaci pracovníci a pracovníčky, ako aj zamestnanci a zamestnankyne prvého kontaktu. Tiež sa ukázalo, že tí účastníci a účastníčky, ktorí/é nemajú záujem o tému a zúčastňujú sa na nej iba preto, aby tam boli, alebo preto, lebo im to niekto prikázal, môžu urobiť viac škody ako osohu a blokovať, spomaľovať, alebo dokonca brániť v postupe.

Preto je dobré začať radšej s malou skupinou ľudí, ktorí majú o tému skutočný záujem, a pomaly iniciatívu rozširovať. Zamestnanci a zamestnankyne inštitúcií sa môžu meniť, čo môže byť pre iniciatívu výhodou, ale aj nevýhodou: môže to znamenať veľkú stratu, ak iniciatívu alebo svoje zamestnanie opustí zaangažovaný človek. Ale personálne zmeny v inštitúcii môžu priniesť aj príležitosť viac zainteresovať podporujúcu osobu. Ako sme už spomenuli, získať ľudí z manažmentu, ako aj zamestnancov a zamestnankyne prvého kontaktu, ktorí/é sú odborníci a odborníčky na to, čo sa skutočne deje v dennej praxi inštitúcie, môže byť efektívne.

ZHRNUTIE

- Začnite v malom.
- Rozrastajte sa pomaly, v súlade s dostupnými zdrojmi.
- Konajte podľa princípu: “Ktokoľvek má záujem, je správnou osobou”.
- Snažte sa rozšíriť základňu a vplyv multiinštitucionálnej iniciatívy.
- Snažte sa získať členov a členky z manažmentu, ale aj z úrovne prvého kontaktu.

10.1. KTORÉ INŠTITÚCIE BY MALI BYŤ ZASTÚPENÉ?

Multiinštitucionálna iniciatíva by mala získať rôznych ľudí, vrátane predstaviteľov a predstaviteľiek štátnych a verejných inštitúcií, ale aj MVO. Významné zastúpenie ženských MVO je obzvlášť dôležité, pretože mnohokrát majú veľa skúseností, intenzívne poskytujú pomoc ženám a deťom, zlepšujú reakcie na danú problematiku. Patria ku kľúčovým inštitúciám, ktoré by v žiadnej multiinštitucionálnej iniciatíve nemali chýbať. Mali by byť koordinujúcou inštitúciou. Dôležité môže byť takisto získať inštitúcie, ktoré zohrávajú dôležitú rolu v prevencii a zvyšovaní povedomia, ako aj samosprávu a tvorcov stratégií a politiky.

Multiinštitucionálne iniciatívy najlepšie fungujú na miestnej úrovni s inštitúciami, ktoré spoločne pracujú na dennej báze.

Dôležité je poznamenať, že nie je nutné, aby sa všetci členovia a členky zúčastňovali na všetkých aktivitách. Môžu sa vytvoriť rôzne pracovné skupiny, ako aj dočasné projekty, ktoré sa týkajú špeciálnych problémov, na ktorých sa môžu zúčastniť aj aktéri, ktorí nie sú stálymi členmi multiinštitucionálnej iniciatívy. Môžu existovať stáli členovia a členky, ktorí/é tvoria riadiacu skupinu, a potom ďalší ľudia, ktorí sú prizvaní podľa pracovného programu.

10.2. INŠTITÚCIE ZAPOJENÉ DO MULTIINŠTITUCIONÁLNEJ INICIATÍVY

- Ženské služby (bezpečné ženské domy, krízové linky, krízové alebo poradenské centrá atď.)
- Služby pre migrantky a ženy z etnických menšín
- Polícia
- Oddelenia starostlivosti o deti a mládež
- Oddelenia sociálnych služieb
- Oddelenia pre otázky bývania
- Oddelenie pre migráciu
- Zdravotníctvo
- Všeobecné služby pre obeť
- Právnici a právničky
- Iné inštitúcie z dobrovoľníckeho sektora (programy na ochranu detí atď.)
- Občianske súdy/sudcovia a sudkyne, personál súdov
- Prokuratúra
- Trestné súdy/sudcovia a sudkyne
- Probační úradníci a úradníčky
- Príslušné oddelenia miestnych úradov (oddelenia pre rodovú rovnosť, oddelenia pre bezpečnosť v komunite atď.)
- Oddelenia pre vzdelávanie
- Ženské a komunitné organizácie
- Výskumníci/čky a akademici/čky, ktoré sa špecializujú na túto oblasť
- Tvorcovia stratégií a politiky
- Príležitostne lídri komunit a členovia a členky rôznych kultúrnych, etnických alebo náboženských komunit
- Ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, a ich deti.

Ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, a ich deti sú dôležitými aktérmi; v multiinštitucionálnych iniciatívach by mali mať kľúčovú pozíciu (Hague/Mullender/Aris 2003). Pozri tiež: kapitola 11.

Ak multiinštitucionálna iniciatíva plánuje realizovať aktivity v oblasti zvyšovania povedomia a kampane, je potrebné prizvať aj iné inštitúcie a skupiny ako:

- Odborové zväzy
- Náboženské a kultúrne organizácie
- Nadácie
- Inštitúcie, ktoré udeľujú granty
- Firmy, ktoré sa venujú korporátnej filantropii a iné.

V posledných rokoch sa do iniciatív v oblasti boja proti násiliu páchanému na ženách a deťoch čoraz viac zapájajú súkromné firmy ako sponzori projektov. Zvyšujú povedomie v rámci samotnej firmy a podporujú svoje zamestnankyne, ktoré zažívajú násilie. Príkladom takýchto iniciatív je firemná aliancia proti domácejmu násiliu vo Veľkej Británii (pozri: príloha).

11

ÚČASŤ ŽIEN, KTORÉ ZAŽILI NÁSILIE

11. ÚČASŤ ŽIEN, KTORÉ ZAŽILI NÁSILIE

Ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, sú dôležité osoby a mali by v multiinštitucionálnych iniciatívach zohrávať kľúčovú rolu. V konečnom dôsledku sú to práve ony, ktoré budú hodnotiť, či sú služby a intervencie nápomocné a účinné. Bohužiaľ, zainteresovanie „spotrebiteľiek“ je v tejto oblasti stále málo rozvinuté (Hague/Mullender/Aris 2003). Ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, sa málokedy zúčastňujú na multiinštitucionálnych iniciatívach ako odborníčky, hoci je možné, že na nich participujú ako odborníčky pracujúce v rôznych profesiách.

Účasť a zaangažovanie žien môže byť posilňujúce. Môže slúžiť viacerým cieľom: ich účasť je dôležitým nástrojom na zlepšovanie služieb; má potenciál pomôcť ženám prekonať trauma a znovu vybudovať kontakt so svetom tým, že sa delia o svoje skúsenosti a zistia, že sú oceňované ako odborníčky.

V skutočnosti to, žiaľ, funguje opačne: ženy zažívajú sekundárnu traumatizáciu, a v dôsledku intervencií sa cítia bezmocné. Ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, v inštitúciách často nevenujú pozornosť alebo ich neberú vážne; v mnohých prípadoch sú stigmatizované (Hague/Mullender/Aris 2003:80). Dokonca aj odborníčky, ktoré samy násilie v istej fáze svojho života zažili, často o svojej skúsenosti nehovoria, keď zažijú ignorovanie a oslabenie ich pozície po zverejnení vlastnej skúsenosti. Stigma a koncept, ktorý vytvoril Goffman (1963), vedie k tomu, že spoločenské prostredie identitu žien a detí “zrekonštruuje”, ale tiež “poškodí” – napríklad predsudkami a stereotypmi typu “nie je to silná osobnosť”, “nechala sa zotročiť mužom”, “určite to vyprovokovala”. Goffman vysvetľuje, ako stigma na jednotlivca vplýva tým, že napr. ženu izoluje od spoločnosti a od seba samej, až sa z nej stane diskreditovaná osoba vo svete, ktorý ju neprijíma. Goffman ďalej hovorí, že ako stigmatizované obete často odôvodnene cítime, že ostatní ľudia nás v postate neprijímajú a nechcú sa s nami stretávať “na báze rovnosti” (Goffman, citované v: Hague/Mullender/Aris 2003:82).

Tento jav môže byť najväčšou prekážkou v účasti žien, ktoré zažili násilie, na tvorbe stratégií, a dôvodom, prečo “zaangažovanie spotrebiteľiek” zostáva nedostatočne rozvinuté. Potrebujeme tento mechanizmus prekonať, aby sme sa vyhli diskriminácii a porušovaniu ľudských práv žien a detí, a aby sme poskytovali kvalitné služby, ktoré vychádzajú z potrieb a záujmov žien a detí, ktoré zažívajú alebo zažili násilie. Jedným z dôležitých krokov je prestať hovoriť o ženách a deťoch ako o “nich” a začať hovoriť o “nás”, keďže aj my všetky a všetci môžeme zažiť, alebo sme pravdepodobne zažili v istom období svojho života násilie.

Moderné koncepty riadenia kvality ako hlavný cieľ akejkoľvek organizácie, spokojnosť klientov a klientok a nové prístupy riadenia vonkajších vzťahov čoraz častejšie vyžadujú od samospráv a tvorcov stratégií, aby aktivity konzultovali s členmi a členkami komunity a záujmovými skupinami. Pri tvorbe stratégií treba brať do úvahy aj hnutia používateľov/iek služieb, ako sú svojpomocné skupiny alebo záujmové skupiny pacientov/iek z oblasti zdravotníctva. Inštitúcie pracujúce v oblasti prevencie násillia by preto mali zvýšiť svoje úsilie a brať do úvahy názor žien a detí pri tvorbe stratégií.

Ako sme už spomenuli, skúsenosť s účasťou na evaluácii služieb alebo multiinštitucionálnej iniciatívy v oblasti tvorby stratégií môže byť pre ženy a deti veľmi posilňujúca. “Počúvať týrané ženy s vážnosťou a rešpektom, presadzovať ich potreby a názory bez toho, aby sme ich hodnotili, je základom stratégií na zvýšenie účasti týraných žien a detí a znamená posilnenie” (Hague/Mullender/Aris 2003:83).

Spôsob, ako budú ženy a deti zaangažované, však treba starostlivo naplánovať a zvážiť. Musíme vziať do úvahy nebezpečenstvo diskriminácie, zaobchádzania so ženami a deťmi ako s predmetmi, a pocity bezvýznamnosti, ktoré môžu vyvolať. Takýmto reakciám sa musíme vyhnúť, pretože by sme urobili viac škody ako úžitku. Podmienkou pre zaangažovania žien a detí je vytvorenie takých podmienok, v ktorých sa budú cítiť bezpečne, pohodlne a rešpektované.

Inštitúcie aj multiinštitucionálne iniciatívy by mali hľadať spôsoby, ako do svojej práce zahrnúť názory žien a detí a finančné prostriedky, ktoré sú na to potrebné. Zdroje sú potrebné na proces budovania, implementácie a evaluácie zaangažovania žien a detí alebo aspoň na uhradenie nákladov zúčastnených žien. Uhrádzať by sa mala aspoň doprava, stráženie detí a strava. Ak je to možné, ženy by mali byť zaplatené za svoje príspevky, predovšetkým vtedy, keď prispievajú viackrát. Odborníci a odborničky v multiinštitucionálnych iniciatívach sú za svoju prácu väčšinou platení/é svojou inštitúciou, takže by sme nemali automaticky očakávať, že ženy, ktoré zažili násilie, budú prispievať zadarmo. Ich príspevky by mali byť vnímané ako odborné, nie ako “príbehy, ktoré rozprávajú ženy”, čo by ich znovu diskriminovalo.

Takisto je dôležité postarať sa o to, aby sme prijali rôznorodosť žien, a aby sa na procese konzultácií zúčastnili ženy z rôzneho prostredia, najmä ženy, ktoré môžu byť marginalizované pre jazykovú bariéru, postihnutie alebo z iných dôvodov. Prostriedky by mali byť vyčlenené aj na tlmočenie a preklad.

Inštitúcie a multiinštitucionálne iniciatívy by sa mali vyhýbať tomu, že zapoja ženy, ktoré zažili násilie, len z kozmetických dôvodov (“musíme to urobiť”, “budeme dobre vyzeráť, ak ukážeme, že robíme konzultácie so ženami, ktoré zažili násilie”). Ako sme už spomínali, zaangažovanie klientok a ich spätná väzba by mali byť súčasťou smerníc každej inštitúcie; neoddeliteľnou súčasťou (nie iba “dodatkom”) práce každej multi-inštitucionálnej iniciatívy by malo byť hľadanie bezpečných a rešpektujúcich metód na zaangažovanie žien.

Hague, Mullender a Aris identifikovali tri zložky zmysluplného a účinného zaangažovania klientok, ktorým treba v procese konzultácií venovať pozornosť:

- Skutočná konzultácia a tvorivé, citlivé spôsoby jej realizácie, ktoré berú do úvahy rovnosť a rôznorodosť;
- Mechanizmus na premenu výstupov konzultácií na skutočné opatrenia a zmeny v stratégiách;
- Mechanizmus revízie tohto procesu, aby sme sa uistili, čo sa deje, a aby sme ženy o výsledkoch informovali (Hague/Mullender/Aris 2003:95).

Ak sa budeme riadiť týmito tromi bodmi, účasť žien nebude iba alibistickou aktivitou, ktorá vedie do slepej uličky a nič neovplyvňuje, čo v ženách vyvolá pocity sklamaní a hnevu, pretože na ich pohľade vôbec nezáleží.

Starostlivé zváženie metód účasti žien je veľmi dôležité. Nemali by na ženy vytvárať ďalší tlak, alebo ich dávať do znevýhodnenej pozície. Preto samotné prizvanie žien na stretnutia inštitúcií, kde sú konfrontované s veľkou skupinou odborníkov a odborníčok, nie je až také vhodné (pokiaľ to nie sú veľmi silné ženy, ktoré sa na stretnutí zúčastniť chcú).

Individuálna konzultácia ich môže veľmi zaťažovať, preto sú lepšie konzultácie so svojpomocnými alebo konzultačnými skupinami. Ženské MVO majú veľký potenciál na konzultácie priamo so ženami; mali by dostať finančné prostriedky na vybudovanie a udržanie konzultácií a účasti žien, ktoré zažili násilie.

Vo Veľkej Británii sa ženy, ktoré zažili násilie, na multiinštitucionálnych iniciatívach pri tvorbe politiky zúčastňovali najdlhšie. Majú dobrú skúsenosť so zakladaním poradných a monitorovacích skupín. Niektoré z nich sú začlenené do práce fór o domácom násilí a nazývajú sa fórami žien, ktoré zažili násilie, napr. Phoenix Group vo Westminsterском fóre o domácom násilí v Londýne⁹. Členky Phoenix Group sa aktívne podieľajú na práci v podskupine fóra o domácom násilí. Prispievajú k tvorbe preventívnych balíkov alebo formy tréningov. Členka jednej takejto skupiny hovorí:

“Ženy, ktoré zažili násilie, sem patria a ich hlas má rovnakú váhu ako hlas kohokoľvek iného. Môžu prísť s akýmkoľvek problémom a budú vypočuté. Z Komentárov žien, ktoré zažili násilie, sme napríklad prevzali antidiskriminačnú stratégiu a stratégiu “žiadni muži”; potreba krízovej linky taktiež vzišla od žien a práve sa realizuje” (Žena, ktorá zažila násilie: Hague/Mullender/Aris 2003:82).

ZHRNUTIE

Aby bola účasť žien, ktoré zažili násilie, “účinnou, životaschopnou a neoddeliteľnou súčasťou poskytovania služieb, je potrebné ju brať vážne a náležite ju financovať ako automatickú súčasť stratégie financovania a budovania služieb a stratégií. Musí byť súčasťou rozpočtu ako dôležitá súčasť tvorby politiky.” (Hague/Mullender/Aris 2003:103). Výskumná práca, ktorú urobili autorky Hague, Mullender a Aris v oblasti zaangažovania žien, ktoré zažili násilie, poskytuje mnoho dôležitých zistení a odporúčaní.

Spôsoby zainteresovania žien, ktoré zažili násilie

Niektoré metódy a stratégie účasti žien, ktoré zažili násilie, pre zlepšovanie poskytovania služieb a práce multiinštitucionálnych iniciatív sú uvedené nižšie. Ako sme už spomenuli, ženské MVO môžu v zaangažovaní žien, ktoré zažili násilie, zohrávať dôležitú rolu pri tvorbe politiky a práce multiinštitucionálnych iniciatív. Mali by sme to hodnotiť ako významnú súčasť zlepšovania kvality služieb; nemali by sme to pokladať za niečo zanedbateľné, čo môžeme robiť rýchlo ako vedľajšiu činnosť. Ak sa účasť klientok/žien, ktoré zažili násilie, berie vážne, musí byť táto práca primerane financovaná a vnímaná ako centrum záujmu pri zlepšovaní služieb. Od ženských MVO, ktoré sú často zavalené prácou, by sme nemali očakávať, že budú túto prácu navyše robiť zadarmo.

Odporúčania pre zaangažovanie žien, ktoré zažívajú násilie

- Uvedomte si, že ženy, ktoré zažili násilie, a klientky alebo bývalé klientky služieb sú aj medzi zamestnankyňami inštitúcií a multiinštitucionálnych iniciatív; vážte si ich skúsenosť a odbornosť.
- Pracujte so svojpomocnými skupinami žien, ktoré zažili násilie, a prizvite ich k spolupráci ako konzultantky multiinštitucionálnych iniciatív.
- Podporujte zakladanie svojpomocných skupín.
- Zakladajte poradné alebo monitorovacie skupiny ako súčasť multiinštitucionálnych iniciatív (problémom môže byť to, že založiť takéto skupiny a nájsť ženy, ktoré by v nich boli istý čas ochotné pracovať, nie je ľahké; vhodným riešením môže byť platba ženám za to, že poskytnú svoju priamu skúsenosť).
- Nájdite spôsoby, ako pravidelne viesť konzultácie so skupinami žien, ktoré zažili násilie (napríklad pravidelne požiadať poradné alebo svojpomocné skupiny o spätnú väzbu k pracovnej verzii smerníc a informačných materiálov).

⁹<http://www.westminsterdomesticviolenceforum.org.uk/> (June 27, 2006)

- Navštívte ženské MVO (jeden/jedna alebo dvaja/dve členovia/ky multiinštitucionálneho fóra sa môžu zúčastniť na stretnutí žien, ktoré zažili násilie, v bezpečnom ženskom dome alebo krízovom centre, aby sa dozvedeli o ich skúsenostiach, potrebách a vypočuli si odporúčania žien, o ktoré by sa podelili s multiinštitucionálnou iniciatívou).
- Ženám, ktoré sa chcú zapojiť do činnosti multiinštitucionálnych iniciatív, poskytnite tréning.
- Špeciálne problémy konzultujte so špecializovanými skupinami (napr. skupiny pre migrantky).
- Hľadajte spôsoby, ako pravidelne zapracovať skúsenosť žien, ktoré zažili násilie, do práce multiinštitucionálnej iniciatívy a vývoja stratégií jednotlivých inštitúcií.
- Podajte skupinám správu o zapracovaní ich skúseností a o zmenách, ktoré z ich odporúčaní vyplynuli.
- Pravidelne informujte poradné a svojpomocné skupiny o vývoji a novinkách v súvislosti s multiinštitucionálnou iniciatívou.
- O práci multiinštitucionálnej iniciatívy informujte na pravidelných stretnutiach žien a detí v bezpečných ženských domoch alebo pri iných službách ženských MVO pre ženy a deti.
- Zamestnajte odborníčky, ktoré zažili násilie, ako koordinátorky multiinštitucionálnych iniciatív.

Ďalšie spôsoby, ako zaangažovať ženy, ktoré zažili násilie

- Ženy, ktoré zažili násilie, by sa mali zúčastniť na evaluačných procesoch všetkých inštitúcií.
- Dotazníky a hárky na spätnú väzbu by sa mali pravidelne používať ako nástroje evaluácie spokojnosti klientok so službami inštitúcie (súčasť manažmentu kvality); v tomto procese je potrebné zaručiť anonymitu klientok.
- Novým spôsobom zisťovania názorov žien, ktoré zažili násilie, je internet¹⁰; on-line diskusia so ženami, deťmi i mladými ľuďmi sú dobrým spôsobom, ako sa dozvedieť o ich skúsenosti; uľahčujú účasť ženám a deťom z vidieckych oblastí; tu treba vziať do úvahy bezpečnostné opatrenia (násilní muži kontrolujú používanie e-mailov a webových stránok, takže webové stránky by mali uvádzať varovanie a inštrukcie na zablokovanie informácií).
- Výsledky dotazníkov a konzultácií musia byť integrované do tvorby stratégií inštitúcií.

Účasť na výskume a evaluácii

- Klientky by mali byť prizvané aj k účasti na výskume buď jednotlivito, alebo vo fókusových skupinách.
- Výskum by mali robiť skúsení výskumníci a výskumníčky alebo výskumné inštitúty, ktoré citlivo vnímajú ženy, ktoré zažili násilie, ako aj ich bezpečie a rôznorodosť.
- Fókusová skupina je definovaná ako skupina žien, ktoré zažili násilie; skupina spoločne poskytne svoj odborný názor napr. pre výskumný projekt alebo v rámci konzultačného procesu v miestnej komunite; členky takejto skupiny sa nutne nemusia poznať.
- Tiež je dôležité vytvoriť špecializované fókusové skupiny, napríklad pre ženy z etnických menšín alebo ženy s postihnutím.
- Fókusová skupina vyžaduje účasť zručných expertov/iek, ktorí/é dokážu ženy podporiť.
- Do úvahy musíte brať bezpečnostné aspekty, ako aj priestory pre starostlivosť o deti, tlmočníkov/čky a úhradu nákladov.

Podpora práv žien, ktoré zažili násilie

- Ženy by mali mať prístup k ombudsmanovi/ombudsmanke, ktorému/ktorej budú mať možnosť podávať podnety, a u ktorého/ktorej budú mať istotu, že ich berie vážne.
- Obhajoba práv žien, ktoré zažili násilie, by sa mala zamerať na ich posilnenie a povzbudenie, aby podávali sťažnosti (na národné a medzinárodné súdy) na pôsobenie štátnych orgánov, ktoré ich práva porušujú, a aby žiadali odškodnenie a spravodlivosť.

¹⁰ Internet sa čoraz viac používa na poskytovanie informácií ženám a deťom, ktoré zažili násilie. Pozri napríklad webovú stránku Women's Aid England "TheHideout" (Úkryt) pre deti: <http://www.thehideout.org.uk/>

PRVKY ÚČINNEJ MULTI-INŠTITUCIONÁLNEJ SPOLUPRÁCE

12

12. ZLOŽKY ÚČINNEJ MULTIINŠTITUCIONÁLNEJ SPOLUPRÁCE

Multiinštitucionálna spolupráca je komplexné a náročné úsilie. Ako sme už spomenuli, multiinštitucionálne iniciatívy majú rôzne formy. Neexistujú dve iniciatívy, ktoré by boli rovnaké. Každá iniciatíva si musí vybudovať vlastnú štruktúru a identitu. Môžeme sa však poučiť zo skúseností iných a vyhnúť sa prekážkam. V multiinštitucionálnej práci rozoznávame niekoľko základných zložiek. Ak chceme, aby bola úspešná a účinná, treba o nich uvažovať.

12.1. VÝZNAM DEFINÍCIÍ

Aby sme mohli riešiť násilie páchané na ženách a deťoch, je dôležité zhodnúť sa na definícii (hoci to nebude definícia, ktorú používajú zainteresované inštitúcie). Definície by mali vziať na vedomie rôznorodosť a rodovú podmienenosť domáceho násillia. Väčšina multiinštitucionálnych iniciatív uznáva, že páchatelmi domáceho násillia sú zväčša partneri a otcovia žien a detí.

“Násilie páchané na ženách je prejavom historicky nerovnomerného rozdelenia moci medzi mužmi a ženami, ktoré vedie k nadvláde mužov nad ženami a k diskriminácii žien, a ktoré bráni ženám naplno rozvíjať svoje schopnosti”, hovorí Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách (1993). Ak adekvátne neprihliadame k historickému a rodovo špecifickému pôvodu násillia páchaného na ženách, opatrenia na prevenciu násillia zvyčajne nepostačujú.

Niektoré príklady definícií:

Definície z Deklarácie OSN o odstránení násillia páchaného na ženách (1993)

“Termín ‘násilie páchané na ženách’ označuje akýkoľvek čin rodovo podmieneného násillia, založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je, alebo ktorý smeruje k tomu, aby jeho dôsledkom bola fyzická, sexuálna alebo psychická ujma ženám, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek upierania slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote.”

Násilie páchané na ženách treba chápať tak, že zahŕňa, ale neobmedzuje sa na nasledujúce:

- a) fyzické, sexuálne a psychické násilie v rodine, vrátane týrania, sexuálneho zneužívania dievčat v rodine; násilie spojené s venom; znásilnenie v manželstve; mrzačenie ženských pohlavných orgánov a iné tradičné praktiky, ktoré ženy poškodzujú; násilie mimo manželstva a násilie spojené s vykorisťovaním;

- b) fyzické, sexuálne a psychické násilie, ktoré sa vyskytuje v celej spoločnosti, vrátane znásilnenia, sexuálneho zneužívania a zastrašovania na pracovisku, vo vzdelávacích inštitúciách a inde; obchodovanie so ženami a nútená prostitúcia;
- c) fyzické, sexuálne a psychické násilie, ktoré pácha štát, alebo ho prehliada, kdekoľvek sa vyskytne.

Ženy majú právo na rovnaké zaobchádzanie a ochranu všetkých ľudských práv a základných slobôd v politickom, ekonomickom, spoločenskom, kultúrnom, občianskom alebo inom kontexte.“

Definícia, ktorú používajú Sociálne služby v Bath v severovýchodnom Sommersete

Domáce násilie zvyčajne zahŕňa vzorec fyzického, sexuálneho a emocionálneho násillia a zastrašovania, ktorého frekvencia a závažnosť sa postupom času zvyšuje. Môžeme ho vnímať ako zneužívanie moci a uplatňovanie kontroly jedným z partnerov nad druhým v intímnom vzťahu, zvyčajne muža nad ženou, príležitostne ženy nad mužom (hoci nie s rovnakým vzorcom spoločenskej zhody); vyskytuje sa tiež v pároch ľudí rovnakého pohlavia. Zanecháva hlboké stopy v životoch ľudí, rodín a komunit.

(Definícia: Mullender a Humphreys 1998, citát z: Humphreys a kol. 2000:25)

12.2. VÍZIE A DLHODOBÉ CIELE

Jednotlivé inštitúcie, ako aj multiinštitucionálne iniciatívy, by si mali vytvoriť spoločnú víziu. Víziu môžeme definovať ako dlhodobé ciele, ako ideál, ktorý by iniciatíva chcela dosiahnuť, ako “sen, ktorý spoločne snívame”. Spoločná vízia je dôležitou hnacou silou multiinštitucionálnych iniciatív, ktorá zhromažďuje energiu potrebnú na to, aby mohli v práci pokračovať a prekonávať prekážky a výzvy.

Hlavnou víziou v oblasti prevencie násillia by mohla byť vízia sveta, v ktorom vládne rovnosť a rešpektovanie odlišností; sveta, v ktorom ženy a muži, rodičia, deti a všetci členovia a členky rodiny spolu žijú ako rovnocenní ľudia s rovnakými právami; sveta, v ktorom vzťahy medzi ľuďmi, v rodine a v spoločnosti určuje partnerstvo a rešpektovanie nezávislosti ostatných ľudí, ako aj potreba zaujímať sa o nich.

Na vybudovanie aktívnej, dynamickej a úspešnej multiinštitucionálnej spolupráce je dôležité, aby všetci jej členovia a členky boli spoločnou víziou inšpirovaní a oddaní práci preto, aby ju naplnili (tento princíp platí pre všetky organizácie a iniciatívy). Vytvorenie spoločnej vízie je aj dôležitou súčasťou budovania identity; poslanie organizácie je často zahrnuté do jej spoločnej identity a stratégie.

Ďalšou víziou a skôr krátkodobým cieľom multiinštitucionálnej iniciatívy v oblasti domáceho násillia by mohol byť obraz toho, ako by mala spoločnosť riešiť násilie páchané na ženách a deťoch, a ako by mali vyzeráť koordinované postupy. Multiinštitucionálne iniciatívy by sa mali venovať procesu hľadania spoločnej vízie napríklad tak, že budú spoločne robiť cvičenia, založené na prípadových štúdiách, s cieľom nájsť spoločnú víziu ideálneho intervenčného systému (pozri: príloha, cvičenia). Dosiahnuť, aby proces riešenia týchto cvičení určovala tvorivosť a predstavivosť, a nenechať sa zastaviť obmedzeniami reality môže byť náročné. Nedokážeme však uskutočniť veci, na ktoré ani len nevieme myslieť, alebo si ich predstaviť! V skratke: “Včerajšia predstava je realitou dneška”.

12.3. PRINCÍPY SPOLUPRÁCE

Dôležité je definovať aj niektoré z princípov multiinštitucionálnej spolupráce. Spoločne s víziou tieto princípy zosobňujú filozofiu iniciatívy a slúžia ako návod pre jednotlivých členov a členky iniciatívy, ako aj pre ženy a deti, ktoré zažívajú násilie, a pre verejnosť:

Príklady princípov práce multiinštitucionálnej iniciatívy:

- Násilie nikdy nie je súkromným problémom; vždy je to problém celej spoločnosti. Preto násilie v tzv. “súkromnej sfére” by sme nemali vnímať ako menej závažné než iné formy násillia.
- Ženy a deti nikdy nie sú zodpovedné za násilie, ktoré zažívajú alebo zažili; násilie sa nedá ničím ospravedlniť; inštitúcie sa musia zdržať akéhokoľvek obviňovania obetí.
- Bezpečie žien a detí, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, musí byť prioritou pre všetky koordinované postupy.
- Ženy a deti majú právo na primeranú podporu a pomoc od každej zainteresovanej inštitúcie.
- Inštitúcie sa musia zdržať akéhokoľvek obviňovania žien a detí a ich diskriminácie.
- Násilné správanie treba zastaviť; páchatelia musia byť sankcionovaní.

Ďalšie dôležité princípy na podporu a pomoc ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, nájdete v kapitole 4.

12.4. CIELE A ÚLOHY MULTIINŠTITUCIONÁLNYCH INICIATÍV

Okrem vízie potrebuje každá multiinštitucionálna iniciatíva praktickejšie a konkrétnejšie ciele, ktoré možno počas trvania projektu skutočne dosiahnuť.

Každá multiinštitucionálna iniciatíva musí mať vlastnú agendu a rámec aktivít, ktoré chce realizovať. Zároveň by sa však mala vyhnúť opakovaniu práce iných ľudí, ktorá je už urobená, alebo sa realizuje; mala by sa k iným iniciatívam skôr pridať a prispievať ich práci. Odbornosť ženských MVO, poskytujúcich služby ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie, treba rešpektovať a vysoko oceniť. Ich práca by mala byť základom multiinštitucionálnej iniciatívy, pretože tieto organizácie majú zvyčajne najhlbšie vedomosti o danej problematike, o situácii a potrebách žien a detí.

Hague a Malos (1996) identifikovali najčastejšie úlohy multiinštitucionálnych iniciatív:

- Monitoring služieb v oblasti domáceho násillia, identifikácia nedostatkov v poskytovaní služieb a snaha o odstránenie týchto nedostatkov;
- Koordinácia poskytovania služieb;
- Zlepšovanie praxe prostredníctvom vytvárania stratégií, politiky a praktických smerníc v boji proti domácej násilliu;
- Inicievanie a realizácia tréningov v oblasti domáceho násillia;
- Účasť na preventívnych a vzdelávacích aktivitách na zvyšovanie povedomia o problematike (vrátane vyvíjania programov pre páchatelov, kampaní na informovanie verejnosti, vzdelávacích balíkov pre školy atď.).

Ciele a úlohy multiinštitucionálnych iniciatív:

Ciele a úlohy v rôznych oblastiach môžu zahŕňať:

Ciele v oblasti prevencie násillia

- Najdôležitejším cieľom multiinštitucionálnych iniciatív by vždy malo byť zvýšenie bezpečia a ochrany žien a detí, ktoré zažívajú násillie.
- Je známe, že všetky prípady domáceho násillia v skutočnosti nie sú oznámené, a preto by jednou z úloh malo byť zvýšenie počtu hlásených prípadov domáceho násillia.
- Násillie páchané na ženách a deťoch je nielen málo hlásené, ale aj málo zaznamenávané, a preto by cieľom multiinštitucionálnej iniciatívy malo byť zlepšenie a zjednotenie dokumentácie a zber údajov v jednotlivých inštitúciách.
- Ženy, ktoré zažívajú násillie, sa často zdráhajú vyhľadať pomoc pre pocity hanby, strachu z pomsty, strachu z nechcených dôsledkov alebo po zlých skúsenostiach pri hľadaní pomoci v minulosti. Preto by sa mali multiinštitucionálne iniciatívy snažiť osloviť viac žien a detí a ponúknuť im pomoc.
- Páchatelia domáceho násillia sú len málokedy sankcionovaní, a preto by dôležitým cieľom multiinštitucionálnej spolupráce malo byť zvýšenie počtu trestných stíhaní, usvedčení a súdnych príkazov, ktoré by páchatelom nariadili liečbu.

Monitorovanie služieb, identifikácia nedostatkov v poskytovaní služieb, vyplnenie existujúcich služieb:

- Realizácia alebo iniciovanie výskumných projektov na identifikáciu potrieb žien a detí, ktoré zažívajú násillie;
- Pozornosť potrebám špecifických skupín (migrantky a ženy a deti z etnických menšín, ženy a deti s postihnutím atď.);
- Zmapovanie poskytovania služieb;
- Identifikácia modelov dobrej praxe;
- Identifikácia (kvantitatívna a kvalitatívna) nedostatkov v poskytovaní služieb;
- Implementácia projektov na odstránenie nedostatkov v poskytovaní služieb a zakladanie nových služieb.

Koordinované poskytovanie služieb pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násillie

- Zlepšiť dostupnosť služieb;
- Výroba informačných materiálov (letáky, zoznamy, internetové stránky atď.);
- Prepojenie služieb;
- Zlepšenie mechanizmu odporúčania klientok na iné inštitúcie a vzájomná spolupráca inštitúcií;
- Organizovanie multiinštitucionálnych konferencií a tréningových kurzov.

Vytváranie stratégií a smerníc pre prax

- Vytváranie smerníc pre dobrú prax multiinštitucionálnej spolupráce;
- Zlepšenie štandardov bezpečnosti pri poskytovaní služieb;
- Pomoc jednotlivým inštitúciám pri vytváraní ich vlastných stratégií a smerníc.

Vzdelávanie

- Zmapovanie situácie v oblasti vzdelávania rôznych inštitúcií;
- Zamedzenie opakovaniu aktivít tak, že sa učíme od inštitúcií, ktoré majú skúsenosť s organizovaním tréningových kurzov;
- Organizovanie tréningov pre trénerky a trénerov, pre odborníkov a odborníčky z rôznych inštitúcií;
- Vytvorenie podskupiny pre vzdelávanie;
- Vytváranie, prispôsobovanie a, ak je to možné, využívanie existujúcich konceptov tréningov v oblasti domáceho násillia;

- Pomoc inštitúciám pri vytváraní a realizácii komplexných plánov vzdelávania a tréningov na všetkých úrovniach;
- Zamerať vzdelávacie kurzy na špecifické skupiny, napr. na pracovníkov a pracovníčky prvého kontaktu, manažment;
- Zahnúť zvyšovanie povedomia o domácom násillí a smernice do vzdelávania;
- Konzultácie so ženami, ktoré zažili násillie, a zahrnutie ich potrieb do konceptu vzdelávania;
- Zabezpečiť, aby bolo vzdelávanie citlivé ku kultúrnym, rasovým a rodovým otázkam (čo neznamená, že by sa násillie za *akýchkoľvek okolností* dalo odôvodniť na základe kultúry alebo náboženstva!);
- Vybudovať dobrý základ na neprerušené interdisciplinárne vzdelávanie, vrátane finančných zdrojov;
- Venovať sa nepretržitej evaluácii vzdelávacích kurzov.

Práca v oblasti prevencie a zvyšovania povedomia

- Výroba letákov a informačných brožúr pre ženy a deti, ktoré zažili alebo zažívajú násillie, so zameraním na špecifické skupiny;
- Plánovanie a realizácia miestnych kampaní cez príklady existujúcich kampaní ako Kampaň Nulová tolerancia v Škótsku/Velkej Británii (pozri: príloha – odkazy);
- Účasť na svetovej kampani “16 dní aktivizmu proti rodovo podmienenému násilliu” (pozri: príloha – odkazy);
- Výstavy zamerané na násillie páchané na ženách a deťoch;
- Práca s úradmi na ochranu detí a školami, iné aktivity.

13

PROCES SPOLUPRÁCE - DÔLEŽITÉ KROKY

KAPITOLA 13

13. PROCES SPOLUPRÁCE – DÔLEŽITÉ KROKY

Ako sme zdôraznili v predchádzajúcich kapitolách, multiinštitucionálna spolupráca môže mať mnohé formy: od výmeny informácií po inštitucionalizovanú spoluprácu medzi jednotlivými organizáciami. Cieľom multiinštitucionálnej spolupráce je ísť nad rámec neformálneho sieťovania a dosiahnuť záväznejšie formy spolupráce, ktoré majú potenciál zavádzať zmeny a zlepšiť reakcie na ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie. Multiinštitucionálne fóra a okrúhle stoly vznikli na miestnej a regionálnej úrovni v mnohých krajinách. Táto kapitola poskytuje informácie o tom, ako začať multiinštitucionálnu iniciatívu, aká by mohla byť jej štruktúra a pracovné metódy.

13.1. NA ÚVOD

Mnohé multiinštitucionálne iniciatívy vznikajú z podnetu ženských MVO, poskytujúcich služby ženám a deťom, ktoré zažili násilie. Nie je to prekvapujúce, keďže potreba a tlak na zlepšenie reakcií na násilie páchané na ženách a deťoch pociťujú najviac tie inštitúcie a organizácie, ktoré sa s problémami a obavami žien a detí, ktoré zažívajú násilie, stretávajú pri každodennej práci. Väčšine ženských MVO chýbajú zdroje dokonca aj na poskytovanie základných služieb; multiinštitucionálna práca nie je takmer vôbec financovaná, čo znamená, že zaviazat' sa pracovať v tejto oblasti je "luxus". Napriek tomu sa mnoho ženských MVO a iných organizácií a inštitúcií zapája do rôznych foriem spolupráce, pretože vedia, že ak chcú poskytovať ženám a deťom efektívne služby, musia pracovať spolu. Ako sme spomenuli v kapitole 10, pre multiinštitucionálne iniciatívy je lepšie, ak začnú "v malom" a pomaly sa rozrastajú, pričom sa neustále sústreďujú na rozširovanie úloh, ako aj zdrojov.

Nápady na úvod:

Príprava

- Zbierajte a poskytujte štatistické údaje o výskyte násilia páchaného na ženách a deťoch vo vašom regióne, o počte žien a detí, ktoré vyhľadajú pomoc vo vašej inštitúcii; poskytujte informácie, správy o stave služieb a odozvách na tento problém; realizujte výskum.
- Identifikujte stratégie, národné a medzinárodné dokumenty, národné akčné plány, ktoré regionálne a národné vlády sa zaväzujú poskytovať účinné služby a ochrany ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie (pozri: kapitola 2); používajte tieto dokumenty ako základ pre svoje stratégie.

Mapovanie

- Sadnite si a uvažujte o inštitúciách, s ktorými už úspešne spolupracujete.

Stretnutia

Zvolajte dve alebo tri stretnutia s cieľom založiť multiinštitucionálnu iniciatívu vo vašom meste/regióne a pozvite na ne tie inštitúcie, ktoré ste identifikovali ako možných partnerov.

Vytvorte malú pracovnú skupinu na koordináciu aktivít.

Vybudujte stále fórum, ktoré sa bude pravidelne stretávať.

Zainteresované inštitúcie a organizácie (pozri: kapitola 10)

Návrh úvodných aktivít

- Začnite s cieľom navzájom sa spoznať a podeliť sa o skúsenosti.
- Zorganizujte multiinštitucionálny tréning na prehĺbenie vedomostí o práci jednotlivých inštitúcií a ich skúsenostiach.
- Nechajte si čas na preskúmanie toho, čo zúčastnené inštitúcie očakávajú od multiinštitucionálnej spolupráce a čím môžu prispieť.
- Identifikujte konkrétne témy na prvých stretnutiach.
- Identifikujte nedostatky v poskytovaní služieb.
- Vytvorte spoločné vízie a ciele o ideálnej odozve na problém násilia páchaného na ženách a deťoch (pozri: kapitola 12 a príloha).

13.2. VEDENIE

Vedením a koordináciou procesu vytvorenia úspešnej a produktívnej multiinštitucionálnej iniciatívy je nevyhnutné poveriť konkrétnu inštitúciu, organizáciu alebo osobu. Niektoré multiinštitucionálne iniciatívy volia predsedníctvo na báze striedania; iné touto úlohou poveria jednu z inštitúcií/organizácií, alebo si pre tento zámer najmú konkrétnu osobu. Bez ohľadu na usporiadanie je dôležité, aby aktivity koordinovali tie inštitúcie/organizácie, ktoré sa v probléme najviac angažujú priamo v praxi (bezpečné ženské domy a ženské MVO, poskytujúce služby), a aby ich odbornosť a vedomosti boli ocenené. Mnohé multiinštitucionálne iniciatívy majú dobré skúsenosti s tým, že vedením a koordináciou poverili odborníčky zo ženských MVO, ktoré sa zvyčajne najviac angažujú a majú o danom probléme najkomplexnejšie vedomosti. Na stretnutiach sa zúčastňujú dve zástupkyne ženskej MVO, čím sa dá vyriešiť problém, vyplývajúci z toho, že organizácia musí mať dve roly (koordinácia a členstvo v pracovnej skupine). Pre menšie MVO to môže byť záťažou, ale ukazuje sa to ako úspešný model, ako napríklad miestny okrúhly stôl v Gladbecku v Nemecku (pozri: príloha).

13.3. VÝVOJ PRACOVNEJ ŠTRUKTÚRY

Minimálna pracovná štruktúra

Miestna multiinštitucionálna iniciatíva, ako je okrúhly stôl, by mala mať nasledujúcu minimálnu pracovnú štruktúru:

- koordinujúca organizácia/inštitúcia, ktorá pripravuje a vedie stretnutia;
- zoznam členov a členiek s adresami ich e-mailových schránok;
- pozvánky na stretnutia;
- pravidelné stretnutia (na začiatku môže byť potreba stretávať sa častejšie, napr. raz mesačne, a neskôr, keď sú zadefinované ciele a rozdelené úlohy, stačí sa stretávať raz za dva mesiace alebo raz za štvrtrok; frekvencia stretnutí závisí od prebiehajúcich projektov, ktoré je potrebné realizovať, a od dostupných zdrojov);
- záväzná pravidelná účasť počas istého obdobia;
- definovanie konkrétnych cieľov a krokov na ich implementáciu;
- vedenie zápisov zo všetkých stretnutí a aktivít a ich distribúcia;
- evaluácia s cieľom monitorovať vývoj a dosiahnuté ciele.

Dôležité je neustále uvažovať o aktivitách multiinštitucionálnej iniciatívy, ak chceme zabrániť tomu, aby sa z nej nestal “debatný krúžok”, ktorý iba predstiera, že je aktívny, ale nedosahuje skutočné zmeny.

Podskupiny

Ak má multiinštitucionálna iniciatíva veľký počet účastníkov/čok, môže byť pre nich/ne ťažké produktívne spolupracovať. Vytvorenie podskupín môže byť vhodnou metódou, ako zabezpečiť produktivnosť; vyhneme sa tak frustrácii. Podskupiny sa môžu zaoberať špecifickými problémami (napr. legislatívnymi opatreniami, situáciou migrantiek, násilím, vplyvom na deti, programami pre páchatel'ov), alebo môžu slúžiť na realizáciu špecifických úloh ako konferencie alebo vzdelávacie programy.

Riadiaca skupina

V procese rozširovania spolupráce medzi inštitúciami sa vytvárajú rôzne “oddelenia”. Môže sa ukázať, že je nevyhnutné vytvoriť riadiacu skupinu na koordináciu jednotlivých aktivít. Riadiaca skupina môže byť riadiacim orgánom multiinštitucionálnej iniciatívy. Jej úlohou môže byť koordinácia stratégií a aktivít, poskytovanie zdrojov cez získavanie financií alebo sieťovanie s inými iniciatívami, napr. všeobecnými aktivitami na prevenciu kriminality. Riadiaca skupina by nemala mať príliš veľa členov a členiek, ale zároveň v nej musia byť zastúpené inštitúcie, ktoré poskytujú pomoc špecifickým skupinám, ako sú imigrantky alebo ženy z etnických menšín.

13.4. PRINCÍPY A METÓDY SPOLUPRÁCE

Spoločné východiská, rešpekt a dialóg

- Dôležité je identifikovať spoločné východiská, základ, na ktorom sa všetci zhodnú, a postupne tento základ rozširovať (pozri: kapitola 12).
- Taktiež je dôležité identifikovať miesta, na ktorých sa členky a členovia nezhodnú, a pokúsiť sa pochopiť prečo - odporúča sa začať dialóg, snažiť sa pochopiť isté názory a nájsť ich odôvodnenie, nezostávať pri výmene názorov.
- Podstatné je rešpektovať a oceniť názory inštitúcií/organizácií s dlhodobou a odbornou skúsenosťou v tejto oblasti.
- Základom spolupráce by mali byť rešpektujúce, nesexistické a nediskriminujúce postoje a činy.
- Na základe stratégie nediskriminácie treba rešpektovať stanovisko každej z inštitúcií, hoci s ním všetci členovia a členky nesúhlasia.

Proces rozhodovania

Aby sme sa posunuli od neformálneho sieťovania a mohli spoločne robiť konkrétne kroky, je dôležité určiť metódu procesu rozhodovania. Je potrebné zvážiť:

- Spoločné rozhodnutia slúžia na vybudovanie identity multiinštitucionálnej iniciatívy.
- Je potrebné vytvoriť funkčnú metódu prijímania rozhodnutí.
- Nerovnosť medzi inštitúciami (napr. “malá v. veľká inštitúcia”, “chudobnejšie v. bohatšie inštitúcie”) by sa nemala prehľbovať tým, že sa bude odrážať v procese prijímania rozhodnutí.
- Stanoviská, záujmy a potreby žien a detí, ktoré zažívajú násilie, by mali byť vždy stredobodom procesu rozhodovania (pozri aj: kapitola 11).
- Ak je to možné, odporúča sa prijať rozhodnutia konsenzom, aby mali všetci zúčastnení/é pocit, že ich ostatní/é rešpektujú, a že sú súčasťou tohto procesu.
- Multiinštitucionálne iniciatívy by sa však mali zamerať aj na prijímanie rozhodnutí, ktoré zaručia napredovanie a zlepšovanie súčasného stavu. Nemali by sa uspokojiť s najnižším spoločným kritériom; členovia a členky by nemali využívať svoju moc na to, aby brzdili postup a zlepšovanie.
- Pre vybudovanie dôvery môže byť dôležitá dohoda o tom, že sa členovia a členky nebudú na verejnosti vyjadrovať k multiinštitucionálnej iniciatíve bez súhlasu všetkých ostatných (pozri: príloha – Okrúhly stôl v Gladbecku).

13.5. CIELE, STRATÉGIE A AKČNÉ PLÁNY

Aby sme sa mohli posunúť od identifikácie toho, čo treba urobiť na zlepšenie situácie, je nevyhnutné, aby multiinštitucionálna iniciatíva identifikovala konkrétne ciele a pracovala na ich splnení a uvedení do praxe (pozri: kapitola 12).

Akčné plány a písomné dohody, podpísané všetkými členmi a členkami, vytvárajú záväznú štruktúru multiinštitucionálnej iniciatívy a sú dôležitým základom pre udržateľnosť práce iniciatívy. Akčný plán by mal zahŕňať dlhodobé aj krátkodobé ciele. Dlhodobé ciele sú širšie a opisujú všeobecný smer aktivít, ako napr. “zlepšenie služieb pre ženy a deti”. Tieto všeobecnejšie ciele sa potom rozložia do konkrétnych cieľov a formulácii (napr. zlepšíme služby pre ženy a deti tým, že podporíme založenie bezpečného ženského domu v meste/regióne; podpora sa odráža v aktivitách, ktoré sa uskutočnia v nasledujúcich troch mesiacoch).

Ak chceme monitorovať a vyhodnocovať, či boli ciele skutočne splnené, musia byť jasne definované. Je potrebné definovať aj ukazovatele na meranie cieľov. Ukazovatele môžu mať kvalitatívny alebo kvantitatívny charakter. Ak je napríklad cieľom vytvoriť príručku na spoluprácu medzi dvoma inštitúciami, ukazovateľom úspešnosti bude to, že príručka vznikne v písomnej forme a bude implementovaná do postupov oboch inštitúcií do konkrétného termínu.

Samozrejme, je dôležité, aby ciele vždy zodpovedali zdrojom a nevyhnutným prostriedkom na uskutočnenie zámerov (financie, infraštruktúra, personál), ktoré sú k dispozícii. Starostlivé a realistické plánovanie je tiež dôležité pre to, aby sme sa vyhli neúspechom a frustrácii, ktorá môže, v najhoršom prípade, vyústiť do rozpadu multiinštitucionálnej iniciatívy.

Dohodnuté ciele by mali byť formulované v akčnom pláne alebo strategickom dokumente, mali by byť koordinované s vedúcimi pracovníkmi a pracovníčkami všetkých zainteresovaných inštitúcií, a všetci účastníci a všetky účastníčky by ich mali podpísať. Akčný plán alebo strategický dokument by mal obsahovať:

- spoločnú definíciu problému,
- poslanie a víziu,
- analýzu súčasného stavu a potrebu zmeny,
- všeobecné a operačné ciele,
- stratégie a metódy dosahovania cieľov a implementácie stratégií,
- časový harmonogram,
- zodpovedné inštitúcie a osoby,
- zdroje vyčlenené na realizáciu úloh (personálne, finančné, materiálne atď.),
- proces evaluácie.

13.6. ZVIDITEĽŇOVANIE

Je dôležité zviditeľniť prácu multiinštitucionálnej iniciatívy, napríklad prostredníctvom:

- šírenia informácií,
- výročných správ,
- výskumných a evaluačných správ,
- webových stránok a iných prostriedkov.

13.7. EVALUÁCIA

Ciele a akčné plány je potrebné neustále vyhodnocovať. Cyklus kontroly kvality môže slúžiť ako model integrovanej evaluácie. Multiinštitucionálna iniciatíva by si mala aspoň raz ročne vyhraďiť čas na evaluáciu práce, ktorú urobila. Touto úlohou odporúčame poveriť odborníka/čku zvonku (pozri: kapitola 17).

Cyklus aktivít orientovaných na ciele

- Definujte celkové ciele.
- Analyzujte situáciu a súčasný stav v oblasti, v ktorej chcete dosiahnuť zmenu; zbierajte údaje a informácie.
- Definujte konkrétne, reálne ciele.
- Pripravte akčný plán na dosiahnutie cieľov (stratégie, metódy, prostriedky).
- Definujte ukazovatele na meranie a určenie dosiahnutých cieľov.
- Analyzujte a vyhodnoťte výsledky (čo fungovalo a prečo; čo nefungovalo a prečo; čo treba zmeniť).
- Urobte konkrétne kroky na zlepšenie a definujte ciele nanovo.

13.8. ZDROJE

Ukázalo sa, že multiinštitucionálne iniciatívy predstavujú dôležitú stratégiu na zlepšenie služieb pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, i na prijatie opatrení na zastavenie násillia a jeho účinnejšiu prevenciu (Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004; Hester/Westermarland 2005). Ale úspech sa nedá dosiahnuť bez zdrojov. Efektívna multiinštitucionálna spolupráca nie je o stretávaní sa a “príjemnej” konverzácii; je to o práci, ktorá sa orientuje na dosahovanie cieľov, zlepšenie a zmenu štruktúr a na zakladanie nových iniciatív.

Nedostatok zdrojov je najčastejším faktorom, ktorý multiinštitucionálnym iniciatívam bráni v tom, aby sa rozvinuli nad rámec počiatočného sieťovania, alebo ich núti prestať pracovať. Aby mohli multiinštitucionálne iniciatívy dosahovať udržateľné výsledky, je veľmi dôležité, aby dostávali finančnú podporu.

Každá inštitúcia by mala vyčleniť nevyhnutné zdroje, a tým sa na multiinštitucionálnej spolupráci aktívne podieľať, alebo aspoň poskytnúť zamestnancom a zamestnankyniam čas a, ak je to možné, aj peniaze na realizáciu projektov a úloh.

Malé organizácie, ako sú ženské MVO, majú často problém s tým, že sú už aj tak personálne poddimenzované, a všetky svoje zdroje potrebujú na poskytovanie služieb ženám a deťom. Služby ženských MVO často zabezpečujú neplatené dobrovoľníčky. Preto môže byť pre ženské MVO a iné malé organizácie náročné zapojiť sa do multiinštitucionálnych iniciatív. Túto skutočnosť treba uznať a vziať ju do úvahy pri získavaní finančných prostriedkov a vyčleňovaní finančných zdrojov členským organizáciám multiinštitucionálnych iniciatív, ktoré sú nedostatočne financované.

Minimálnym štandardom by malo byť pravidelné financovanie multiinštitucionálnej iniciatívy miestnymi a regionálnymi úradmi, ktoré financujú aspoň koordináciu a špecifické projekty. Inštitúcie by mali poskytnúť financie tak, že svojim zástupcom a zástupkyňiam poskytnú dostatočný pracovný čas na implementáciu dohodnutých cieľov a postupov v rámci inštitúcie. Pre veľké inštitúcie, ako je napríklad polícia alebo prokuratúra, vytvorenie špeciálnych útvarov alebo oddelení, ktoré sa zaoberajú domácim násilím, šetrí náklady na prevenciu násillia (Hester/Westermarland 2005; Vallely a kol. 2005).

Malé organizácie, ako sú napríklad ženské MVO, by mali dostať doplnkové financie od miestnej alebo regionálnej samosprávy, aby sme predišli tomu, že poskytovanie služieb bude odčerpávať financie, určené na multiinštitucionálnu spoluprácu.

Multiinštitucionálne iniciatívy by tiež nemali o financie bojovať so ženskými MVO, keďže pri spolupráci a tiež pri poskytovaní primeraných služieb ženám a deťom, ktoré zažili násilie, by to bolo kontraproduktívne. Financie by mali prichádzať z iných zdrojov.

Minimálne štandardy na financovanie multiinštitucionálnych iniciatív:

- Miestne alebo regionálne samosprávy by mali poskytovať financie aspoň na koordináciu, vrátane režijných nákladov na činnosť multiinštitucionálnej iniciatívy (priestor, náklady na telefón, poštovné atď.).
- Miestne alebo regionálne samosprávy by mali poskytovať aj priestor na stretávanie, napr. vo verejných budovách.
- Multiinštitucionálna spolupráca by mala byť súčasťou úloh zástupcov a zástupkyň jednotlivých inštitúcií; mala by byť zahrnutá do ich popisu práce.
- Veľké inštitúcie, ako polícia alebo prokuratúra, by mali vytvoriť špeciálne útvary alebo oddelenia zamerané na domáce násilie; úlohou týchto útvarov alebo oddelení by mala byť účasť na multiinštitucionálnej práci.
- Inštitúcie by tiež mali poskytnúť nevyhnutné zdroje na implementáciu cieľov a postupov, ktoré vzniknú v rámci spolupráce medzi inštitúciami, do svojej každodennej práce.
- Do svojej stratégie budovania ľudských zdrojov by mali zahrnúť multiinštitucionálne vzdelávanie.

MODELY MULTI-INŠTITUCIONÁLNEJ SPOLUPRÁCE

14

14. MODEL Y MULTI-INŠTITUCIONÁLNEJ SPOLUPRÁCE

Ako sme už spomenuli, neexistuje jediný správny model multiinštitucionálnej spolupráce, keďže jednotlivé iniciatívy sa líšia vzhľadom na ich miestny a regionálny kontext a históriu ich pôvodu. Existujú charakteristické znaky, typické pre multiinštitucionálne iniciatívy, a rozdiely, ktoré ich od iných iniciatív odlišujú. V USA začali multiinštitucionálne iniciatívy vznikať na začiatku 80-tych rokov pod názvom „Koordinovaná reakcia komunity“ (Shepard/Pence 1999). Termín “multiinštitucionálna práca” vznikol v Anglicku, v krajine, ktorá má v tejto oblasti najdlhšiu tradíciu v Európe. Za posledných 10 až 15 rokov vznikli stovky fór, ktoré sa zaoberajú domácim násilím (Hague/Malos/Dear 1996; Humphreys a kol. 2002).

Nie náhodou európske krajiny s dlhou históriou existencie služieb pre ženy, ako Veľká Británia alebo Nemecko, zohrávajú hlavnú úlohu aj pri poskytovaní tohto nového druhu služieb. Bolo to práve ženské hnutie proti násiliu, ktoré lobovalo za väčší záväzok a zodpovednosť štátnych orgánov a inštitúcií za elimináciu a prevenciu násilia páchaného na ženách a deťoch. Ženské MVO ako súčasť občianskej spoločnosti zohrávajú v boji za rodiny a spoločnosť bez násilia dôležitú rolu, a preto by si mali vlády vážiť ich odbornosť v tejto problematike, finančne podporovať ich prácu a vstupovať s nimi do partnerstva.

V nemecky hovoriacich krajinách (Rakúsko, Nemecko, Švajčiarsko) multiinštitucionálne iniciatívy vznikajú v posledných piatich až desiatich rokoch, väčšinou v kontexte nových právnych opatrení na ochranu obetí domáceho násilia. Nazývajú sa *Interventionsprojekte* - intervenčné projekty alebo *Interventionsstellen* - intervenčné centrá alebo programy (Gloor/Meier/Baeriswyl/Büchler 2000; Dearing/Haller 2000; Seith 2003; Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004; Logar 2000, 2005). V Nemecku majú intervenčné projekty (tiež nazývané *runde Tische* – okrúhle stoly) podobné ciele a funkciu ako fóra o domácom násilí vo Veľkej Británii. Zástupcovia a zástupkyne rôznych inštitúcií sa stretávajú pri jednom stole s cieľom zlepšiť poskytovanie služieb a koordináciu rôznych inštitúcií.

Iniciatívy na zlepšenie koordinovanej reakcie na domáce násilie viedli k vzniku nového druhu multiinštitucionálnych služieb, ako sú intervenčné centrá; mnohé ďalšie reflektujú postupy, v ktorých je inštitucionalizovaný koordinovaný postup rôznych inštitúcií. Pre tieto nové služby je charakteristické, že sa snažia prekonať postup z minulosti, keď boli rozličné reakcie rôznych inštitúcií paralelné (žena ich musela kontaktovať sama a často tak, že doslova chodila z jednej inštitúcie do druhej a odovzdávala medzi nimi informácie). Koordinujú postupy a budujú intervenčné systémy alebo intervenčné reťaze, ktoré poskytujú oveľa účinnejšiu ochranu a pomoc ženám a deťom, ktoré zažili násilie.

Multiinštitucionálna práca sa posúva od sieťovania medzi dvoma alebo viacerými inštitúciami k lepšie vybudovanej a na cieľ orientovanej multiinštitucionálnej spolupráci, ako sú fóra alebo okrúhle stoly, rovnako i ku koordinovaným službám pre ženy a deti, ktoré zažili násilie. Táto zmena nie je priamočiara alebo dôsledná. V jednej krajine, región alebo mesto môžeme nájsť rôzne formy multiinštitucionálnych iniciatív na rôznej úrovni. Multiinštitucionálna práca je novou oblasťou a ešte stále je v začiatkoch. Sú európske krajiny, ktoré majú za sebou 10 až 15 rokov skúseností, a ďalšie s takýmito iniciatívami iba začínajú. Ďalším novým vývojom v multiinštitucionálnej práci je prispôbovanie služieb špeciálnym skupinám žien a detí, ktoré zažili násilie, napr. ženy a deti z etnických menšín alebo imigrantských komunit, či ženy a deti, ktorým hrozí mimoriadne veľké nebezpečenstvo. Vo Veľkej Británii vznikli tzv. MARACs (multiinštitucionálne konferencie na odhad nebezpečenstva), aby poskytovali pomoc ženám a deťom, ktorým hrozí mimoriadne veľké nebezpečenstvo. Prvé výsledky sú sľubné: výskumy vo Veľkej Británii a Nemecku ukazujú, že nebezpečenstvo toho, že sa ženy a deti znovu stanú obeťami násillia, sa znižuje a voči páchatelom násillia sa vyvodzuje zodpovednosť častejšie (Robinson 2005; Vallely a kol. 2005; Hester/Westermarland 2005).

Ďalšia kategória multiinštitucionálnych iniciatív má formu spolupracujúcich orgánov, ktoré pracujú na národnej a regionálnej úrovni tvorby politiky a stratégií alebo v kontexte samospráv. Takýchto iniciatív je veľa a sú najúčinnnejšie tam, kde sú zamerané na konkrétne ciele. Takým je aj implementácia národného akčného plánu v istom časovom rámci, ak má vyčlenené finančné zdroje na uskutočnenie svojich cieľov.

14.1. MODELÝ SPOLUPRÁCE

Ako sme už naznačili, multiinštitucionálne iniciatívy môžeme zaradiť do nasledujúcich kategórií:

- sieťovanie a multiinštitucionálna spolupráca,
- multiinštitucionálna spolupráca na úrovni tvorby politiky a stratégií,
- multiinštitucionálne služby.

Nasleduje krátky popis modelov spolupráce, doplnený príkladmi z rôznych krajín¹¹. Tieto modely patria do prvej a druhej kategórie, ktoré sú vymenované vyššie. Multiinštitucionálne služby ako najviac inštitucionalizovaná forma spolupráce, v ktorej organizácie úzko spolupracujú na dennej báze, sú popísané v nasledujúcej kapitole (pozri: kapitola 15).

SIETOVANIE

Sieťovanie je neformálny spôsob, akým môžu inštitúcie spolupracovať. Sieťovanie sa často objavuje v multiinštitucionálnych pracovných skupinách, a môže byť prvým krokom k širšej spolupráci medzi inštitúciami.

Je to dobrá stratégia na:

- vzájomné spoznávanie sa,
- výmenu nápadov a informácií,
- vzájomné učenie sa a podporu,
- identifikáciu nedostatkov alebo prekryvanie sa v službách,
- zlepšenie mechanizmu odporúčania na iné inštitúcie a formy spolupráce,
- organizovanie tréningov a iných aktivít.

¹¹ Je nám ľúto, že v tejto príručke nebolo možné citovať všetky projekty dobrej praxe a modely multi-inštitucionálnej spolupráce. Snažili sme sa poskytnúť odkazy na iniciatívy, ktoré sme identifikovali. (Pozri: prílohy).

Riziko tejto formy spolupráce je to, že sa účastníci a účastníčky nikdy nemusia dostať cez túto prvú fázu výmeny informácií a učenia sa jeden od druhého, a tak sa z iniciatívy môže stať “diskusný krúžok”; pre zlepšenie aktuálneho problému sa urobí buď iba veľmi málo, alebo nič. Multiinštitucionálna spolupráca ako taká by nemala byť jediným cieľom. Mali by sme sa vyhnúť pseudoaktivitám, ktorých cieľom je robiť dojem, že sa niečo v oblasti prevencie domáceho násillia urobilo. Je to strata času a zdrojov, ktorá môže viesť k stagnácii a frustrácii. Preto je dôležité pravidelne aktivity sieťovania vyhodnocovať, monitorovať ich účinnosť a multiinštitucionálnu spoluprácu zlepšovať. Sieťovanie môže byť prvým krokom k širšej spolupráci medzi inštitúciami (pozri: kapitola 13).

BILATERÁLNA SPOLUPRÁCA

Bilaterálne sieťovanie a spolupráca môže byť veľmi plodnou a účinnou stratégiou; môže mať formu spolupráce medzi dvoma inštitúciami, ktoré sa rozhodnú spoločne pracovať alebo budovať koordinovanú pomoc pre ženy a deti, ktoré zažili domáce násilie. Bilaterálna spolupráca môže byť prvým krokom predtým, než sa k nej pridajú ďalšie inštitúcie, ale môže byť aj paralelnou stratégiou k multiinštitucionálnej spolupráci. Bilaterálne iniciatívy majú menej členov a členiek a sú menej komplexné, čo môže byť ich výhodou. Inštitúcie môžu byť skôr naklonené pozrieť sa na svoju prácu v kontexte bilaterálnej spolupráce kriticky. Inštitúcie sa často obávajú toho, že budú na veľkých fórach obviňované zo strany iných inštitúcií a znemožnia sa, čo môže viesť k obranným reakciám a zastaví ich napredovanie. Bilaterálna spolupráca môže pomôcť vybudovať dôveru a posilniť pracovné vzťahy, a tým tiež vytvoriť dobrý základ pre multiinštitucionálnu spoluprácu. V porovnaní so stretnutiami viacerých inštitúcií môže byť lepším fórom pre diskusiu o konkrétnych prípadoch, ktoré neboli uspokojivo riešené, aby sa vyhodnotili pre poučenie sa z chýb. Bilaterálna spolupráca môže byť aj dobrým nástrojom na podporu inštitúcií pri vytváraní príručiek na pomoc ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie.

MULTI-INŠTITUCIONÁLNE FÓRA A OKRÚHLE STOLY

Multiinštitucionálne fóra sú ďalším krokom za hranicu sieťovania a charakterizuje ich záväznejšia forma spolupráce. Tieto iniciatívy zvyčajne definujú ciele a tvoria pracovné programy; snažia sa reálne zlepšiť služby pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili domáce násilie (pozri: kapitola 13).

ZAČLENENIE MULTI-INŠTITUCIONÁLNYCH INICIATÍV

Fóra o domácom násillí sa často snažia o “začlenenie” prostredníctvom spolupráce s inými príbuznými sieťami, ako sú iniciatívy na prevenciu kriminality alebo projekty pre bezpečnosť komunit. Týmto spôsobom sa problematika domáceho násillia a násillia páchaného na ženách dostáva do pozornosti širšej komunity, a iniciatívy tak môžu byť efektívnejšie.

MULTI-INŠTITUCIONÁLNA SPOLUPRÁCA NA ÚROVNI TVORBY POLITIKY A NA ÚROVNI VLÁDY

Multiinštitucionálna spolupráca prebieha aj na úrovni tvorby politiky a stratégií; sú v nej zaangažovaní predstavitelia politických, administratívnych orgánov a inštitúcií. Môžu mať formu poradného orgánu vlády alebo orgánu, ktorý implementuje a vyhodnocuje stratégie. Politická vôľa a finančné zdroje, vyčlenené na implementáciu cieľov, sú na to, aby boli tieto iniciatívy čo najúčinnnejšie a najdôležitejšie, pretože aj z týchto iniciatív sa môžu stať “diskusné krúžky”, ktoré iba sľubujú a zakrývajú skutočnosť, že sa v oblasti eliminácie násillia páchaného na ženách a deťoch nič neurobilo. Mnohé národné a regionálne vlády predkladajú národným a medzinárodným orgánom pôsobivé správy o dosiahnutom pokroku, akčné plány na boj proti násilliu páchanému na ženách a deťoch, ale žiaľ, situácia žien a detí, ktoré zažili násilie, sa na základnej úrovni zlepšuje len minimálne. Ženské MVO by sa vždy mali zúčastňovať na tvorbe stratégií; vrámci evaluácie treba ženy, ktoré zažili násilie, pravidelne oslovovať (pozri: kapitola 11). Príklady ďalších modelov spolupráce nájdete v prílohách.

15

KOORDINOVANÁ REAKCIA
PROSTREDIA

15. KOORDINOVANÁ REAKCIA PROSTREDIA

Ženy, ktoré zažili násilie a potrebujú pomoc, často čelia problému, že intervenčné centrá a pomocné služby nie sú koordinované. Každá inštitúcia sa špecializuje na istú oblasť a ženy, ktoré potrebujú pomoc, musia kontaktovať množstvo rôznych poskytovateľov služieb. V mnohých prípadoch nie sú jednotlivé inštitúcie prepojené a neprebíha medzi nimi pravidelná výmena informácií. Často sa preto samotné klientky vydajú na “cestu hľadania pomoci” z jednej inštitúcie do druhej; takisto často nesú bremeno sprostredkovateľa informácií, ktorý vytvára nevyhnutné prepojenie medzi poskytovateľmi služieb. Hlavným cieľom a úlohou multiinštitucionálnej spolupráce a služieb je preto dohliadnuť na to, aby jednotlivé inštitúcie koordinovali svoje intervencie a zabezpečili ľahký, nebyrokratický prístup k službám, ktoré sa budú klientkam a ich rodinám poskytovať efektívne. Výskum a skúsenosti z praxe ukazujú, že služby sú často príliš komplikované a je ťažké sa k nim dostať. To môže ženy odradiť od hľadania pomoci a určite ich to aj odrádza. Primerané služby pre ženy a deti, ktoré zažili násilie, sú kľúčom k účinným intervenciám na prevenciu domáceho násillia.

Príklad: Polícia by mala ženy, ktoré zažili násilie, informovať o bezpečných ženských domoch a iných podporných službách. Nestačí však povedať: “Obráťte sa na bezpečný ženský dom, tu je telefónne číslo”. Potrebujeme účinný systém odporúčania klientok na bezpečné ženské domy. Polícia by mala napríklad žene ponúknuť, že sa skontaktuje s bezpečným ženským domom, informovať sa, či majú voľné miesta, a zistiť, kde bezpečný ženský dom je, a potom tam ženu a deti odviezť.

15.1. VŠEOBECNÉ ODPORÚČANIA PRE EFEKTÍVNE POSKYTOVANIE SLUŽIEB

SLUŽBY ORIENTOvané NA POTREBY KLIENTOK A ICH RODÍN

Poskytované služby by mali byť čo najviac orientované na potreby klientok. To zahŕňa napríklad dostupnosť rôznych druhov služieb pre ženy a ich deti v jednej inštitúcii alebo v blízkom okolí. Príklad: Pre bezpečné ženské domy je samozrejmosťou, že majú pracovníčky, ktoré poskytujú starostlivosť a podporné služby pre deti.

MOBILNÁ, PROAKTÍVNA POMOC

Je dôležité ženám a deťom ponúkať proaktívnu pomoc. Ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, by mali byť schopné vybrať si, či je pre ne lepšie, ak za nimi prídete domov, či chcú telefonickú konzultáciu, alebo chcú pomoc vyhľadať v inštitúcii. Tiež je dôležité služby poskytovať proaktívne (pozri: kapitola 4).

Príklad: V Rakúsku po zásahu polície inštitúcie aktívne kontaktujú ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, a samostatne im ponúknu ďalšie služby.

KOORDINOVANÉ SLUŽBY: REŤAZ INTERVENCIÍ

Intervencie rôznych inštitúcií by mali byť úzko prepojené a mali by vytvárať reťaz intervencií, do ktorej budú zahrnuté všetky relevantné inštitúcie; tie zabezpečia, že sa reťaz intervencií nepreruší, pretože by to mohlo ženy a deti vystaviť ďalšiemu nebezpečenstvu. Ochrana a bezpečie žien a detí musí byť primárnym cieľom intervencií a intervenčnej reťaze. Všetky intervencie musia byť primerané a účinné, aby ženám a deťom skutočne pomáhali a zabránili opakovanému násiliu.

INTENZÍVNE PROGRAMY PRE ŽENY A DETI, KTORÉ SÚ VYSTAVENÉ VYSOKÉMU RIZIKU

Ako sme už spomenuli, domáce násilie páchané na ženách sa môže vystupňovať a viesť dokonca k vražde. Preto je veľmi dôležité, aby akákoľvek intervencia primeraným spôsobom ochránila tie ženy a deti, ktorým hrozí veľké nebezpečenstvo zo strany páchatela. Zahŕňa to aj programy pre tie ženy a deti, ktoré opakovane zažili násilie.

KOORDINOVANÉ RIADENIE SLUŽIEB

Ženy a deti, ktoré zažili násilie, by nemali byť ešte viac zaťažované službami pomoci, ktoré dostanú. Preto je dôležité, aby bola jedna inštitúcia zodpovedná za riadenie celej škály poskytovaných podporných služieb a konala koordinovane so ženou. V posledných rokoch vybudovalo mnoho krajín centrá služieb pre ženy a deti, ktoré zažili násilie; centrá služby nielen poskytujú, ale aj koordinujú intervencie všetkých zainteresovaných inštitúcií. Intervenčné projekty v Nemecku a Rakúsku, ako aj Útvary pre bezpečie žien v Anglicku, sú toho príkladom (Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže – BMFSFJ 2004; Robinson 2005; Hester/Westermarland 2005). Ochrana a bezpečie žien a detí musí byť, samozrejme, vždy prioritou.

Ďalším princípom koordinovanej intervencie by malo byť to, že prvá inštitúcia, na ktorú sa žena obráti so žiadosťou o pomoc, je zodpovedná za koordinovanie všetkých podporných služieb, ktoré bude treba osloviť, pokiaľ túto zodpovednosť nepreberie iná inštitúcia, ktorá potom bude koordinovať ďalšie kroky.

Príklad: Žena sa obráti na nemocnicu. Je zranená a povie, že spadla zo schodov. Pracovníci a pracovníčky v ambulancii sú však vyškolení v problematike domáceho násillia a vďaka ich vnímavosti a citlivosti sa žena odhodlá povedať, že ju zbil manžel. Nemocnica (ideálne je, ak priamo v nemocnici existuje špeciálne sociálne oddelenie, ktoré sa zaoberá domácim násillím) prevezme riadenie tohto prípadu a pomáha žene až dovtedy, kým nie je v bezpečí a neodsťahuje sa napríklad do bezpečného ženského domu.

15.2. MODELY A PRÍKLADY MULTIINŠTITUCIONÁLNYCH SLUŽIEB

INŠTITUCIONALIZOVANÉ SLUŽBY – INTERVENČNÉ REŤAZE

Nové multiinštitucionálne iniciatívy vybudovali úzku spoluprácu nielen v zmysle spoločnej práce, ale aj v poskytovaní služieb. Vytvorili intervenčné reťaze, aby ženám a deťom zabezpečili poskytovanie koordinovanej pomoci, a aby sa ženy nestratili v bludisku rôznych inštitúcií.

V mnohých krajinách sú vo vytváraní nového modelu inštitucionalizovanej spolupráce veľmi dôležitými aktérmi polícia a ženské MVO. Intervenčné reťaze fungujú dobre a efektívne za predpokladu, že všetky inštitúcie

spolupracujú. “Chýbajúce ohnivé reťaze môžu viesť ku skúsenostiam, ktoré ich budú frustrovať a odrádzať, čo ohrozuje bezpečie žien a detí. Ak napríklad polícia citlivo vníma rizikové faktory, ale prokurátor/ka nie, nebezpečný páchatel nemusí byť zaistený, pretože konečné rozhodnutie je na prokurátorovi/ke a sudcovi/kyni. Odhad nebezpečenstva a bezpečnostný plán sú dôležité úlohy pre multiinštitucionálnu spoluprácu. Evaluácia a výskum tiež ukazujú, že obhajoba práv a podporné služby ženských organizácií sú najdôležitejšie faktory v posilňovaní žien a detí, ktoré ich povzbudzujú k tomu, aby urobili kroky, ktoré vedú z násilnej situácie (Hester/Westermarland 2005).

Príklady:

- V Rakúsku sa implementáciou zákona o domácom násillí podarilo úspešne vybudovať úzku spoluprácu medzi políciou, občianskymi súdmi a intervenčnými centrami, ktoré riadia ženské MVO.
- Niekoľko spolkových krajín Nemecka, Luxemburska a iných štátov vybudovalo podobný druh koordinovaných intervencií.
- V Berlíne vznikol mobilný intervenčný tím na pomoc ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie, ktorý môže zavolať polícia na pomoc pri zásahu (Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže BMFSFJ 2004).
- Nové koordinované služby vo Veľkej Británii sú napríklad nové špeciálne sudy pre domáce násilie alebo špeciálny prokurátor (Vallely a kol. 2005; Hester/Westermarland 2005).

Príklady: Zamestnanci a zamestnankyne Intervenčného centra pre domáce násilie vo Viedni podporujú ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, poskytovaním sociálneho a právneho poradenstva, poskytovaním pomoci pri uplatňovaní súdnych príkazov na ochranu a počas súdnych pojednávaní. Taktiež dohliadajú na to, aby ženy dostali rýchlu sociálnu pomoc, alebo aby si mohli okamžite podať žiadosť o sociálny byt. Tieto aktivity sú koordinované s príslušnými inštitúciami. S úradmi sociálnych vecí sa napríklad dohodli, že Intervenčné centrum pripraví správu, aby sa čo najviac eliminovala byrokracia, a konkrétna žena dostane sociálnu pomoc v priebehu jedného alebo dvoch dní. Žiadosť o poskytnutie sociálneho bytu môže vyplniť okamžite v kancelárii Intervenčného centra. Žiadosť sa odošle e-mailom a rýchlo sa spracuje. Odpoveď príde tiež e-mailom.

ŠPECIÁLNE MULTI-INŠTITUCIONÁLNE SLUŽBY (MARACs)

Za posledných päť rokov sa multiinštitucionálne služby posunuli ešte ďalej. Vo Veľkej Británii vznikol systém špecializovanej pomoci pre ženy a deti, ktorým hrozí zo strany páchatela veľké nebezpečenstvo, vo forme multiinštitucionálnych konferencií na odhad nebezpečenstva (MARACs). Polícia použitím nástrojov na odhad nebezpečenstva identifikuje ženy, ktorým hrozí veľké nebezpečenstvo opakovaného týrania, ktoré využíva pri všetkých obetiach (pozri: prílohy). Potom im ponúkne špeciálnu pomoc niekoľkých rôznych inštitúcií, vrátane praktickej pomoci napríklad poskytnutím bezpečnostných zámok. Všetky zainteresované inštitúcie sa pravidelne stretávajú (každé dva týždne), aby si vymenili informácie a vyhodnotili poskytnuté podporné služby. Evaluačný prieskum ukázal, že väčšina (60%) žien, ktorým hrozilo veľké nebezpečenstvo, už po jednom roku násilie nezažívala (Robinson 2004).

ZARIADENIA KOMPLEXNÝCH SLUŽIEB PRE PRÍPADY DOMÁCEHO NÁSILLIA

Podporný systém by mal fungovať takým spôsobom, aby ženy nemuseli vyhľadať množstvo rôznych inštitúcií, ale aby boli služby poskytované cez multiinštitucionálnu podporu na jednom mieste. Tento prístup je inovatívnou stratégiou v poskytovaní služieb a začína byť čoraz dôležitejší aj pre verejnú správu. Mnoho ženských MVO si vybudovalo tento systém a poskytuje nielen poradenstvo, ale aj praktickú pomoc, právnu pomoc a pomoc pre deti.

Komplexné služby, prispôsobené potrebám jednotlivých žien a detí, možno považovať za jeden z budúcich modelov poskytovania služieb ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili domáce násilie.

Príklady:

- Zariadenie komplexných služieb v prípadoch domáceho násillia v Bromley vo Veľkej Británii ponúka rôzne služby na jednom mieste (pozri: odkaz v prílohe).
- Novovzniknuté Centrum pre rodinné právo v Brooklyne v New Yorku poskytuje pomoc ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, prostredníctvom rôznych odborníkov a odborníčok. Je to jeden z 15 projektov v USA, ktoré vznikli ako modely dobrej praxe; sú zamerané na účinné spôsoby prevencie domáceho násillia. Hlavným dôvodom, prečo bol tento nový prístup vytvorený, je to, že tradičný systém pomoci sa ukázal ako príliš komplikovaný a zložitý, alebo ženy odrádzal od hľadania pomoci. Centrum pre rodinné právo poskytuje širokú škálu služieb ako občiansko-právne zastupovanie pre imigrantky; rieši súdne záležitosti a bývanie; poskytuje aktivity pre deti, bezpečnostný plán, pomoc pri vyplňaní správ pre políciu, probačných úradníkov/čky, poradenstvo, podporné skupiny, stíhanie trestného činu domáceho násillia, služby pre staršie ženy a ženy s postihnutím, prístup k ubytovacím službám a k bývaniu, tlmočenie. Aby bolo možné poskytovať takéto komplexné služby pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie¹¹, s centrom spolupracuje množstvo inštitúcií a odborníkov/čok.

¹¹ <http://www.nyc.gov/html/ocdv/html/home/home.shtml> (23.jún, 2006)

16

PROBLÉMY A RIEŠENIA

16. PROBLÉMY A RIEŠENIA

Úspešná multiinštitucionálna spolupráca nie je ľahkou úlohou. Organizácie s odlišným pozadím, históriou, štruktúrou a kultúrou sa stretávajú, aby zlepšili služby pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie. Takéto odlišnosti môžu byť prínosom a inšpiráciou, ale môžu priniesť aj prekážky v účinnej spolupráci až do takej miery, že spolupráca zlyhá.

Niektoré z rozdielov a zdrojov konfliktov, ktoré môžu spôsobiť problémy v spolupráci medzi inštitúciami, sú:

- odlišný prístup štátnych inštitúcií (ako napr. polícia alebo súdny systém) a ženských MVO;
- neprijímanie a nedocenenie práce ženských MVO zo strany štátnych úradov;
- predsudky ženských MVO voči policii a iným orgánom činným v trestnom konaní;
- mocenská nerovnováha medzi inštitúciami;
- diskriminácia, sexistické a rasistické postoje, nerovnosť;
- kultúrne rozdiely medzi organizáciami.

Nasledujú návrhy, ako prekonávať prekážky v spolupráci medzi inštitúciami.

16.1. OTVORENOSŤ, POČÚVANIE A VZÁJOMNÉ UČENIE SA

Aby sme spolu mohli efektívne pracovať, je nevyhnutné mať dostatok času na to, aby sme sa navzájom spoznali a dozvedeli sa o práci iných inštitúcií. Predsudky a stereotypné názory, ako “všetky feministky nenávidia mužov” alebo “policajti sú násilní”, treba spochybniť a prekonať. Záujem dozvedieť sa viac o ostatných zainteresovaných inštitúciách, ich úlohách, cieľoch a kompetenciách, ako aj otvorenosť a ochota poskytnúť informácie o vlastnej inštitúcii sú dôležitým prvým krokom pri multiinštitucionálnej spolupráci. Poznatky o všetkých ostatných zúčastnených inštitúciách sú ďalším dôležitým faktorom, ak sa chceme vyhnúť nerealistickým očakávaniam, definovať dosiahnuteľné ciele, pochopiť ich a využiť potenciál na zmenu.

16.2. NEFORMÁLNY “SPOLOČNÝ PODNIK”

Ako sme spomenuli vyššie, spolupráca medzi inštitúciami znamená účasť zástupcov a zástupkýň z inštitúcií s veľmi odlišným pozadím a kultúrou. Môže to spôsobiť stres a úzkosť a na diskusiu o týchto veciach často nie je na oficiálnych stretnutiach čas. Preto môže byť veľmi prínosné nestretávať sa iba pracovne, ale organizovať aj podujatia, na ktorých sa účastníci a účastníčky môžu rozprávať neformálne. Môže to byť aj dobrá metóda, ako sa zbaviť vlastných predsudkov a zistiť, že druhá osoba je tiež človek s určitými návykmi a prioritami, svojimi silnými i slabými stránkami.

Toto všetko môže multiinštitucionálnu iniciatívu stmeliť; na podporu týchto aktivít existuje množstvo skúseností a príkladov: NANE, ženská organizácia z Maďarska, nám povedala o tom, ako sa zlepšila ich spolupráca s Ministerstvom vnútra po spoločnej pracovnej ceste do zahraničia. Odborníčky zo ženského krízového centra v Estónsku informovali o pravidelnom organizovaní neformálnych stretnutí s členmi a členkami partnerských inštitúcií; rakúske odborníčky a odborníci z polície a ženských MVO, ktoré/í plánovali semináre pre políciu, na tréningu pre trénerov a trénerky zažili počas večera, ktorý spoločne strávili, zázračnú premenu, keď spolu spievali a dali si pár pohárov vína vo viedenskej vínotéke.

16.3. POSILENIE A PODPORA

Aj nerovnováha moci medzi zúčastnenými inštitúciami môže spôsobiť problémy a frustráciu a byť prekážkou v účinnej spolupráci. V najhorších prípadoch môže viesť k zneužívaniu moci, nadvláde a väčšej nerovnosti. Preto je nevyhnutné riešiť mocenské otázky, ako aj rozdiely v množstve zdrojov a finančných prostriedkov, citlivo. V mnohých multiinštitucionálnych iniciatívach existujú medzi zúčastnenými inštitúciami veľké rozdiely, pokiaľ ide o moc a zdroje. Organizácie v dobrovoľnom sektore, ženské MVO a iné MVO, sú väčšinou malé organizácie, často nedostatočne financované a odkázané na dobrovoľnú prácu. Štátne inštitúcie, ako polícia, prokuratúra, súdy, zdravotnícke a sociálne služby, môžu takisto trpieť nedostatkom financií, ale sú zvyčajne dobre etablované a nemusia o svoje financovanie rok čo rok bojovať. Tieto rozdiely treba vziať do úvahy pri rozdeľovaní úloh a zdrojov pre jednotlivé inštitúcie. Multiinštitucionálne iniciatívy sa snažia mocenské a finančné rozdiely čo najviac vyrovnávať a podporovať ženské MVO v ich snahách získať primerané financovanie služieb, ktoré poskytujú.

16.4. OTÁZKY ROVNOSTI

Diskriminačné, sexistické alebo rasistické postoje a praktiky môžu byť tiež prekážkou v účinnej multiinštitucionálnej iniciatíve; preto treba o nich hovoriť a eliminovať ich. Snaha o rovnosť medzi mužmi a ženami, medzi ľuďmi z odlišných prostredí, odlišnej národnosti a etnického pôvodu, by mala byť hlavným princípom všetkých organizácií a multiinštitucionálnych iniciatív. Pri poskytovaní služieb i v rámci štruktúr v organizácii by sme sa mali vyhnúť a aktívne eliminovať akúkoľvek diskrimináciu na základe rodu, spoločenskej vrstvy, národnosti, náboženského vyznania, sexuálnej orientácie, veku alebo postihnutia. Otázky rovnosti treba zvážiť v praxi a vo všetkých štruktúrach multiinštitucionálnej iniciatívy. Inštitúcie, ktoré pracujú so ženami, ktoré zažili násilie a sú z migrantských komunit a etnických menšín, by nemali byť marginalizované, ale mali by byť zastúpené vo všetkých aktivitách a na všetkých úrovniach multiinštitucionálnej iniciatívy. Mali by sme vyvíjať aktívne úsilie v oblasti integrácie skupín, ktoré sú často marginalizované, napríklad tým, že založíme monitorovaciu alebo poradnú skupinu pre černošky alebo ženy s postihnutím a iné skupiny žien. Podujatia by mali byť úplne prístupné pre všetkých účastníkov a účastníčky. Je potrebné vyčleniť špecifické zdroje a vyrobiť špecifické informačné materiály pre ženy so špeciálnymi potrebami; materiály by mali byť preložené do rôznych jazykov. Vzdelávanie v oblasti rovnosti by malo byť neoddeliteľnou súčasťou tréningov o domácom násilí.

16.5. UZNANIE DÔLEŽITEJ ROLY SLUŽIEB PRE ŽENY A ŽENSKÝCH MVO

Ako sme už spomenuli, ženské podporné služby a ženské MVO zhrávajú dôležitú úlohu pri obhajobe práv žien a pomoci ženám, ktoré zažívajú alebo zažili násilie. V mnohých krajinách ženské MVO priniesli problematiku násilia páchaného na ženách a deťoch do povedomia verejnosti; vybudovali služby a iniciatívy na elimináciu všetkých foriem násilia páchaného na ženách. Medzinárodné organizácie, ako OSN a jej orgány, Rada Európy, Svetová zdravotnícka organizácia, Európska únia a mnohé iné, pripisujú ženským MVO dôležitú úlohu ako

nástrojom na zmenu v mnohých dokumentoch, ktoré vyzývajú národné vlády k začleneniu ženských MVO, ako sú bezpečné ženské domy, ženské krízové centrá, organizácie na pomoc ženám a iné, do procesu tvorby stratégií; vyzývajú ich oceniť a finančne podporiť ich prácu. V mnohých krajinách, kde je vybudovaná úzka spolupráca medzi ženskými MVO a štátnymi inštitúciami (verejno-súkromné partnerstvo), to viedlo k merateľným výsledkom napríklad v oblasti implementácie účinných právnych opatrení na prevenciu násilia. Ženy, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, viac dôverujú angažovaným súkromným organizáciám, ako sú ženské MVO, než štátnym inštitúciam, ktoré sú často byrokratickejšie, kontrolujúce a niekedy dokonca stigmatizujúce. Preto sú ženské MVO pre štát vhodnými partnerskými organizáciami v poskytovaní služieb ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, a verejno-súkromné partnerstvo by sa malo ďalej rozvíjať.

Žiaľ, ženské MVO ešte stále nie sú podporované a integrované vo všetkých krajinách, regiónoch EÚ a v celej Európe. V niektorých nových členských štátoch EÚ sú ženské MVO vnímané viac ako “nepriateľ” než spojenec. V dôsledku absencie organizácií občianskej spoločnosti, ktorá vyplýva z minulosti, nie všade uznali ich dôležitú úlohu pri dosahovaní rozvoja demokracie a hľadani riešení spoločenských problémov, akým je aj násilie páchané na ženách. Mnoho ženských MVO sotva dostáva finančnú podporu na poskytovanie služieb verejnosti, takže sú odkázané na financovanie zo súkromných zdrojov a často aj na dobrovoľnú prácu. Táto situácia je najväčším kameňom úrazu účinného boja proti domácomu násiliu a jeho eliminácii, a preto je potrebné ho urýchlene odstrániť. Vlády by si preto mali vážiť prácu nezávislých ženských MVO, finančne ich čo najlepším spôsobom podporovať a prizvať ich ku všetkým procesom tvorby stratégií a politiky.

16.6. ZÁVÄZOK K ZMENE

Organizácie, najmä veľké, sú komplexné subjekty, ktoré fungujú podľa dlhodobu platných noriem a štruktúr. Zmena v organizáciách sa nedosahuje ľahko, potrebuje čas, vytrvalosť, dobrú vôľu na všetkých úrovniach, vrátane vedenia, a motiváciu. Spoločná vízia “lepšieho sveta”, v ktorom ženy a deti, ktoré zažijú násilie, dostanú okamžitú a účinnú pomoc; v ktorom sa voči páchatelom vyvodzuje zodpovednosť a výskyt násilia klesá; je dôležitým zdrojom motivácie a energie na vybudovanie účinnej spolupráce. Spolupráca medzi inštitúciami je disciplína, ktorá sa podobá viac na maratón ako na šprint; aby sme dosiahli významné zníženie výskytu násilia páchaného na ženách a deťoch, potrebujeme výdrž, trpezlivosť, dlhodobý záväzok a zaniietenosť. Je to cieľ, ktorý nemôžu dosiahnuť inštitúcie a organizácie jednotlivo, ale iba v tímoch, zložených z angažovaných inštitúcií a ľudí.

EVALUÁCIA
A BEZPEČNOSTNÝ
AUDIT

17

17. EVALUÁCIA A BEZPEČNOSTNÝ AUDIT

17.1. EVALUÁCIA

Interná a externá evaluácia multiinštitucionálnej spolupráce je dôležitý nástroj na neustále zlepšovanie služieb pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie. Interná evaluácia sa môže realizovať napríklad pozvaním odborníka alebo odborníčky zvonku na evaluačný seminár raz za rok.

Externú evaluáciu by mali robiť nezávislé organizácie, ako univerzity alebo výskumné inštitúty. Žiaľ, na externú evaluáciu často chýbajú prostriedky; cieľom multiinštitucionálnych iniciatív by malo byť lobovanie za finančné prostriedky na výskum. Príklady dobrej praxe: nemecké Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže (BMFSJ) financovalo sériu evaluačných výskumných štúdií o nových právnych a sociálnych opatreniach na prevenciu násilia páchaného na ženách a deťoch. Britské Ministerstvo vnútra má Útvar pre vedu, výskum a štatistiku, ktoré sa zaoberá aj násilím páchaným na ženách a deťoch, uzatvára zmluvy s nezávislými výskumníkmi a výskumníčkami (pozri: odkaz v prílohe).

17.2. BEZPEČNOSTNÝ AUDIT

Ellen Pence z Praxis International (pozri: odkaz v prílohe) prispôsobila metódu analýzy, známu ako inštitucionálna etnografia, na zvýšenie vnímanosti inštitúcií, ktoré poskytujú právne a sociálne služby, a na potreby žien a detí. V oblasti domáceho násilia je táto metóda známa ako Praxis – audit bezpečnosti a zodpovednosti.

Tento typ auditu využíva metódu práce medzi inštitúciami, ktorá:

- sa vyhýba napätiu medzi inštitúciami, s ktorým mali skúsenosť reformátori a reformátorky v oblasti multiinštitucionálnej spolupráce v minulosti;
- prináša hlbšiu analýzu toho, ako dôjde k istému problematickému výsledku;
- prináša konkrétne štrukturálne riešenia niektorých pretrvávajúcich problémov, s ktorými sa stretávajú ľudia z praxe, keď reagujú na takéto prípady.

Prehľad

Keď žena, ktorá je doma týraná, zavolá číslo 112 (európske núdzové číslo) a žiada o pomoc, aktivuje komplexný inštitucionálny aparát, ktorý je zodpovedný za bezpečnosť verejnosti. V priebehu niekoľkých minút sa jej núdzový hovor pretransformuje tak, že sa jej prípad stáva faktom, na základe ktorého môžu inštitúcie konať. Jej skúsenosť sa stáva prípadom domáceho násilia.

V priebehu nasledujúcich 24 hodín sa jej prípadom zaoberá až tucet ľudí. Títo ľudia sú až z piatich rôznych inštitúcií a predstavujú štyri vládne úrovne. V priebehu nasledujúceho roka sa počet inštitúcií a ľudí, ktorí pracujú na jej prípade, a tým aj na jej bezpečí, viac ako zdvojnásobí. Operátori/ky na núdzových linkách, dispečeri/ky, hliadkujúci policajti/ky, väzenskí dozorcovia, lekári/ky a sestry z pohotovosti, vyšetrovatelia/ky, prokurátori/ky, špecialisti/ky orgánov činných v trestnom konaní, špecialisti/ky z prokuratúry, pracovníci/čky úradov na ochranu detí, sudcovia a sudkyne občianskych súdov, sudcovia a sudkyne trestných súdov, terapeuti/ky, probační úradníci/čky, zamestnankyne bezpečných ženských domov, organizácie na obhajobu práv detí, právnicki/čky a facilitátori/ky podporných skupín v miestnom ženskom dome i iní ľudia - všetci môžu byť zaangažovaní v reťazi udalostí, ktoré aktivoval pôvodný núdzový telefonát ženy.

Za posledných 20 rokov začalo mnoho štátov, provincií a komunit trestno-právne a súdne reformy s cieľom zvýšiť bezpečie obetí a vyvodzovať zodpovednosť voči páchatelom v slede týchto udalostí. Zmenili sa zákony, napísali sa stratégie, zrevidovali sa postupy, uskutočnilo sa vzdelávanie. Sú dnes komunity pre obe domáceho násillia a ich detí bezpečnejšie? Vyvodzuje sa voči páchatelom zodpovednosť za spáchané násillie a donucovanie? Pomohli alebo skôr uškodili naše dobré úmysly a reformy?

Bezpečnostný audit pomáha zodpovedať tieto otázky z pohľadu žien, ktoré zažívajú alebo zažili násillie, a ich detí. Hoci má tím, ktorý audit vykonáva, za úlohu klásť otázky z perspektívy žien, ktoré zažili násillie, tím samotný pozostáva z ľudí z praxe v inštitúciách, ako aj ľudí a odborníčov/ov v oblasti boja proti domácejmu násilliu. Audit je spôsob, ako sa pozrieť na to, ako sa skúsenosť ženy buď vytratí, alebo zostane pri riešení prípadu; či je bezpečie a vyvodenie zodpovednosti súčasťou dennej praxe pracovníčok/ov, ktoré/i prípad riešia. Keďže je štruktúrovaný tak, aby odrážal skutočné skúsenosti a profesie tých, ktorí/é v prípadoch domáceho násillia zasahujú, pracovníkov a pracovníčky systému zapája do praktického a užitočného procesu zmeny.

Audit nie je revíziou výkonu alebo efektivity jednotlivcov, ale detailnejším pohľadom na to, ako sú zamestnanci a zamestnankyne koordinované inštitucionálne, administratívne, aj koncepčne k tomu, aby o prípade rozmýšľali a vo veci konali. Tím audítorov/iek skúma každý bod riadenia prípadov prostredníctvom rozhovorov, pozorovania, kontroly spisov k prípadom a analýzy smerníc inštitúcie, foriem a pravidiel, ktoré formujú reakciu zamestnanca alebo zamestnankyne. Analýza udáva smer, ktorým sa majú uberať špecifické zmeny na úrovni technológií a zdrojov, pravidiel a predpisov, administratívnych postupov, prepojenia systému a vzdelávania. Analýza tiež objasňuje, ako sa inštitúcie v otázkach bezpečia žien a detí dokážu vyrovnat' s rôznymi faktormi spoločenského postavenia, ktoré majú vplyv na bezpečie a vyvodzovanie zodpovednosti, napríklad rasa, spoločenská trieda, závislosť, zamestnanosť, vzdelanie, postavenie imigrantiek a imigrantov, jazyk a sexuálna orientácia.

Identifikácia otázok auditu

Audit kladie otázky, ktoré sa začínajú slovom "Ako...". Audit odhalí, ako v dennej práci inštitúcií a ich riadení vznikajú problematické výsledky. Audit kladie otázky z pozície ženy, ktorá zažila násillie, ale nepozera sa na jednotlivcov ako sudcov/kyne, policajtov/ky alebo sociálnych pracovníkov/čky, ani na páchatelov a obeť. Pozera sa na proces riadenia prípadov zo strany inštitúcií a na logiku, spôsob uvažovania a predpoklady, ktoré sú za ním.

Audit sa začína otázkou, ktorá zdôrazňuje rozdiel medzi životmi ľudí, ktorých prípady sa riešia, a inštitúciou, ktorá má mandát na to, aby na ich situáciu reagovala.

Napríklad:

- Ako sa kroky tých, ktorí prípad riešia, podieľajú na tom, či má obeť týrania viac bezpečia, alebo je vystavená väčšiemu riziku?
- Ako zasahujú orgány činné v trestnom konaní v prípadoch, keď obeť týrania používa násillie voči

osobe, ktorá ju týra? Reaguje tak, že znižuje riziko ďalšieho násillia pre obe strany? Ako môžu súčasné intervencie zvýšiť riziko ďalších útokov na jednej či druhej strane?

- Ako sa v stratégii a postupoch obhajoby obetí, ochrany detí alebo vynesenia rozsudkov objavuje obviňovanie obetí?

Tým, že sa pýtame, ako sa niečo deje, a nesústredíme sa pritom na konkrétneho človeka, ktorý to robí, objavíme systémové problémy a dokážeme formulovať odporúčania na dosiahnutie dlhodobejšej zmeny.

Viac informácií o bezpečnostných auditoch v oblasti domáceho násillia nájdete na webovej stránke Praxis International (pozri: odkaz v prílohe).

LITERATÚRA

Appelt, Birgit / Höllriegl, Angelika / Logar, Rosa (2001): Gewalt gegen Frauen und ihre Kinder, in: Bundesministerium für Soziale Sicherheit und Generationen (Hg.): Gewalt in der Familie. Gewaltbericht 2001. Von der Enttabuisierung zur Professionalisierung, Wien, S. 377 – 502

Bundesministerium für Soziale Sicherheit und Generationen (Hg.) (2001): Gewalt in der Familie. Gewaltbericht 2001. Von der Enttabuisierung zur Professionalisierung, Wien

CAHRV (Co-ordination Action on Human Rights Violations) 6th Framework Programme of the European Commission 2004-2007), Project No. 506348 <http://www.cahr.v.uni-osnabrueck.de/reddot/190.htm> (June 12, 2006)

Crawford M. / Gartner R.: Woman Killing. Intimate femicide in Ontario 1974 - 1990. Bericht für das 'Women We Honour Action Committee'. Ontario 1992

Council of Europe (1950): Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental FreedomsEuro-pean, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm> (March 23, 2006)

Council of Europe/Group of Specialists for Combating Violence against Women (EG-S-VL): Final Report of Activities of the EG-S-VL including a Plan of Action for combating violence against women, Strasbourg, June 1997

Council of Europe: The Protection of Women against Violence, Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member States on the protection of women against violence adopted on 30 April 2002 and Explanatory Memorandum, Strasbourg 2002, http://www.coe.int/t/e/Human_Rights/Equality/ (March 23, 2006)

Council of Europe/Equality Division Directorate General of Human Rights (2006): Draft Stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member States to combat violence against women; pre-pared by Prof. Carol Hagemann-White et al., University of Osnabrück

Dackweiler, Regina-Maria / Schäfer, Reinhild (Hg.) (2002): Gewalt-Verhältnisse. Feministische Perspektiven auf Geschlecht und Gewalt Frankfurt am Main

Department of Health (2005): Responding to domestic abuse: a handbook for health professionals, UK-Department of Health, London http://www.dh.gov.uk/PublicationsAndStatistics/Publications/PublicationsPolicyAndGuidance/PublicationsPolicyAndGuidanceArticle/fs/en?CONTENT_ID=4126161&chk=MeOJT5 (January 31, 2006)

Dearing, Albin / Haller, Birgitt (2000): Das österreichische Gewaltschutzgesetz, Wien

Dobash, Emerson R. / Dobash, Russel, P / Cavanagh, Kate / Lewis, Ruth (2000): Changing Violent Men, Thousand Oaks/London/New Delhi

Eriksson, Maria / Hester, Marianne, Keskinen, Suvi / Pringle, Keith (2005): Tackling Men's Violence in Families. Nordic issues and dilemmas, The Policy Press, Bristol

European Foundation of Quality Management (Ed.) (1999-2003): Fundamental Concepts of Excellence, Brussels, ISBN 90-5236-079-0, <http://www.efqm.org/Default.aspx?tabid=102>; (January 30, 2006)

European Court of Human Rights (2003): Chamber Judgment in the case of M.C. v. Bulgaria, 621/ (December 4, 2003)
<http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2003/dec/ChamberjudgmentinthecaseofMCvBulgaria.htm>; (June 12, 2006)

European Union (2001): Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings. Official Journal L 82 , 22 March 2001

European Parliament - Committee on Women's Rights: Report on the need to establish a European Union wide campaign for zero tolerance of violence against women, 16. Juli 1997

European Parliament (2006): European Parliament resolution on the current situation in combating violence against women and any future action (2004/2220(INI), adopted 2 February 2006, Brussels
<http://www.europarl.eu.int/omk/sipade3?TYPE-DOC=TA&REF=P6-TA-2006-0038&MODE=SIP&L=EN&LSTDOC=N>; (March 23, 2006)

Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth BMFSFJ (2004): Health, Well-Being and Personal Safety of Women in Germany. A Representative Study of Violence against Women in Germany- Summary of the central research results, Berlin

Graham / Rowlings / Rimini (1988): Survivors of terror. Battered women, hostages and the Stockholm Syn-drome. In: Yllö/Bogard (ed.): Feminist perspectives on wife abuse. Sage publications

Goffman, Erving (1963); Stigma. Notes on the management of spoiled identity, New York:Prentice-Hall

Gondolf, W. Edward: Batterer Intervention Systems. Issues, Outcomes and Recommendations, Thousand Oaks/London/New Delhi 2001

Gloor, Daniela / Meier, Hanna / Baeriswyl, Pascale / Büchler, Andrea (2000): Interventionsprojekte gegen Gewalt in Ehe und Partnerschaft. Grundlagen und Evaluation zum Pilotprojekt Halt-Gewalt, Bern/Stuttgart/Wien

Gloor Daniel / Meier, Hanna (2004): Frauen, Gesundheit und Gewalt im sozialen Nahraum. Repräsentativbefragung bei Patientinnen der Maternité Inselhof Triemli, Klinik für Geburtshilfe und Gynäkologie, Studie herausgegeben vom Büro für die Gleichstellung von Frau und Mann der Stadt Zürich, Zürich

Hagemann-White, Carol: Gewalt im Geschlechterverhältnis als Gegenstand sozialwissenschaftlicher Forschung und Theoriebildung, in: Dackweiler, Regina-Maria / Schäfer, Reinhild (Hg.) (2002): Gewalt-Verhältnisse. Feministische Perspektiven auf Geschlecht und Gewalt Frankfurt am Main, S. 29 - 52

Hague, Gill / Malos, Ellen / Dear, Wendy (1996): Multi-agency work and domestic violence, Bristol

Hague, Gill / Mullender, Audrey / Aris, Rosemary (2003): In Anyone Listening? Accountability and women survivors of domestic violence, Routledge, London

Haller, Birgitt, Mitarbeit von Liegl, Barbara / Auer, Katrin (2002): Folgestudie zur Evaluierung des Bundesgesetzes zum Schutz gegen Gewalt in der Familie, Studie im Auftrag des Innenministeriums, Institut für Konfliktforschung, Wien

Heiskanen, Markku / Piispa, Minna (1998): Faith, Hope, Battering. A Survey of Men's Violence against Women in Finland, Helsinki

Herman, Judith L. (1992): Trauma and Recovery. The aftermath of violence – from domestic abuse to political terror.

Hester, Marianne / Radford, Loraine (1998): From Periphery to Centre: Domestic violence in Work with Abused Children, Policy Press, Bristol

Hester, Marianne / Westermarland, Nicole (2005): Tackling Domestic Violence: effective interventions and approaches, Home Office Research Study 290, Home Office London

Home Office (Ed.) (2004): Tackling Domestic Violence: the role of health professionals, Home Office Development and Practice Report 2nd Edition, prepared by: Ann Taket, London South Bank University/Faculty of Health and Social Care, London
www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/dpr32.pdf (March 30, 2006)

Humphreys, Catherine / Hester, Marianne / Hague, Gill / Mullender, Audrey / Abrahams, Hilary, Lowe, Pam (2000): From good intentions to good practice, Mapping services working with families where there is domestic violence, The Policy Press, Bristol

Humphreys, Cathy / Thiara, Ravi K. / Regan, Linda / Lovett, Jo / Kennedy, Lorna / Gibson, Andy (2005): Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECSS), Final Report, University of Warwick/Centre for the Study of Safety and Wellbeing, London Metropolitan University/Child and Women Abuse Studies Unit

Humphreys, C. / Carter, R. et al. (2006): The justice system as an arena for the protection of human rights for women and children experiencing violence and abuse <http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/190.htm> (April 12, 2006)

Humphreys, Cathy / Stanley, Nick (Ed.) (2006): Domestic Violence and Child Protection, London: Jessica Kingsley Publishers

Jaffe, P.G. / Lemon, N.K.D. / Poisson, S.E. (2003): Child custody and domestic violence: A call for safety and accountability, Thousand Oaks/CA/London/New Delhi: Sage Publications

Logar, Rosa (1995): Gewalt gegen Frauen in der Familie, hg. mit Renate Egger, Elfriede Fröschl, Lisa Lercher, und Hermine Sieder, Verlag für Gesellschaftskritik Wien

Logar, Rosa (2000): Feministinnen und Staat gegen Männergewalt, in: Schwarzer, Alice (Hg.): Man wird nicht als Frauen geboren, Köln, S. 191 – 204

Logar, Rosa: Täter müssen gehen, Opfer können bleiben – neue Wege der Gewaltprävention in Wien, in: Häupl, Michael (Hg.) (2000): Das Neue und die Stadt, Wien, S. 85 - 108

Logar, Rosa: Gewalt an Frauen in Familien, in: Fröschl E. / Gruber Ch. (Hg.) (2000): Gender Aspekte in der sozialen Arbeit, Wien, S. 175 – 200

Logar, Rosa / Rösemann, Ute / Zürcher, Urs (Hg.) (2002): Gewalttätige Männer verändern (sich). Rahmenbedingungen und Handbuch für ein soziales Trainingsprogramm, Bern/Stuttgart/Wien

Logar, Rosa: Gewalt die Frauen süchtig macht?“ Annäherung aus zwei Perspektiven. Die Perspektive der Gewaltschutzeinrichtung, in: HeXenhaus Espelkamp (2003): EU Daphne Projekte „Sucht als Über-Lebenschance? für Frauen mit Gewalterfahrungen / Addiction as Chance of Survival? for Women with Experience of Violence“, Abschlussbericht S. 30 - 57

Logar, Rosa: The Austrian model of intervention in cases of domestic violence“, paper for the UN Study on Violence against women, presented at the United Nation Expert Group Meeting “Violence against women: Good practice in combating and eliminating violence against women” 17 – 20 May 2005, Vienna, Austria <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/documents.html#EP> (June 23, 2006)

Martinez, M. / Schröttle, M. et al. (2006): State of European research on the prevalence of interpersonal violence and its impact on health and human rights
<http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/190.htm>; (April 12, 2006)

Ministerial Declaration of the Conference of Ministers of Gender Equality (2005) (Luxembourg, 4 February 2005)
http://www.eu2005.lu/en/actualites/documents_travail/2005/02/04pekin-declmin/ (June 12, 2006)

Mirreles-Black: Home Office Research Study, London 1999, Quelle: HORS 191 Domestic Violence: Findings from a new British Crime Survey self-completion questionnaire
<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/bcs1.html> (January 30, 2006)

Mullender, Audrey (2004): Tackling Domestic Violence: providing support for children who have witnessed domestic violence, UK Home Office, London
<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/violencewomen.html> (January 31, 2006)

National Centre for Policing Excellence (Ed.) (2004): Guidance on Investigating Domestic Violence, provided for the Association of Chief of Police Officers, Hampshire/UK
www.acpo.police.uk

Parmar, Alpa / Sampson, Alice / Diamond, Alana (2005): Tackling Domestic Violence: providing advocacy and support to survivors of domestic violence, UK Home Office, London
<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/violencewomen.html> (January 31, 2006)

Pence, Ellen: Moving women's safety from margins to the centre of institutional response, in: Northern Ireland Women's Aid Federation: Prevention Protection Provision. Effective Intervention in Domestic Violence, Report on a conference held on 11 and 12 of June 1997, Belfast 1997

Robinson, Amanda L. (2004): Domestic violence MARACs (Multi-Agency Risk Assessment Conferences) for Very High-Risk Victims in Cardiff, Wales: A Process and Outcome Evaluation, Cardiff University <http://www.crarg.org.uk/>; (February 13, 2006)

Robinson, Amanda L. (2005): The Cardiff Women's Safety Unit: Understanding the Costs and Consequences of Domestic Violence, Cardiff University
<http://www.crarg.org.uk/> (February 13, 2006)

Rösemann, Ute (1989): Untersuchung zur Übertragbarkeit des Amerikanischen Modells DAIP; Intervention gegen Gewalt in der Familie; Forschungsprojekt des BuMiJFFG, Selbstverlag, Gladbeck

Seith, Corinna (2003): Öffentliche Interventionen gegen häusliche Gewalt. Zur Rolle von Polizei, Sozialdienst und Frauenhäusern, Frankfurt/New York: Campus Verlag

Sherman L. / Berk R. (1984): The specific deterrent effects of arrest for domestic assault. American sociological review. Band 49.

Shepard, Melanie F. / Pence, Ellen L. (Eds.): Coordinating Community Response to Domestic Violence – Lessons from Duluth and Beyond, Thousand Oaks/London/New Delhi 1999

Taket, Ann / Beringer, A. / Irvine, A. / Garfield, S. (2004): Tackling Domestic Violence: exploring the health-service contribution, Home Office Online Report 52/04, London
<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/violencewomen.html> (June 17, 2006)

Taylor-Browne, Julie (Ed.) 2001: What Works in Reducing Domestic Violence?, London

United Nations (1979): CEDAW (Convention on Elimination of all Forms of Discrimination against Women) and its recommendations

United Nations (1989): Convention on the Rights of the Child; General Assembly resolution 44/25, adopted 20 November 1989, entry into force 2 September 1990, New York, <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm> (March 23, 2006)

United Nations (1993): Declaration on the elimination of violence against women, New York/December

United Nations (1996): The Beijing Declaration and the Platform for Action, Fourth World Conference on Women Beijing, China 4-15 September 1995, New York

United Nations (1999): CEDAW Convention on Elimination of all Forms of Discrimination against Women) Optional Protocol

United Nation (2005): Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Decision on Communication No 2/2003, Ms. A.T. v. Hungary, adopted at the thirty-second session on 26 January 2005, <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/dec-views.htm> (June 12, 2006)

United Nations/Division for the Advancement of Women (2005): Violence against women: a statistical over-view, challenges and gaps in data collection and methodology and approaches for overcoming them, Expert Group Meeting 11-14 April, 2005, Geneva, Report <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-stat-2005/index.html> (June 12, 2006)

Vallely, Christine / Robinson, Amanda / Burton, Mandy / Tregidga, Jasmin (2005): Evaluation of Domestic Violence Pilot Sites at Caerphilly (Gwent) and Croydon 2004/2005, Crown Prosecution Service

Verein Autonome österreichische Frauenhäuser (Hg.) (2004): 30 Jahre Frauenhausbewegung in Europa, Wien,

Walby, Sylvia / Myhill, Andrew (2000): New survey methodologies in researching violence against women, British Journal of Criminology 41, 3, S. 502 – 522

Walby, Sylvia (2003): Globalization, Modernity and Difference, Thousand Oaks/London/New Delhi

Walby, Sylvia (2004): The Costs of Domestic Violence, Study of the Women & Equality Unit, London, www.womenandequalityunit.gov.uk

Walby, Sylvia / Allen, Jonathan (2004): Domestic violence, sexual assault and stalking: Findings from the British Crime Survey, Home Office Study 276, London

WAVE-Network (Women against Violence Europe) (2002): More than a roof over your head. A survey of Quality Standards in European Women's Refuges, Vienna <http://www.wave-network.org/start.asp?b=6&sub=14> (April 30, 2005)

WAVE-Network (Women against Violence Europe) (2004): Away from Violence. European Guidelines for Setting up and Running a Women's Refuge, Manual, Vienna <http://www.wave-network.org/start.asp?b=6&sub=14> (April 30, 2005)

Wiener Interventionsstelle gegen Gewalt in der Familie 2004 www.interventionsstelle-wien.at

World Health Organisation (2002): World report on violence and health, Geneva, S. 91

World Health Organisation (2004): The economic dimensions of interpersonal violence, Geneva, S. 19

World Health Organization (2005): WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women, Geneva, ISBN 92 4 159351 2

Yllö, K. / Bograd M. (Ed.) (1988): Feminist perspectives on wife abuse, Beverly Hills 1988

PRÍLOHY

PRÍLOHY

PRÍLOHA - CVIČENIA

PRÍLOHA – INŠTRUKCIE

PRÍLOHA – ODHAD NEBEZPEČENSTVA A BEZPEČNOSTNÝ PLÁN

PRÍLOHA – MODELY A PRÍKLADY SPOLUPRÁCE

PRÍLOHA – ĎALŠIE ZDROJE A ODKAZY

PRÍLOHA – KONTAKTNÉ ADRESY

PRÍLOHA – CVIČENIA

Nasledujúce cvičenia sme vytvorili počas projektu Mosty k pomoci. Môžu slúžiť ako užitočná metóda na vybudovanie a zlepšenie multiinštitucionálnej spolupráce, ako aj pre multiinštitucionálne vzdelávanie. Sú navrhnuté tak, aby boli podnetné a pomohli nazerať na problém z perspektívy ženy, ktorá zažíva násilie. Ak chceme poskytovať kvalitné služby, potrebujeme sa zamerať na potreby a záujmy tých, ktorí/é ich využívajú. Cvičenia by mal vždy viesť niekto, kto má skúsenosti s rolovými hrami a s prácou so skupinou.

NÁSILIE V MOJEJ RODINE – ČO ROBIŤ?

Metóda:	skupinová práca
Trvanie:	približne 30 minút

Úloha:

Žijete v malom meste niekde v Európe. Vaša sestra s rodinou býva neďaleko. Manželstvo vašej sestry však, bohužiaľ, nefunguje dobre, manžel ju týra. Vaša sestra sa hanbí o tom hovoriť, ale všetci v rodine to vedia. Jej manžel, váš švagor, je členom miestneho požiarného zboru a každý ho pozná.

Raz dôjde k mimoriadne závažnému incidentu – váš švagor sa správa k vašej sestre tak násilne, že ich 13- ročný syn zavolá políciu. Vášho švagra polícia vykáže z bydliska, je podané trestné oznámenie, začne sa proti nemu trestné konanie. Vaša sestra sa obáva dôsledkov a chce trestné konanie zastaviť.

Diskutujte o situácii z pohľadu nasledujúcich otázok:

- Ako by ste na situáciu reagovali? Ako by ste sa cítili?
- Čo by ste robili, aby ste podporili svoju sestru?
- Čo si myslíte, že by bolo pre vašu sestru v tejto situácii užitočné (zo strany rodiny) urobiť?
- Čo by jej nepomohlo a sťažilo by jej situáciu?
- Aká pomoc zvonku by bola užitočná?
- Čo by nebolo užitočné?
- Aký typ pomoci by potreboval syn vašej sestry?
- Kto by mal čo urobiť a prečo?

PRÍLOHA – CVIČENIA

REŤAZ INTERVENCIÍ – VÍZIA IDEÁLNYCH INTERVENCIÍ NA PODPORU ŽIEN A DETÍ A PREDCHÁDZANIE ĎALŠIEMU NÁSILIU

Metóda:	skupinová práca
Trvanie:	približne 1 hodina
Prezentácia:	výsledky zapísané na tabuli

Prípadová štúdia 1:

Raz večer príde na policajnú stanicu v malom meste niekde v Európe mladá žena (Violeta). Plače a ledva dokáže hovoriť. Jej dve deti, 8 a 6-ročné, sú s ňou. Rozpráva na polícii o tom, že ju včera večer zbil jej manžel Marko a vyhrážal sa jej, že ju znovu zbije, keď sa vráti z práce. Violeta má na tvári modrinu. Polícii povie, že nemá kam ísť a nevie, čo má robiť.

Úlohy

1. Vízia:

- Diskutujte o situácii, vytvorte ideálne a koordinované opatrenia na to, aby ste:
- a) pomohli a podporili Violetu a jej dve deti,
 - b) zabránili ďalšiemu Markovmu násilnému správaniu.
- Zapíšte svoje nápady na tabuľu.

2. Plánovanie do budúcnosti:

- Ktoré z opatrení, ktoré ste navrhli, existujú vo vašej krajine?
- Majú všetky ženy a deti prístup k pomoci?
- Ktoré opatrenia vo vašej krajine chýbajú?
- Čo by ste potrebovali najviac (aké sú priority)?
- Čo môžete spoločne v blízkej budúcnosti urobiť pre to, aby sa vo vašom meste/regióne/krajine začali zlepšovať služby a intervencie?

PRÍLOHA – CVIČENIA

INTERVENČNÁ REŤAZ – VÍZIA IDEÁLNYCH INTERVENCIÍ NA PODPORU ŽIEN A DETÍ A PREDCHÁDZANIE ĎALŠIEMU NÁSILIU

Metóda:	skupinová práca (dvaja až traja účastníci/čky spolu)
Trvanie:	približne 1 hodina
Prezentácia:	výsledky zapísané na tabuľu

Prípadová štúdia 2

Raz večer príde Violeta so svojim manželom Markom do nemocnice. Violeta je v treťom mesiaci tehotenstva. Začala krváčať, a preto vyhľadala pomoc v nemocnici. Má modrinu a lekárovi povie, že spadla zo schodov. Violeta sa neodváža lekárovi povedať, že jej manžel ju minulú noc nútil k pohlavnému styku a zbil ju, pretože s ním styk nechcela mať.

Violeta a Marko majú dve deti, Rosu (8 ročnú) a Petra (6 ročného), ktoré nechali doma so susedou.

Úlohy

1.

1. Vízia:

Diskutujte o situácii, vytvorte ideálne a koordinované opatrenia na to, aby ste:

- a) pomohli a podporili Violetu a jej dve deti,
- b) zabránili ďalšiemu Markovmu násilnému správaniu.

Zapište svoje nápady na tabuľu.

2. Plánovanie do budúcnosti:

Ktoré z opatrení, ktoré ste navrhli, existujú vo vašej krajine?

Majú všetky ženy a deti prístup k pomoci?

Ktoré opatrenia vo vašej krajine chýbajú?

Čo by ste potrebovali najviac (aké sú priority)?

Čo môžete spoločne v blízkej budúcnosti urobiť pre to, aby sa vo vašom meste /regióne/krajine začali zlepšovať služby a intervencie?

PRÍLOHA – CVIČENIA

MOJA INŠTITÚCIA MOJIMI OČAMI AKO ČLOVEKA, KTORÝ VYUŽÍVA JEJ SLUŽBY

Metóda:	skupinová práca
Trvanie:	približne 45 minút

Je to dobré cvičenie na premýšľanie o službách, ktoré vaša inštitúcia poskytuje ženám a deťom, prežívajúcim domáce násilie: predstavte si, že ste žena, ktorá vyhľadá pomoc vo vašej inštitúcii.

Otázky:

- ☐ Aké by to bolo? S čím by ste stretli?
- ☐ Je ľahké zistiť adresu a telefónne číslo vašej inštitúcie? Ako vyzerá prvý kontakt?
- ☐ Majú jednoduchý spôsob objednávaní?
- ☐ Ako zistíte adresu? Má inštitúcia bezbariérové vstupy?
- ☐ Ako by sa vám tam páčilo?
- ☐ Kto by vám otvoril dvere a ako by vyzeralo privítanie?
- ☐ Je to bezpečné miesto? Cítite sa vítaná?
- ☐ Musíte čakať? Ak áno, kde?
- ☐ Môžete so sebou zobrať deti? Je tam niekto, kto sa o ne postará?
- ☐ Sú tam informačné materiály, plagáty, letáky, ktoré by naznačovali, že inštitúcia má povedomie o domácom násilí?
- ☐ Kto je prvou osobou, ktorá sa s vami rozpráva? Ako to tam vyzerá?
- ☐ Majú k dispozícii tlmočníka/čku alebo poradenskú pracovníčku, ktorá hovorí vašim jazykom?
- ☐ Môžete s niekým hovoriť dôverne bez toho, aby to počul niekto iný?
- ☐ Počúva vás osoba, ktorá s vami hovorí, a snaží sa vám porozumieť bez predsudkov a bez toho, aby na vás vyvíjala tlak?
- ☐ Akú pomoc vám ponúkne? Akoľko konkrétna pomoc to je?
- ☐ Odporučí vám iné inštitúcie? Ste s tým spokojná?
- ☐ Pomôže vám odporúčanú inštitúciu kontaktovať? Kontaktuje ju za vás?
- ☐ Boli by ste, vo všeobecnosti, spokojná/ý so službou? Prečo? Prečo nie?

Môžete vytvoriť ešte ďalšie otázky.

Výsledky by ste mali zapísať a zmapovať pozitíva a negatíva v poskytovaní služieb. Malo by to slúžiť ako nástroj na zlepšenie poskytovania služieb.

PRÍLOHA – CVIČENIA

MESTO BEZ NÁSILIA

Metóda:	skupinová práca, rolová hra
Trvanie:	približne 50 – 60 minút (príprava 20 – 30 minút; rolová hra ~ 30 minút)

Toto cvičenie môže byť prípravou na multiinštitucionálnu spoluprácu. Môže ho využiť napríklad poradenské centrum pre ženy, ktoré plánuje vo svojom meste začať s okrúhlym stolom, na zvýšenie vnímavosti voči rôznym skupinám ľudí, ktorých plánuje zaangažovať. Tiež sa dá využiť pri multiinštitucionálnom vzdelávaní, kde budú mať účastníci a účastníčky možnosť “byť v koži iných ľudí”, aby si navzájom lepšie rozumeli, čo je podmienkou hľadania spoločných cieľov a riešení.

Situácia

V meste “bez násilia” sa po prvýkrát koná okrúhly stôl na ochranu, poskytovanie služieb a prevenciu v súvislosti s domácim násilím. Toto prvé stretnutie pripravil bezpečný ženský dom a vedie ho spoločne s vedúcim/vedúcou oddelenia pre rovnosť na úrovni mesta. Cieľom prvého stretnutia je spoznať sa, diskutovať a definovať spoločné ciele budúcej spolupráce. Bezpečný ženský dom na stretnutie pozval aj dve ženy zo svojpomocnej skupiny pre ženy, ktoré zažili domáce násilie. Jedna z nich prišla aj so svojou dospelievajúcou dcérou, aby pre ňu stretnutie tlmočila.

Kontext

V meste je iba jeden bezpečný ženský dom s malou kapacitou; polícia nemá žiadne právne prostriedky na to, aby z bytu vykázala páchatel'a; existuje zákaz vstupu a priblíženia, ktoré môžu vydávať občianske súdy, ale tie ho takmer nikdy nevyužívajú.

- Účastníci a účastníčky okrúhleho stola/roly:
- 2 zamestnankyne bezpečného ženského (MVO), 1 trénerka/pozorovateľka
 - 2 ženy zo svojpomocnej skupiny a dcéra jednej z nich, 1 trénerka/pozorovateľka
 - 1 vedúci/a oddelenia pre rovnosť na úrovni mesta
 - 1 člen/ka policajného zboru
 - 1 zástupca/kyňa oddelenia sociálno-právnej ochrany detí
 - 1 sudca rodinného súdu alebo súdny úradník/čka
 - 1 prokurátor/ka
 - 1 zamestnanec/kyňa oddelenia sociálnych vecí
 - 1 osoba z kancelárie primátora mesta
 - 1 všeobecná trénerka/pozorovateľka

Celkom=15 osôb

Príprava

Zástupkyne bezpečného ženského domu a zamestnanec/kyňa oddelenia pre rovnosť pripraví rolovú hru s pomocou trénerky. Počas rolovej hry sú trénerky pozorovateľkami. Dve ženy zo svojpomocnej skupiny a dcéra jednej z nich si pripraví roly spoločne s pomocou trénerky. Ostatní/é si najprv pripraví roly samostatne a potom spolu.

Účastníci a účastníčky si vymyslia detaily svojich rolí (meno, vek, profesia, pozícia, minulosť, potreby, skúsenosti, ciele stretnutia, skrytá agenda atď.)

Reflexia

Po rolovej hre je potrebné vyhradiť na reflexiu aspoň dve hodiny, ktoré vedie facilitátorka. Každý účastník/čka by mal/a mať možnosť vyjadriť sa k rolovej hre. Špeciálnu pozornosť by ste mali venovať tým osobám, ktoré mali rolu žien a dievčaťa, ktoré zažili násilie, keďže na zlepšenie služieb a intervencií sú najdôležitejšie ich potreby a záujmy.

PRÍLOHA – INŠTRUKCIE

PRVÝ KONTAKT – INŠTRUKCIE PRE INŠTITÚCIE, KTORÉ SA NEŠPECIALIZUJÚ IBA NA DOMÁCE NÁSILIE

Ak sa na vašu inštitúciu obráti žena, ktorá zažila násilie, je potrebné urobiť nasledujúce kroky:

Atmosféra, prostredie

- ☐ Poskytnite na rozhovor bezpečné a príjemné miesto.
- ☐ Ak žena príde aj s deťmi, je dobré, ak je tam niekto, kto sa o ne postará, alebo ak má k dispozícii aspoň miestnosť, v ktorej sa môžu hrať (zabezpečte, aby tam boli nejaké hračky alebo knihy, papier a ceruzky, s ktorými sa môžu deti hrať).
- ☐ Nechajte žene čas, aby sa upokojila.
- ☐ Ponúknite jej šálku kávy alebo pohár vody.
- ☐ Majte poruke papierové vreckovky.
- ☐ Majte poruke informačné materiály o násilí v rôznych jazykoch a letáky špecializovaných organizácií (ženských MVO).
- ☐ Na stenách majte plagáty s číslami krízových liniek, aby ste ženám ukázali, že o existencii tohto problému viete, a že konkrétna klientka nie je jediná, ktorá tento problém má.

Vysvetlite, čo môžete pre ženu urobiť

- ☐ Nájdite kompetentnú osobu, ktorá sa so ženou porozpráva.
- ☐ Predstavte sa žene.
- ☐ Uvítajte ju s empatiou a súcitom.
- ☐ Povedzte jej, že to, že prišla a povedala vám o svojom probléme, je dobré a veľmi odvážne.
- ☐ Vyhnite sa akýmkoľvek obviňujúcim otázkam typu: “Prečo ste neprišli skôr?”
- ☐ Povedzte žene, že jej chcete pomôcť alebo jej pomôžete v hľadaní pomoci.
- ☐ Povedzte jej, že so všetkými informáciami, ktoré poskytne, budete zaobchádzať opatrne a zachováte ich dôvernosť.
- ☐ Ak nemôžete zaručiť dôvernosť informácií, vysvetlite žene, aký postup musíte dodržať.
- ☐ Povzbudte ju k tomu, aby o násilí hovorila, ale povedzte jej aj to, že o tom s vami nemusí hovoriť hneď, ak by to malo priniesť dôsledky, ktoré si práve neželá (napr. polícia vo väčšine krajín musí vec prešetriť, ak žena oznámi násilie).
- ☐ Dovoľte žene slobodne sa rozhodnúť, či s vami bude hovoriť alebo nie; ukážte jej, že má možnosť voľby (je to veľmi dôležité pre posilnenie žien, ktoré zažívajú násilie – ak ich do niečoho budete nútiť, budú sa cítiť ešte bezmocnejšie).
- ☐ Povedzte žene, že jej pomôžete kontaktovať inú inštitúciu (ženské poradenské centrum alebo bezpečný ženský dom), ak žena váha, či s vami chce hovoriť; pomôžte jej kontaktovať tieto inštitúcie.

Pochopenie situácie

Ak sa žena rozhodne, že sa s vami chce rozprávať:

- ☐ Pozorne počúvajte, prejavte záujem.
- ☐ Povedzte žene, že je ťažké hovoriť o násilí; povedzte jej, že nemusí mať pocity hanby, že to nie je jej vina, že aj iné ženy sú v takejto situácii, a že existuje pomoc.
- ☐ Uvedomte si, že rozprávanie o násilí môže znovu vyvolať trauma a žena sa môže extrémne rozrušiť; buďte veľmi citliví/é a opatrní/é.
- ☐ Ešte raz žene povedzte, že jej chcete pomôcť, že v tom nie je sama; povzbudte ju a dajte jej nádej.
- ☐ Povedzte jej, že sa nemusí ponáhľať, že sa nemusí cítiť pod tlakom a hneď všetko povedať.

- ☐ Pýtajte sa otvorené otázky (napr. kto vám to urobil, čo sa včera stalo, čo ste urobili potom, ako ste sa cítili atď.).
- ☐ Vyhnite sa zatvoreným otázkam, napr. zbil vás manžel?, chcete sa rozviesť? (v tomto bode je vaším cieľom porozumieť situácii ženy a pomôcť jej porozumieť tomu, čo sa deje; ďalším krokom je zistiť, čo potrebuje).
- ☐ Vyhnite sa príliš veľkému počtu otázok, aby nemala žena pocit, že ste príliš zvedaví/é a vypočúvate ju.
- ☐ Nepýtajte sa na detaily o násilí, ak so ženou ešte nemáte vybudovaný udržateľný vzťah, založený na dôvere, alebo ak jej vaša inštitúcia nedokáže poskytnúť takú konkrétnu pomoc.
- ☐ Pri prvom kontakte nie je potrebné klásť otázky o celej histórii problému danej klientky; nech sa žena sama rozhodne, koľko vám toho chce povedať.
- ☐ Cieľom je porozumieť jej súčasnej situácii, aby ste jej mohli pomôcť;
- ☐ Prejavte súcit a rešpekt k spôsobu, ako žena doteraz násilie zvládala; opýtajte sa jej, čo všetko už urobila, aby sa ochránila a zmenila situáciu.
- ☐ Jasne sa vyjadrite, že za násilie nie je zodpovedná ona, a že sa násilie nijako nedá ospravedlniť; zároveň sa vyhnite negatívnym poznámkam o jej násilnom partnerovi.
- ☐ Vyhnite sa akémukoľvek obviňovaniu ženy.
- ☐ Nekladte obviňujúce otázky, ktoré ženu nerešpektujú a prekračujú jej hranice: “Prečo ste sa za neho vydali?”, “Prečo sa s ním nerozvediete?” alebo “Načo ste s ním mali deti?”. Sú to osobné rozhodnutia, ktoré treba rešpektovať. Tieto otázky sú navyše zbytočné a žene nepomôžu, iba v nej vyvolajú zlé pocity a neposilnia ju. V takejto situácii potrebujeme, aby nás niekto povzbudil, nie obviňoval!
- ☐ Z času na čas počas rozhovoru zopakujte, čo žena povedala, aby ste sa uistili, že ste ju správne pochopili a ukázali jej, že rozumiete tomu, čo hovorí.

Zisťovanie aktuálnych potrieb

- ☐ Najmä krátko po násilnom útoku sa ženy opýtajte, či ju niečo nebolí, alebo či nie je zranená.
- ☐ Opýtajte sa jej, či potrebuje lekársku pomoc, a ak áno, sprostredkujte ju.
- ☐ Pomôžte jej porozmýšľať o tom, čo práve potrebuje.
- ☐ Najdôležitejšou otázkou je v tomto bode to, či je pre ňu bezpečné vrátiť sa domov, a čo je potrebné vzhľadom na jej vlastné bezpečie, ako aj bezpečie jej detí, urobiť.
- ☐ Snažte sa zistiť, nakoľko je situácia nebezpečná pre ňu a pre deti; aké veľké nebezpečenstvo hrozí, že násilný partner znovu zaútočí, či už v ten deň, alebo v nasledujúcich dňoch (pozri: odhad nebezpečenstva v prílohe).
- ☐ Ak žena nie je rozhodnutá, či chce od partnera odísť alebo nie, povedzte jej, aby na seba nenaliehala, že takéto rozhodnutie potrebuje čas; mala by si nechať toľko času, koľko potrebuje; mala by dostať podporu v poradenskom procese, aby sa mohla rozhodnúť.
- ☐ Povedzte jej, ak hrozí nebezpečenstvo, že v takejto situácii môže byť dočasný odchod od partnera veľmi dôležitý pre jej bezpečie.
- ☐ Vezmite do úvahy aj skutočnosť, že ženy môžu mať finančné problémy, môžu byť bez príjmu, môžu mať pre násilie problémy v práci alebo problém s vízami (migrantky); opýtajte sa ženy, aké má potreby v tomto smere a informujte ju o možnostiach.

Bezpečnostný plán a informácie

Bezpečnostný plán by mal byť štandardnou súčasťou práce každej inštitúcie, na ktorú sa môžu ženy obrátiť so žiadosťou o pomoc:

- ☐ Informujte ženu o možnostiach právnej ochrany a bezpečnom bývaní v ženských domoch.
- ☐ V situácii aktuálne hroziaceho nebezpečenstva pomôžte žene požiadať o vykázanie násilného partnera zo spoločného príbytku políciou alebo o iný ochranný súdny príkaz.
- ☐ Ak neexistuje žiaden príkaz na vykázanie násilného muža alebo zákaz priblíženia sa, alebo ak je násilný partner veľmi nebezpečný, pomôžte žene a jej deťom nájsť iné bezpečné bývanie (rodina, priatelia, ostatné bezpečné ženské domy).
- ☐ Prejdite spoločne dotazník bezpečnostného plánu (pozri: príloha) a ubezpečte sa, že žena dostane informácie o núdzových telefónnych číslach a službách, ktoré môže ďalej využiť.
- ☐ Povzbudte ženu k tomu, aby o bezpečnostnom pláne hovorila aj s deťmi.

Dohoda a ukončenie

- ☐ Povedzte klientke, akú ďalšiu podporu a pomoc jej ešte môžete ponúknuť.
- ☐ Dajte jej vizitku a povedzte jej, ako a kedy vás môže zastihnúť.
- ☐ Ak nie ste špecializovaná inštitúcia (bezpečný ženský dom, ženské krízové centrum, intervenčné centrum, krízová linka), ktorá sa zaoberá násilím páchaným na ženách a deťoch, poraďte žene, aby sa obrátila na takúto organizáciu a pomôžte jej ju kontaktovať.
- ☐ Ak žene ponúknete ďalšiu pomoc, dohodnite sa s ňou, ako budete postupovať, čo pre ňu urobíte a kedy znovu príde.
- ☐ Ak je to možné, ponúknite žene konkrétnu pomoc pri riešení jej situácie, napríklad namiesto toho, aby ste ju iba poslali do ďalšej inštitúcie, sami/y hovorte s oddelením sociálnych služieb o tom, či môže dostávať sociálne dávky – pre človeka v krízovej situácii je jednoducho vyčerpávajúce a zaplavujúce zariadiť si všetky veci a zorientovať sa v “džungli systému pomoci”. Je to niečo, čo je dosť ťažké aj vtedy, ak nie ste v krízovej situácii; niekedy je to ťažké aj pre samotných odborníkov/čky.
- ☐ Povzbudte ženu k tomu, aby sa postarala o svoje fyzické a duševné zdravie a vyhľadala odbornú pomoc a liečbu; informujte ju o možnostiach.
- ☐ Konkrétna pomoc žene a deťom dokazuje, že vám na nich skutočne záleží, a že to nie sú iba “reči”; je to pre ženy veľmi dôležitá skúsenosť, cez ktorú môžu znovu nadobudnúť dôveru v okolitý svet a získať nádej, že svoju situáciu môžu zmeniť.

Zodpovednosť a manažment služieb

- ☐ Nenechávajúte v tom ženu samu; povedzte jej, že cítite zodpovednosť za to, aby dostala primeranú pomoc, a že vás môže znovu kontaktovať, ak niečo nebude fungovať.
- ☐ Spolupracujete s ostatnými inštitúciami a zabezpečte, aby žena dostala rýchlu a nebyrokratickú pomoc.
- ☐ Opýtajte sa ženy, či ju môžete znovu kontaktovať, ako a kedy.
- ☐ Aktívne kontaktujete ženu znovu a ponúknite jej proaktívnu pomoc najmä vtedy, ak nepríde na dohodnuté stretnutie.
- ☐ Prevezmite zodpovednosť za riadenie a koordináciu poskytovateľov pomoci aspoň dovtedy, kým žena iným inštitúciami začne dôverovať, napr. ženské MVO túto zodpovednosť preberajú.

PRÍLOHA: Odhad nebezpečenstva a bezpečnostný plán

ODHAD NEBEZPEČENSTVA

V posledných desaťročiach bolo pomocou výskumov a praxe vytvorených mnoho nástrojov na vyhodnotenie nebezpečenstva páchatel’a domáceho násillia. Tieto nástroje však nie sú určené na úplne presné meranie alebo predvídanie rizika. Slúžia skôr na systematické získavanie informácií a na ich porovnanie s predchádzajúcou skúsenosťou a vedomosťami s cieľom určiť, či sú žena a deti vystavené riziku vážnej ujmy. V multiinštitucionálnej spolupráci je dôležité podeliť sa o informácie a robiť koordinovaný odhad nebezpečenstva. Odhad nebezpečenstva by sa mal robiť spolu so ženou a iba vtedy, ak cíti dôveru a podporu. Vždy by mal byť sprevádzaný bezpečnostným plánom.

BIG 26 (Duluth, Minnesota)

V Intervenčnom programe proti domácejmu násilliu (DAIP) v Duluth v Minnesote v USA vyvinuli 26 otázok na odhad nebezpečenstva páchatel’a.

	Áno	Nie	Neviem	
1.	☐	☐	☐	Je páchatel' postupne násilnejší, brutálnejší alebo nebezpečnejší?
2.	☐	☐	☐	Ublížil Vám niekedy tak, že ste potrebovali lekárske ošetrovanie?
3.	☐	☐	☐	Pokúšal sa Vás niekedy škrtiť?
4.	☐	☐	☐	Zranil alebo zabil niekedy domáceho miláčika?
5.	☐	☐	☐	Vyhrážal sa Vám niekedy, že Vás zaškrťí?
6.	☐	☐	☐	Zneužil Vás niekedy sexuálne?
7.	☐	☐	☐	Vyhrážal sa Vám niekedy zbraňou? Ak áno, akou?
8.	☐	☐	☐	Je majetnícky alebo extrémne žiarlivý, sleduje Vás a kontroluje?
9.	☐	☐	☐	Sú jeho útoky častejšie?
10.	☐	☐	☐	Vyhrážal sa niekedy tým, že spácha samovraždu alebo sa o ňu niekedy pokúsil?
11.	☐	☐	☐	Napadol Vás niekedy počas tehotenstva?
12.	☐	☐	☐	Rozišli ste sa alebo ste sa pokúsili s páchatel'om rozísť za posledných 12 mesiacov?
13.	☐	☐	☐	Pokúsili ste sa za posledných 12 mesiacov vyhľadať pomoc (polícia, poradenské centrum, bezpečný ženský dom atď.)?
14.	☐	☐	☐	Ste izolovaná alebo obmedzovaná vo vyhľadávaní pomoci (telefón, auto, rodina, priatelia atď.)?
15.	☐	☐	☐	Bol páchatel' za posledných 12 mesiacov vystavený extrémnemu stresu (strata zamestnania, smrť blízkej osoby, finančné problémy atď.)?
16.	☐	☐	☐	Pije páchatel' veľa/má problém s alkoholom?
17.	☐	☐	☐	Mal niekedy abstinenčné príznaky /liečil sa zo závislosti na drogách alebo alko- hole?
18.	☐	☐	☐	Má páchatel' zbraň; nosí ju pri sebe alebo má prístup k zbraniam? K akým?
19.	☐	☐	☐	Myslíte si, že by Vás mohol vážne zraníť alebo zabiť?
20.	☐	☐	☐	Pokúsili ste sa páchatel'a akýmkoľvek spôsobom chrániť (pokúšali ste sa o zmenu výpovede na polícii, o zníženie kaucie atď.)?
21.	☐	☐	☐	Bol páchatel' ako dieťa týraný členom rodiny ?
22.	☐	☐	☐	Bol páchatel' svedkom týrania svojej matky?
23.	☐	☐	☐	Prejavuje páchatel' ľútosť alebo zármatok nad svojimi násilnými útokmi?
24.	☐	☐	☐	Spáchal páchatel' iné trestné činy (okrem násillia)?
25.	☐	☐	☐	Správa sa páchatel' násilne aj k iným ľuďom (mimo rodiny)?
26.	☐	☐	☐	Užíva páchatel' drogy (speed, kokaín, crack atď.)?

Riziko vážnej ujmy je tým vyššie, čím viac odpovedí “áno” žena alebo dieťa uvedie.

ĎALŠIE NÁSTROJE NA ODHAD NEBEZPEČENSTVA

NÁSTROJ NA ODHAD NEBEZPEČENSTVA OD JACQUELYN C. CAMPBELL

Jacquelyn C. Campbell vyvinula podobný nástroj na odhad nebezpečenstva, ktorý si môžete stiahnuť z jej webovej stránky. Taktiež ponúka on-line zaškolenie na odhad nebezpečenstva.

<http://www.dangerassessment.com/WebApplication1/pages/da/> (27. jún 2006)

FORMULÁR NA POČIATOČNÝ ODHAD NEBEZPEČENSTVA

ASSIST z Glasgow v Škótsku vyvinuli formulár na odhad nebezpečenstva, ktorý môžete nájsť na webovej stránke CAADA (Koordinovaný postup proti domácejmu násiliu).

http://www.crarg.org.uk/library_resources.html#2 (27. jún 2006)

MODEL ODHADU NEBEZPEČENSTVA V PRÍPADOCH DOMÁCEHO NÁSILIA LONDÝNSKEJ METROPOLITNEJ POLÍCIE

Londýnska metropolitná polícia vyvinula nástroj na odhad nebezpečenstva (SPECSS) pre svoj policajný zbor, ktorý si môžete stiahnuť z ich webovej stránky.

www.met.police.uk/csu/pdfs/AppendixIII.pdf (27. jún 2006)

Evaluáciu používania nástrojov na odhad nebezpečenstva urobila University of Warwick a môžete si ju stiahnuť z adresy:

<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/shss/swell/research/> (27. jún 2006)

PRÍLOHA – Odhad nebezpečenstva a bezpečnostný plán

BEZPEČNOSTNÝ PLÁN

BEZPEČNOSTNÝ PLÁN PRE ŽENY

Z: Manuálu WAVE (2004) “Cesta z násilia”.

Pri poskytovaní pomoci ženám a deťom, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, je potrebné zvážiť nasledujúce:

- ☐ S kým môže žena o svojej situácii hovoriť (učiteľky v škole, príbuzní atď.)?
- ☐ Mala by si zbrať najdôležitejšie veci, najmä dôležité dokumenty, a nechať ich u niekoho, komu dôveruje. Pripomeňte jej, aby mala kľúče od bytu/domu a auta vždy pri sebe, aby ich mohla, v prípade potreby, vziať so sebou.
- ☐ Ak sú v domácnosti zbrane, skúste spoločne premýšľať o spôsobe, ako ich odstrániť.
- ☐ Komu môže zavolať v krízovej situácii?
- ☐ Čo ju v krízovej situácii najviac ochráni? Čo funguje?
- ☐ Zavolať by polícia, ak by znovu došlo k násiliu? Je v domácnosti telefón? Môže si s deťmi alebo susedmi dohodnúť signál, ak bude potrebné zavolať polícia, alebo ak bude potrebovať pomoc?
- ☐ Ak by potrebovala dočasne odísť, má kam? Pomôžte jej premýšľať o možných miestach, na ktoré by v krízovej situácii mohla ísť. Spíšte adresy a telefónne čísla a povedzte jej, aby ich držala na bezpečnom mieste, aby ich násilný partner nenašiel.
- ☐ Ak bude musieť utiecť, aké sú únikové cesty z domu?
- ☐ Pripomeňte žene, že uprostred násilného útoku je najlepšie utiecť niekedy preto, aby sa násilný partner upokojil. Nech robí čokoľvek, čo ju ochráni.

Ak žena plánuje od násilného partnera odísť, preberte s ňou nasledujúce body:

- ☐ Ako a kedy je najbezpečnejšie odísť? Aký druh dopravy vie využiť? Má peniaze? Má kam ísť?
- ☐ Je pre ňu prijateľné zavolať v prípade potreby polícia?
- ☐ Komu povie a komu nepovie o odchode?
- ☐ Čo môže klientka a ľudia v jej okolí urobiť, aby ju zneužívateľ nenašiel?
- ☐ Komu vo svojom okolí dôveruje v tom, že ju ochráni?
- ☐ Ako bude bezpečne cestovať do práce/z práce alebo do školy vyzdvihnúť deti?
- ☐ Ktorí ľudia/ právne prostriedky jej pomôžu, aby sa cítila bezpečnejšie? Spíšte ich adresy a telefónne čísla a povedzte klientke, aby ich neprezradila násilnému partnerovi.
- ☐ Pozná telefónne číslo miestneho ženského domu?
- ☐ Aké opatrenia vzhľadom na starostlivosť o deti a otcove návštevy by boli pre ňu i pre deti najbezpečnejšie?
- ☐ Bolo by predbežné opatrenie prijateľnou možnosťou?

Ak žena od násilného partnera odišla, diskutujte s ňou o nasledujúcich bodoch:

- ☐ Výmena zámku na dverách a oknách.
- ☐ Ak je to možné, inštalácia lepšieho bezpečnostného systému – mreže na okná, bezpečnostné zámky, lepšie osvetlenie, hasiaci prístroj atď.
- ☐ Inštrukcie pre deti alebo rodinu a priateľky/priateľov, aby v prípade nebezpečenstva zavolali polícia.
- ☐ Rozhovor s učiteľkami a učiteľmi a iným detským personálom o tom, kto je oprávnený vyzdvihnúť deti, i o iných špeciálnych opatreniach na ochranu detí.
- ☐ Zvážte využitie ženských podporných služieb v oblasti zverenia detí, úpravy styku s deťmi, rozvodu a iných opatrení, ktoré chránia deti a klientku.
- ☐ Získanie predbežného opatrenia o dočasnom vylúčení z užívania spoločnej nehnuteľnosti.

Iné bezpečnostné opatrenia:

Poradte žene, aby mala v prípade nutného úteku k dispozícii nasledujúce veci:

- ☐ Pas, rodný list (originál, alebo kópia)
- ☐ Kartu poistenca
- ☐ Sobášny list, vodičský preukaz a papiere od auta
- ☐ Číslo účtu, kreditné karty, vkladné knižky
- ☐ Doklady o dávkach sociálnej pomoci a imigračné dokumenty
- ☐ Lieky a recepty
- ☐ Rozhodnutie súdu o rozvode alebo iné súdne dokumenty
- ☐ Telefónne čísla a adresy rodiny, priateľiek/priateľov a miestnych inštitúcií
- ☐ Oblečenie pre seba a pre deti
- ☐ Kľúče (dom/byt, auto)
- ☐ Obľúbené hračky detí, aby im sprijemnilo pobyt na cudzom mieste
- ☐ Učebnice atď.

BEZPEČNOSTNÝ PLÁN PRE INŠTITÚCIE

Služby a inštitúcie môžu úspešne pomáhať a ochraňovať ženy a deti, ak sa postarajú o svoju vlastnú bezpečnosť. Pre políciu sú bezpečnostné opatrenia zvyčajne každodennou rutinou. V sociálnych a zdravotníckych službách nie je bezpečnosť zamestnancov a zamestnankýň vždy v centre pozornosti.

Ochrana zamestnancov a zamestnankýň a klientov/ok pred všetkými formami násillia, ako aj ich podpora, by mali byť súčasťou stratégií každej inštitúcie, ktorá je zaangažovaná na prevencii domáceho násillia.

Bezpečnostný plán inštitúcií vytvorilo Intervenčné centrum proti domácemu násilliu vo Viedni s nasledujúcimi inštrukciami:

Tvorba bezpečnostného plánu

1. Stratégia inštitúcie

Inštitúcie potrebujú mať jasnú stratégiu, pokiaľ ide o výskyt násillia, obťažovanie alebo diskrimináciu a plánovanie bezpečnostných opatrení. Tie zahŕňajú:

- ☐ vytvorenie bezpečnostného plánu v písomnej forme na ochranu zamestnancov/kýň a klientov/tok v prípadoch násillia (kto je zodpovedný za pomoc, o aký typ pomoci ide, napr. právnik/čka, pracovné voľno atď.);
- ☐ komplexný písomný bezpečnostný plán, ktorý zahŕňa, čo treba urobiť v nebezpečných situáciách a poskytuje úplné informácie;
- ☐ plánovanie implementácie bezpečnostného plánu na všetkých úrovniach: inštitúcia, manažment, zamestnanci/kyne, klienti/ky.

2. Prevencia násillia a implementácia bezpečnostného plánu

- ☐ Technické bezpečnostné opatrenia (bezpečnostné dvere, video, priame telefonické spojenie na políciu atď.);
- ☐ Monitoring každodenných bezpečnostných opatrení (napr. kto môže do inštitúcie vstúpiť, kedy budú dvere otvorené a kedy zamknuté, kto má dodržiavať aké bezpečnostné opatrenia);
- ☐ Pravidelné informovanie nových zamestnancov a zamestnankýň o platných bezpečnostných opatreniach;
- ☐ Pravidelný "bezpečnostný nácvik" (kontrola dodržiavania bezpečnostných opatrení, diskutovanie o opatreniach so všetkými zainteresovanými);
- ☐ Systém včasného varovania: v prípade bezprostredného nebezpečenstva (napr. násilný muž, ktorý sa niečoho domáha, zavolá, alebo sa objaví vo vašej inštitúcii) vykonajte opatrenia včas, diskutujte o takejto situácii na poradách, neodkladajte to na neskôr.

3. Čo nasleduje po akte násillia v inštitúcii

- ☐ Naplánujte, čo treba urobiť okamžite po incidente: kto má čo urobiť a kedy (napr. zavolať políciu/ohlásiť incident, zaviesť "inštitucionálny zákaz" pre klientelu, zvolať bezpečnostnú poradú atď.).
- ☐ Podporte ľudí, ktorí boli aktom násillia priamo zasiahnutí: zistite ich potreby, vytvorte a implementujte podporné opatrenia: aký druh podpory, kompetencií atď. potrebujú?
- ☐ Zistite potreby ostatných zamestnancov a zamestnankýň, vytvorte a zavedte opatrenia na podporu a pomoc (napr. supervíziu).
- ☐ Reflektujte proces bezpečnostného plánovania (čo fungovalo, čo nie?).
- ☐ Ak je to potrebné, vylepšite/aktualizujte bezpečnostný plán.

Čo treba zvážiť pri tvorbe bezpečnostného plánu

- ☐ Aké nebezpečné situácie sa môžu vyskytnúť vo vašej inštitúcii?
- ☐ Aký druh násillia sa môže vyskytnúť?
- ☐ Kto môže zaútočiť? Na koho? V akom čase a kde konkrétne?
- ☐ Čo potrebujeme / Čo musíme urobiť preto, aby sme vyhli nebezpečným situáciám:
 - ☐ byť zrozumiteľní
 - ☐ mať dohodu/pravidlá
 - ☐ mať technické vybavenie/podmienky
- ☐ Bezpečnostný plán pre každodenný život: čo má kto robiť a kedy? Bezpečnostný plán pre núdzové situácie.
- ☐ Po násilnom incidente: aký druh podpory majú k dispozícii zamestnankyne a zamestnanci (napr. právnik/ačku, supervíziu, voľno atď.)? Akú podporu a pomoc majú k dispozícii zasiahnutí klienti/ky? Aký typ podpory majú k dispozícii ostatní zamestnanci/kyne?
- ☐ Kto je za čo zodpovedný v oblasti bezpečnosti? Kto je zodpovedný za kontinuálnu implementáciu bezpečnostných plánov? Ako to bude kontrolované?

PRÍLOHA – MODELY A PRÍKLADY SPOLUPRÁCE

MODELY, PREZENTOVANÉ NA WORKSHOPOCH V RÁMCI PROJEKTU DAPHNE “MOSTY K POMOCI”, POCHÁDZAJÚ ZO SPRÁV V RÁMCI TOHTO PROJEKTU.

Okrúhly stôl proti domácejmu násiliu; Gladbeck, Nemecko

Poradenské centrum pre ženy v Gladbecku je členskou organizáciou združenia programov pre ženy na úrovni štátu Nordrhein-Westfalen: ide o 53 poradenských programov pre ženy, 63 ženských domov, 34 krízových liniek pre ženy - obeť znásilnenia, dve ubytovacie zariadenia pre mladé dievčatá a dva programy pracujúce so ženami a deťmi, ktoré zažili sexuálne zneužívanie v detstve (Wildwasser). Na federálnej úrovni je Poradenské centrum pre ženy Gladbeck členskou organizáciou Federálneho združenia poradenských programov pre ženy a krízových liniek pre obeť znásilnenia.

Ženy, ktoré prichádzajú do Poradenského centra pre ženy v Gladbecku, hľadajú pomoc a podporu v mnohých oblastiach: domáce násilie, znásilnenie, týranie detí, mobbing na pracovisku, prenasledovanie a problémy, ktoré súvisia so štrukturálnym násilím v oblasti zamestnanosti, bytové otázky atď.

Okrúhly stôl proti domácejmu násiliu vznikol v r. 2002 z iniciatívy Poradenského centra pre ženy v Gladbecku ako reakcia na nový občiansky zákon o ochrane proti domácejmu násiliu. Účastníčky a účastníci tohto okrúhleho stola boli: správa mesta – oddelenie sociálnych vecí, oddelenie sociálnej a právnej ochrany mladistvých, migračný úrad, úrad pre rovnaké práva, súdni úradníci a úradníčky, prokuratúra, polícia, právnik/čka, vedúci/a miestneho združenia lekárov, poradenský program Caritas (cirkevný) a rôzni hostia.

Prvá pracovná fáza: počas prvej pracovnej fázy sa diskutovalo o cieľoch a všeobecných pravidlách okrúhleho stola. Účastníci a účastníčky si zvýšili svoju odbornosť a oboznámili sa s prácou ostatných organizácií. Z pohľadu spolupráce sa analyzovali priesečníky medzi rôznymi organizáciami, ako aj zmluvy o spolupráci medzi zainteresovanými inštitúciami.

Druhá pracovná fáza: vykonala sa evaluácia toho, či spolupráca napĺňa potreby, či sa identifikovali slabé miesta a ako sa s nimi pracovalo, či sa iniciovala nová spolupráca, t.j. či boli prizvané nové partnerské inštitúcie, a či sa objavili nové/ďalšie témy na diskusiu (zdravotnícky systém, deti, páchatelia atď.). Na záver odsúhlasili formu prezentácie smerom k verejnosti (žiadne tlačové správy v mene skupiny bez predchádzajúcej diskusie).

Pracovný postup: stretnutia sa konajú štyrikrát do roka a sú zamerané na postupy a nové spôsoby boja proti domácejmu násiliu. Sústreďujú sa na proces intervencie a na evaluáciu toho, čo pre obeť najlepšie funguje, a toho, čo nefunguje. V čase medzi jednotlivými stretnutiami inštitúcie a organizácie úzko a bilaterálne spolupracujú.

Príklad: Ak na polícii telefonicky ohlásia prípad domáceho násillia, polícia má právomoc okamžite násilníka na desať dní vykázat. Polícia pošle údaje o danej žene Poradenskému centru pre ženy Gladbeck (musí k tomu dať súhlas, ale nemusí podpísať písomné vyhlásenie). Ak v domácnosti žijú deti, informuje sa aj oddelenie sociálnej a právnej ochrany mladistvých. Poradenské centrum pre ženy v Gladbecku zavolá ženu v priebehu 24 hodín a ponúkne jej termín na stretnutie v priebehu nasledujúcich 24 až 48 hodín. Ak žena odmietne stretnutie, dostane cez telefón informácie o svojich právach a o tom, čo môže robiť (bezpečnostný plán). Navyše žena dostane poštou informačný materiál v štyroch rôznych jazykoch (nemecký, anglický, turecký a ruský). Ďalej sa ženy opýtajú, či by chcela sprevádzanie na súd, na ktorom môže podať žiadosť o vydanie predbežného opatrenia o zákaze priblíženia. Na súde pracujú dvaja/dve úradníci/úradníčky, ktorí sa špecializujú na domáce násillie (členovia/členky okrúhleho stola). Ak žena, ktorá príde na súd a žiada o vydanie predbežného opatrenia o zákaze priblíženia, predtým nekontaktovala Poradenské centrum pre ženy, dostane informačný leták a súdny úradník/úradníčka ju povzbudia k tomu, aby ho kontaktovala.

Rovnaký postup má polícia, oddelenia sociálnych vecí (všetky partnerské inštitúcie v rámci okrúhleho stola). Tento postup je dosť účinný, pretože mnohé ženy sa cítia stratené, keď musia všetky byrokratické postupy riešiť samy. Niektoré ženy, ktoré si v počiatočnej fáze intervencie neželajú kontakt s Poradenským centrom pre ženy, prichádzajú do programu o niekoľko týždňov alebo mesiacov neskôr, aby hovorili o svojej skúsenosti, a aby dostali podporu a pomoc.

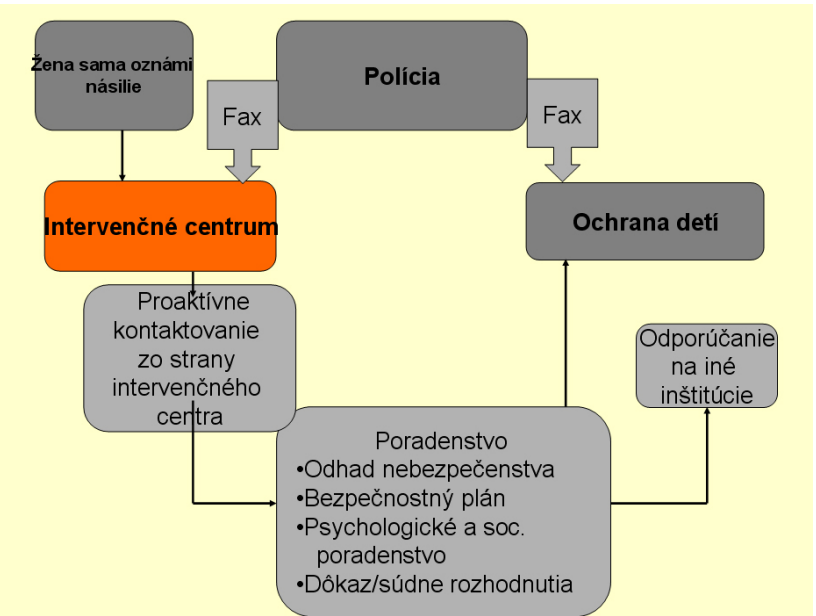
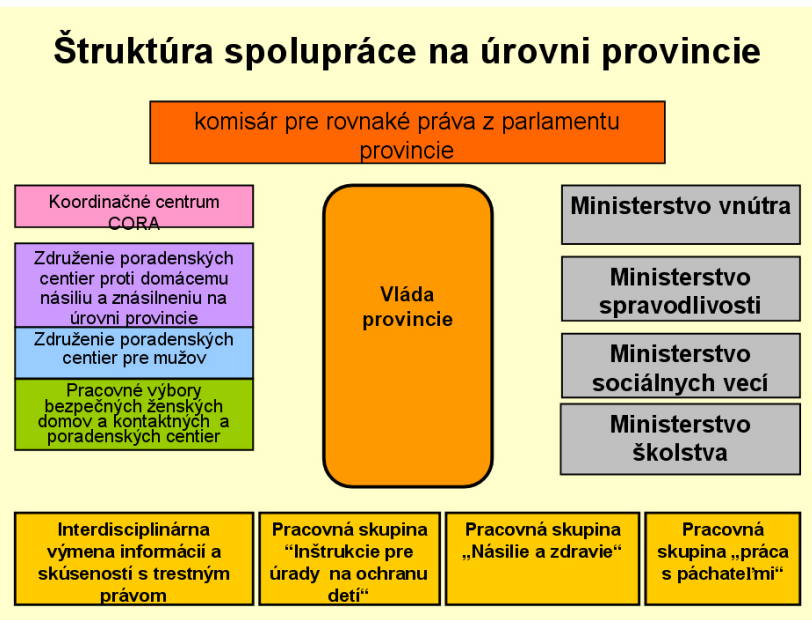
Postup na oddelení sociálnej a právnej ochrany mladistvých: v rámci koordinovaného postupu oddelenie SPO mladistvých kontaktuje násilného muža (nie matku, ako to zvyklo byť predtým), a konfrontuje ho s tým, že ako otec zlyhal, čoho dôkazom je to, že bil/týral matku svojho dieťaťa (deti). Taktiež kontaktujú dieťa (deti), aby zistili, do akej miery je (sú) traumatizované.

KOORDINÁCIA ŠTÁTNYCH INŠTITÚCIÍ A MVO V PROVINCIÍ MECKLENBURG VORPOMMERN, NEMECKO

Modelový projekt CORA bol realizovaný od roku 1998 do roku 2001. V roku 2001 vzniklo päť intervenčných centier, pretože akčný plán provincie na rok 2001 bol zameraný na intervencie v súvislosti s domácim násilím. Intervenčné centrá sú plne financované provinciou, ale prevádzkujú ich MVO. Sú integrované do existujúcich policajných, súdnych a komunitných štruktúr. Vznikli novely zákona o vymožitelnosti práva na úrovni provincie, ktoré boli schválené aj Ministerstvom vnútra. V súčasnosti sa plánuje aktualizácia Akčného plánu na úrovni provincie, ktorý kladie dôraz na násillie páchané na ženách a deťoch.

Štruktúra spolupráce a sieťovania na úrovni provincie:

Ochrana a poradenské služby organizuje každý z výborov na úrovni provincie. V týchto výboroch prebieha výmena know-how a diskutuje sa o cieľoch zameraných na zníženie výskytu násillia páchaného na ženách a deťoch.

Štruktúra spolupráce na regionálnej úrovni- “Intervenčná reťaz”:

Na regionálnej úrovni, v komunitách, sa tiež začala interdisciplinárna spolupráca. Účastníkmi/čkami sú: polícia, prokuratúra, súdy, ochrana detí, bezpečný ženský dom, intervenčné centrá a komisár/ka pre rovnaké práva. Tento diagram ukazuje štruktúru spolupráce.

RAKÚSKY ZÁKON O DOMÁCOM NÁSILÍ A MODEL INŠTITUCIONÁLNEJ SPOLUPRÁCE

Pozostáva z troch zložiek:

- 1. Okamžité vykazanie násilníka z domácnosti obete na 10 alebo maximálne 20 dní (policajný zákon - *Sicherheitspolizeigesetz* § 38a SPG – rozhodnutie polície o vykázaní násilnej osoby zo spoločného obydlija).
- 2. Predbežné opatrenie súdu na tri mesiace a dlhšie (občianske právo - *Exekutionsordnung* § 382 EO).
- 3. Služby pre obeť. Intervenčné centrá s proaktívnym prístupom (policajný zákon - *Sicherheitspolizeigesetz* § 38a SPG).

Rozhodnutie polície o vykázaní

Podmienky: nebezpečný útok ohrozujúci život, zdravie a slobodu človeka (preventívne).

Kto je chránený: akákoľvek osoba žijúca v dome/byte; nie je potrebný príbuzenský vzťah; vlastníctvo domu/bytu alebo prenajímanej nehnuteľnosti nie je podstatné.

Opatrenia (vykonávané políciou bez súhlasu obete): okamžité vykazanie nebezpečnej osoby.

Rozhodnutie o vykázaní: vykázaná osoba má zákaz vrátiť sa do domu/bytu alebo jeho okolia na 10 dní; ak obeť požiada o predbežné opatrenie v priebehu 10 dní, zákaz sa predĺži na 20 dní a po uplynutí tejto lehoty zaniká.

Intervencia polície pri žiadosti o predbežné opatrenie:

- Polícia musí vypočuť obidve strany zvlášť.
- Polícia musí nebezpečnej osobe odobrať kľúče od príbytku.
- Polícia musí obidve strany informovať o intervencii, ako aj o ich právach.
- Porušenie predbežného opatrenia sa trestá pokutou do výšky 380 EUR.
- Obeť nemusí vystaňovanú osobu prijať naspäť.
- Polícia musí skontrolovať, či bol príkaz vykonaný do troch dní.

Predbežné opatrenie rodinného (občianskeho) súdu – vykazanie nebezpečnej osoby zo spoločného obydlija a zákaz priblíženia

Podmienky: fyzický útok; vyhrážanie sa; správanie, ktoré vážne ohrozuje duševné zdravie.

Kto je chránený: všetky osoby, ktoré spolu žijú alebo žili ako rodina alebo v komunite podobnej rodine.

Ochrana: Páchateľ sa nesmie zdržiavať na špecificky definovaných miestach, ako sú domácnosť/byt, jeho okolie a na iných miestach, ako pracovisko obete a škôlka, ktorú navštevujú deti; zákaz priblíženie sa vydáva po tom, čo polícia vydá rozhodnutie o vykázaní; súd musí rozhodnúť do 20 dní.

Zákaz je platný tri mesiace, a pokiaľ bola podaná žiadosť o rozvod, platí do konca rozvodového konania alebo iného súdneho konania, ktoré sa začalo.

Spolupráca inštitúcií: Zúčastňujú sa na nej tri hlavné inštitúcie:

1) Polícia podať správu:

- Miestnemu intervenčnému centru, vo všetkých prípadoch do 24 hodín faxom;
- Oddeleniu sociálnej a právnej ochrany mládežníkov vo všetkých prípadoch, kde sú v rodine maloleté deti;
- Súdu pre záležitosti rodiny (občianskemu súdu): ak obeť požiada o vydanie zákazu priblíženia, alebo ak páchateľ poruší predbežné opatrenie vydané súdom, polícia tiež musí poslať zadržané kľúče súdu.

2) Súd pre záležitosti rodiny musí:

- Informovať políciu, ak obeť požiada o vydanie zákazu priblíženia;
- Nariadiť polícii, aby vykonala rozhodnutie, kedykoľvek o to obeť požiada;
- Poslať svoje rozhodnutie polícii.

3) Intervenčné centrum:

- Musí podporiť obeť a pomôcť jej so žiadosťou o zákaz priblíženia sa;
- Dáva na prvé miesto bezpečie a bezpečnosť obete;
- Informuje políciu, ak páchateľ poruší zákaz priblíženia/predbežné opatrenie;
- Informuje políciu, súd pre záležitosti rodiny, prokuratúru/trestný súd a iné dôležité inštitúcie o akomkoľvek ohrození, ktoré hrozí obeť (písomne);
- Povzbudí a posilní obeť v tom, aby riešila násilie trestno-právnu cestou.

Úzka spolupráca všetkých zainteresovaných je dôležitá pre ochranu obete a zabráňuje ďalšiemu násiliu (systém intervencii). Ak jedno z prepojení v reťazci chýba (t.j. v Rakúsku sú to orgány činné v trestnom konaní), predstavuje to pre obeť riziko.

KRÁTKY OPIS ĎALŠÍCH MODELOV SPOLUPRÁCE, KTORÉ PREZENTOVALI PARTNERSKÉ ORGANIZÁCIE PROJEKTU MOSTY K POMOCI (viac informácií získate na adresách partnerských organizácií v prílohe)

ČESKÁ REPUBLIKA: PROJEKT “KOALÍCIA ORGANIZÁCIÍ PROTI DOMÁCEMU NÁSILIU - KOORDONA”

KOORDONA je koalíciou 12 MVO z rôznych regiónov Českej republiky. Desať MVO začalo spolupracovať počas Kampane proti domácejmu násiliu páchanému na ženách v roku 2003. Ženská MVO Rosa koordinovala kampaň a po jej skončení sa organizácie rozhodli v spolupráci pokračovať. Stretávajú sa pravidelne raz za dva mesiace. Okrem týchto stretnutí boli vytvorené aj pracovné skupiny, ktoré sa venujú rôznym cieľovým skupinám. Koalícia informuje sociálne inštitúcie o službách, ktoré poskytuje, a podieľa sa aj na iných aktivitách a lobingu za lepšiu právnu ochranu žien a detí i na ďalšie oblasti poskytovania pomoci ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie. KOORDONA vytvorila webovú stránku, ktorá poskytuje informácie o domácom násilí, cieľoch a práci Koalície a jej konkrétnych krokoch.

ESTÓNSKO: PROJEKT “TRÉNING A SPOLUPRÁCA S PROKURÁTORMI, PROKURÁTORAMI, SUDCAMI A SUDKYŇAMI V OBLASTI NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH”

Bezpečný ženský dom v Tartu začal v spolupráci s prokuratúrou v južnom regióne krajiny tento projekt v roku 2005 ako multiinštitucionálny tréningový program pre prokurátorov/ky a sudcov/kyne. Prizvaní boli zástupcovia a zástupkyne estónskeho Ministerstva sociálnych vecí, MVO Estónske centrum pre sociálne programy, Univerzita v Turku, Open Society Institute a polícia. Kontakty medzi MVO/Bezpečným ženským domom už existovali asi tri roky pred projektom. Cieľom je viac informovať prokurátorov/ky a sudcov/kyne, ktorí/é často zohrávajú kľúčovú rolu pri riešení prípadov domáceho násillia, ale predtým nedostali takmer žiadne vzdelanie v tejto téme. Zatiaľ sa uskutočnili dva informatívne a stimulujúce tréningy a plánujú sa ďalšie.

MAĎARSKO: “DEVIATA MESTSKÁ ČASŤ BUDAPEŠTI PROTI DOMÁCEMU NÁSILIU”

Projekt je súčasťou programu Európskej komisie DAPHNE II 2004, ktorý realizuje organizácia NANE. Je to kombinácia tréningov a sieťovania poskytovateľov služieb v celej mestskej časti: projekt sa začal v apríli r. 2005. Zúčastnené inštitúcie: úrad starostu deviatej mestskej časti, MVO (z odbornej stránky) z Rakúska, Slovenska a Bulharska, NANE, inštitúcie mesta a iné služby na miestnej úrovni.

Ciele projektu sú:

- rozšíriť rozsah ľudí, ktorí v danej oblasti pracujú, so špeciálnym dôrazom na očakávané zmeny v maďarskej legislatíve a metodológii riešenia prípadov domáceho násillia
- posilniť medziinštitucionálne sieťovanie na miestnej úrovni v prípadoch domáceho násillia na báze jednotlivých prípadov a na metodologickej báze.
- posilniť vnímanie problematiky v tom zmysle, že na dosiahnutie dlhodobých výsledkov je nevyhnutné zaangažovať ženské MVO pracujúce s týranými ženami z rodovej perspektívy.

LITVA: NÁRODNÉ KONZULTATÍVNE ŽENSKÉ FÓRUM

Národné konzultatívne ženské fórum vzniklo pri litovskom parlamente v roku 2003. Jeho cieľom je podporovať na úrovni inštitúcií aktivity Rady Národného konzultatívneho ženského fóra, ktorá vznikla ako stála pracovná skupina pri litovskom parlamente. Pozostáva z najaktívnejších ženských MVO, ktoré majú skúsenosti s politickým lobingom. Problematika násillia páchaného na ženách je vysokou prioritou tohto fóra. Národné konzultatívne ženské fórum vzniklo ako iniciatíva ženských MVO v spolupráci s poslankyňami parlamentu. Fórum pripravilo spoločnú víziu MVO na vývoj rovnoprávnej spoločnosti v Litve v nasledujúcich 10 rokoch aj s cieľmi, ktoré je potrebné splniť na dosiahnutie zlepšenia postavenia žien v krajine. Fórum v roku 2005 zorganizovalo Štvrtý litovský kongres žien, ktorý zhodnotil súčasnú situáciu žien v Litve vo všetkých regiónoch po 15 rokoch od znovuzískania nezávislosti; vyhodnotil túto situáciu v najdôležitejších oblastiach, ktoré definuje Pekinská akčná platforma. Kongres prijal rezolúciu, ktorá obsahuje program pre ženy.

SLOVINSKO: PRACOVNÁ SKUPINA PRE DOMÁCE NÁSILIE V ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Asociácia SOS krízových liniek pre ženy a deti iniciovala pracovnú skupinu v oblasti zdravotnej starostlivosti a opatrovateľstva s cieľom zabezpečiť čo najlepšie zaobchádzanie s pacientkami a vzdelávať zdravotné sestry, vymieňať si informácie o práci týchto profesií, zvýšiť povedomie a vedomosti zdravotníckeho personálu, lekárov/rok a psychiatrov/čiek o domácom násilí. Najmä v psychiatrickej starostlivosti nie sú potreby žien, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, primerane reflektované. Psychiatria zvyčajne lieči momentálne psychické rozpoloženie (depresia, poruchy príjmu potravy, pokusy o samovraždu atď.), a nie skutočný problém. Pracovná skupina pripravila dva protokoly na riešenie domáceho násilia a realizovala dve kampane na zvýšenie povedomia medzi odborníkmi a odborníčkami v oblasti zdravotníctva. Pravidelne šíri informácie o službách pre ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie.

POLSKO: PRACOVNÁ SKUPINA PRE LEGISLATÍVU V OBLASTI DOMÁCEHO NÁSILIA

V pracovnej skupine pre legislatívu v oblasti domáceho násilia spolupracujú vládne inštitúcie a MVO. Pôsobí ako poradný výbor pri Ministerstve pre rodovú rovnosť. Jej aktivity vyústili do konkrétnych krokov a výskumu, ktorý realizovala samospráva Varšavy. Navyše bol prijatý zákon o domácom násilí. Zákon a jeho implementácia však nie je optimálna a príliš závisí od zaangažovanosti rôznych jednotlivcov. Realizovali sa však už prvé kroky na zlepšenie situácie, a pravdepodobne budú aj pokračovať. Cieľom je vytvoriť minimálne štandardy pre riešenie domáceho násilia, poskytovať primerané služby v oblasti obhajoby práv žien, prijať novelu zákona a zlepšiť jeho implementáciu.

PRÍLOHA – ĎALŠIE ZDROJE A ODKAZY

V mnohých krajinách rastie počet multiinštitucionálnych projektov. O mnohých z nich nie je pre jazykovú bariéru ľahké získať informácie. Nasledujúce informácie vychádzajú z webových stránok vo Veľkej Británii a určite neodrážajú celú škálu projektov, ktoré existujú v Európe. Projekty, ktoré sú tu opísané, predstavujú ďalšie príklady nových trendov v spolupráci medzi inštitúciami, ktoré môžu byť zaujímavé aj pre ostatné krajiny.

Veľká Británia – ZARIADENIE KOMPLEXNÝCH SLUŽIEB V PRÍPADOCH DOMÁCEHO NÁSILIA V BROMLEY

Akákoľvek osoba, ktorá zažíva domáce násilie a má pocit, že by potrebovala pomoc a radu, môže kontaktovať Zariadenie komplexných služieb v prípadoch domáceho násilia. Pracuje v ňom policajt/ka z Bezpečnostnej hliadky v Bromley, miestny právnik/čka, ktorí/á sa špecializuje na rodinné právo, zástupca/kyňa zo Zariadenia pre rodiny bez domova v Bromley, zástupkyňa ženskej MVO Women's Aid v Bromley a Organizácie na pomoc obetiam v Bromley. Nie je potrebné sa objednať. Toto zariadenie poskytuje komplexné, bezplatné a dôverné služby a poradenstvo.

http://www.bromley.gov.uk/community/safety/domesticviolence/bromley_dv_one_stop_shop.htm (27. jún 06)

Veľká Británia – JEDNOTKA PRE BEZPEČIE ŽIEN V CARDIFFE (WSU) V KOMUNITNOM PARTNERSTVE PRE OTÁZKY BEZPEČNOSTI V CARDIFFE

WSU bola založená v roku 2001. Táto multiinštitucionálna iniciatíva pracuje s množstvom organizácií (vrátane polície a Prokuratúry britskej monarchie) a ponúka komplexnú škálu špecializovaných služieb na jednom mieste pre ženy, ktoré zažívajú alebo zažili domáce násilie a/alebo sa stali obeťami znásilnenia. WSU ponúka: poradenstvo, obhajobu práv, právne služby a bezpečné ubytovanie pre ženy a ich deti. Realizuje vzdelávacie programy v téme domáceho násilia a pomáha zefektívniť konania v prípadoch domáceho násilia na súdoch v Cardiffe.

<http://www.cardiffcommunitysafety.co.uk/page.php?id=18> (27. jún 2006)

Veľká Británia – MULTIINŠTITUCIONÁLNE KONFERENCIE NA ODHAD NEBEZPEČENSTVA (MARACS)

MARACs sú novým spôsobom riešenia problematiky domáceho násilia. Pilotne ich s obrovským úspechom odskúšali v Cardiffe. Ich cieľom je poskytnúť fórum na výmenu informácií a realizáciu krokov, ktoré znižujú budúce poškodenie žien a detí, ktoré sú na základe identifikácie polície v procese odhadu nebezpečenstva vystavené veľmi vysokému riziku. Prvá konferencia MARAC sa uskutočnila v Cardiffe v apríli 2003 a zúčastnili sa na nej zástupcovia a zástupkyne 16 inštitúcií, vrátane polície a probačných úradníkov/čok, zdravotníckych zariadení a inštitúcií pre bývanie, bezpečných ženských domov a Jednotky pre bezpečie žien. Je zrejmé, že MARACs sú úspešné v znižovaní opätovnej viktimizácie, zlepšovaní činnosti v rámci inštitúcií, znižovaní počtu oznámení oddeleniam ochrany detí a sociálnym úradom a vo zvyšovaní pocitu bezpečia u žien a detí.

www.cardiff.ac.uk/schoolsanddivisions/academicschools/socsi/staff/acad/10990.dld (pdf) (27. jún 2006)

www.cardiff.ac.uk/schoolsanddivisions/academicschools/socsi/staff/acad/10987.dld (pdf) (27. jún 2006)

KORPORAČNÁ ALIANCIA PROTI DOMÁCEMU NÁSILIU

Korporačná aliancia proti domácemu násiliu je skupina progresívnych firiem a organizácií, ktoré pracujú jednotlivo i spoločne v oblasti vplyvu domáceho násilia na zamestnanie.

<http://www.corporateallianceuk.com/home.asp> (27. jún 2006)

Veľká Británia – KOORDINOVANÁ ODPOVEĎ A SKUPINA NA OBHAJOBU PRÁV (CAADA), WALES

CAADA je charita, ktorá vznikla na podporu využitia individuálnej obhajoby práv ako spôsobu na zvýšenie bezpečia žien a detí. Pracuje na vytvorení dôsledných, profesionálnych a účinných postupov pre všetky ženy a deti, ktoré zažívajú domáce násilie, a najmä pre tie, ktoré sú vystavené vysokému riziku ujmy. Robí to prostredníctvom poskytovania služieb v projektoch na obhajobu práv a miestnych multiinštitucionálnych partnerov, a tiež prostredníctvom práce s donormi, poradcami pre tvorbu stratégií a vládou. CAADA je súčasťou vládnej iniciatívy pre určenie nových, špecializovaných oblastí súdov pre prípady domáceho násilia.

<http://www.crarg.org.uk/> (27. jún 2006)

Veľká Británia – FÓRA NA VÝMENU INFORMÁCIÍ O DOMÁCOM NÁSILÍ

Veľká Británia má veľké množstvo multiinštitucionálnych iniciatív, tzv. fór pre domáce násilie. Viac informácií nájdete na stránkach Women's Aid:

<http://www.womensaid.org.uk/azfora.asp?section=0001000100090002> (27. jún, 2006)

PRÍLOHA – ĎALŠIE ZDROJE A ODKAZY

Európska komisia

rue de la Loi, 200

1040 - Bruxelles

http://ec.europa.eu/index_en.htm

Daphne Program of the European Commission:

http://ec.europa.eu/justice_home/funding/daphne/funding_daphne_en.htm

Európsky parlament

rue Wiertz

Wiertzstraat

B-1047 Bruxelles

<http://www.europarl.europa.eu/>

Rada Európy

Avenue de l'Europe

67075 Strasbourg Cedex

Tel. +33 (0)3 88 41 20 00

http://www.coe.int/t/e/Human_Rights/Equality/

ODKAZY NA VÝSKUMNÉ WEBOVÉ STRÁNKY

Federálne ministerstvo pre záležitosti rodiny, starších občanov, žien a mládeže (2004): Zdravie, duševná pohoda a osobná bezpečnosť žien v Nemecku. Reprezentatívna štúdia násilia páchaného na ženách v Nemecku – zhrnutie hlavných výsledkov výskumu, Berlín.

<http://www.wibig.uni-osnabrueck.de/wibig1.htm> (27. jún 2006)

Ministerstvo vnútra, Oddelenie vedy, výskumu a štatistiky

<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/violencewomen.html/> (27. jún, 2006)

Praxis International – bezpečnostný audit

Praxis pracoval metódou analýzy, ktorá je známa ako inštitucionálna etnografia v procese zlepšenia reakcií právnických a ľudsko-právnych služieb na potreby žien a detí. V oblasti domáceho násilia je táto metóda známa ako Praxis - audit bezpečnosti a zodpovednosti.

<http://www.praxisinternational.org/> (27. jún, 2006)

KAMPANE

16 dní aktivizmu proti rodovo podmienenému násiliu

<http://www.cwgl.rutgers.edu/16days/home.html> (27. jún 2006)

Kampaň Nulová tolerancia, Škótsko

<http://www.zerotolerance.org.uk/> (27. jún, 2006)

PRÍLOHA – KONTAKTNÉ ADRESY

ADRESY WAVE A PARTNERSKÝCH ORGANIZÁCIÍ PROJEKTU “MOSTY K POMOCI”:

WAVE Women Against Violence Europe – (Ženy proti násiliu v Európe)

European Information Centre Against Violence
Bacherplatz 10/4
A-1050 Vienna
Austria
Tel: +43-1-548 27-20
Fax: +43-1-548 27 20 27
e-mail: office@wave-network.org
<http://www.wave-network.org>

Nadace ROSA

Podolská 25
147 00 Praha 4
Česká republika
tel: ++420 2 4143 2466
fax: ++420 2 4143 2466
e-mail: info@rosa-os.cz
<http://www.rosa-os.cz/>

Women's Shelter of Tartu – (Bezpečný ženský dom v Tartu, Estónsko)

Räni Põik 11
50403 Tartu
Estonia
tel: ++372 55 949496
e-mail: info@naistetugi.ee

Interventionsproject CORA – Contra Gewalt gegen Frauen und Mädchen in Mecklenburg Vorpommern

Heiliggeisthof 3
18055 Rostock
Germany
tel: 0381/401 02 29
email: interventionsprojektcora@hotmail.com
<http://www.fhf-rostock.de/FhF-homepage/html/>

Frauenberatungsstelle Gladbeck – (Poradenské centrum pre ženy, Gladbeck)

Hochstraße 28
45964 Gladbeck
Germany
tel: ++49 2043 66699
fax: ++49 2043 929795
e-mail: fbstgladbeck@aol.com
<http://www.frauenberatungsstelle-gladbeck.de/>

NANE – (Združenie pre ľudské práva žien)

PO Box 502
H-1447 Budapest
Hungary
tel: ++36 1 3372865
fax: ++36 1 2674900
e-mail: info@nane.hu
<http://www.nane.hu>

Vilnius Women's House /Crisis Centre for Women – (Bezpečný ženský dom/krizové centrum, Viľňus)

Pilies 36 - 10
2009 Vilnius
Lithuania
tel: ++370-5-2616380
fax: ++370-5-2615366
e-mail: vmotnam@delfi.lt

Centrum Praw Kobiet – (Centrum práv žien, Varšava)

ul. Wilcza 60 lok.19
P-00-679 Warsaw
Poland
tel: ++48 22 6520117
fax: ++48 22 6522117
e-mail: temida@cpk.org.pl
<http://free.ngo.pl/temida>

Association SOS Helpline for Women and Children – (Združenie SOS krízová linka pre ženy a deti, Slovinsko)

P.O. Box 2726
SLO-1001 Ljubljana
Slovenia
tel: ++386 1 5443513
fax: ++386 1 5241993
e-mail: drustvo-sos@drustvo-sos.si
<http://www.drustvo-sos.si>

Federal Ministry of Interior – (Federálne ministerstvo vnútra, Rakúsko)

Kriminalprävention, Opferhilfe
Schlickplatz 6
1090 Vienna
Austria
Tel.: ++43 1 531 26-0
post@bmi.gv.at
www.bmi.gv.at/prävention

L.O.K.K. - Nationwide organisation crisis centre for refuge/ LandsOrganisation for Kvinde Krisecentre

Appleby's Plads, 3 Sal
DK-1411 Copenhagen
Denmark
tel: ++45 3295 9019
fax: ++45 3295 9069
e-mail: sekretariat@lokk.dk
<http://www.lokk.dk>

FNSF - Fédération Nationale Solidarité Femmes

32-34, rue des Envierges

F-75020 Paris

France

tel: ++33 1 40338090

fax: ++33 1 40331214

e-mail: fnsf@wanadoo.fr

FENESTRA

P.O. Box F-12

042 92 Košice

Slovakia

tel: ++421 55 7297504, ++ 421 905 344 588

fax: ++421 55 7297505

e-mail: fenestra@fenestra.sk

<http://www.fenestra.sk>